

FORSVARSAKADEMIET
Fakultet for Strategi og Militære Operationer
VUT II/L-STK 2004/2005
Kommandørkaptajn Helbig

Speciale

Regionale sikkerhedspolitiske konsekvenser af Irak - krigen

Virkningen af de irakiske kurderes nationalisme

På baggrund af en redegørelse af de irakiske kurderes historie og forestillinger om politiske selv-bestemmelse analyseres deres sikkerhedspolitiske virkning på regionen.

Resumé

I forløbet af den sidste Golfkrig har USA erobret og besat Irak, har afsat Baath-regimet og har forandret den sikkerhedspolitiske status quo. Et befriet, demokratisk Irak bør tjene som eksempel for at bane vejen til demokratiet for de eksisterende reformkræfter i Mellemøstens andre stater. Langsigtet skal opstå en stabil, fri og økonomisk blomstrende Mellemøsten.

Ved det irakiske diktators forsvinden får Irak en chance for føderalisme og magtdeling. Men den nuværende Irak viser sig som en svag stat, præget af daglig vold, som ikke har afsluttet sin vej til et demokrati. Den påtænkte funktion som katalysator for en transformation af hele regionen begynder at vakle.

Ved siden af den nye irakiske stat viser sig yderlige faktorer, som har potentialet at påvirke andre nationer. Da de interne spændinger i Irak, som skyldes den etniske opdeling mellem arabere, kurder, turkmener og andre minoriteter, endnu ikke er løst, kan de udstråle og har dermed også en sikkerhedspolitisk betydning for regionen. Især de irakiske kurderes nationalisme, som lader drømme dem af en selvstændig stat siden århundreder, har potentialet at påvirke andre nationer, for der findes ikke kun kurder i Irak. Nabostaterne huser mere eller mindre store kurdiske mindretal. I forhold til den kurdiske folk blev grænserne ikke naturligt trukket og opdeler dem på fire lande.

De irakiske kurderes forestillinger i forhold til en national selvbestemmelse har altid været meget omfattende. Siden den No-Fly-Zone blev etableret i 1991 kunne de irakiske kurdere etablere en tilstand, som faktisk svarer til en næsten selvstændig stat.

Mens Irak politisk arrangerer sig nyt, står de irakiske kurder foran spørgsmålet, hvordan og i hvilken form de vil virkeliggøre deres nationale selvbestemmelse. Til valget står en delstat inden i en føderal Irak eller en uafhængig kurdisk stat inden i den nuværende kurdiske udstykningsjord i Irak.

En succes af de irakiske kurderes nationalisme vedrørende mere selvbestemmelse eller uafhængighed kunne dermed indeholde bl.a. faren for, at alle kurder ville kunne sammenslutte sig i en fælles stat. Grænseforløbet ville forandres, de omliggende staters territoriale integritet bliver truet. De irakiske kurderes politiske forestillinger står altså imod andre ideer og statslige koncepter både indadtil og udadtil. Ved siden af naboerne kan også den nuværende ordningsmagt USA ikke undgå at blive ramt af sådan en udvikling.

De irakiske kurdere er ikke beredt at indgå kompromiser, som realiserer mindre end deres nuværende situation samt mulige forbedringer. Analysen viser, at de kan handle ud fra en position af relativ styrke. Det tilbyder dem for første gang en realistisk grundlag at opnå deres nationale selvbestemmelse, også en selvstændig stat.

Hidtil var det almindelig opfattelse at ethvert forsøg at virkeliggøre en uafhængig stat ville i hvert fald udløse en voldsom intervention gennem nabostaterne. Uden tvivl

afviser stadigvæk alle implicerede nationer en uafhængig kurdisk stat og dens oprindelse får ingen understøttelse.

Men analysen viser, at både nabostaterne og USA ser sig hverken gennem en føderalt eller en selvstændig kurdisk stat truet i sådan en grad, at de ville føle sig tvunget til at anvende militære midler for at forhindre denne udvikling. Man ville kunne arrangere sig med et uafhængigt Kurdistan.

De irakiske kurderes ønsker og forestillinger i forhold til deres nationale selvbestemmelses omfang danner dermed en afgørende faktor ved den fremtidige udformning af Irak og regionen. Som allerede i fortiden er de irakiske kurderes fordringer og forestillinger meget omfattende. Hverken i fortiden eller i dag er de irakiske kurdere beredt at acceptere hvert kompromis. Men anderledes som i fortiden har de for første gang muligheden at hævde sig med deres forestillinger, selv om det betyder løsrivelse.

Sammenfattende vurderes at der vil opstå en føderal Irak, da det tilgodeser en maksimering af alle pågældende aktørers interesser. En destabiliserende virkning af de irakiske kurderes nationalisme kan derfor vidtgående udelukkes. Tværtimod bliver de indlemmet i en ny stat, som dermed kan virke som en stabiliserende faktor på og i regionen. I denne fald ville være den hidtidige konflikt med Baath- regimet fjernet, en faktisk kurdisk selvstændighed etableret og dermed et urocentrum opløst. Regionen kan dermed anses som stabiliseret; den sikkerhedspolitiske virkning af de irakiske kurderes nationalisme kan udnyttes positiv.

Resumé	1
KAPITEL 1.....	1
1. INDLEDNING	1
1.1. Kapitlets formål.....	1
1.2. Baggrund.....	1
1.3. Titel.....	2
1.4. Relevans.....	2
1.5. Opgaveanalyse og -diskussion.....	4
1.5.1. Overordnende betragtninger.....	4
1.5.2. Titlens nøglebegreber.....	5
1.5.2.1. Sikkerhedspolitiske konsekvenser.....	5
1.5.2.2. Region.....	6
1.5.3. Afgrænsning og forudsætninger.....	6
1.6. Teori.....	7
1.6.1. Analyseniveau.....	8
1.6.2. Krav til teorien.....	8
1.6.3. Teoriernes indhold.....	8
1.6.3.1. Det realistiske perspektiv.....	9
1.6.3.2. Neorealismen.....	10
1.6.3.3. Den neoliberalistiske perspektiv.....	12
1.6.3.4. Det konstruktivistiske perspektiv.....	13
1.6.4. Vurdering af teorierne i forbindelse med opgaven.....	15
1.6.4. Konstruktivismen.....	15
1.6.4.2. Neoliberalismen.....	16
1.6.4.3. Neorealismen.....	16
1.6.5. Teoriens operationalisering.....	16
1.7. Metode.....	18
1.8. Kilder.....	19
KAPITEL 2.....	20
2. REDEGØRELSE	20
2.1. Kapitlets formål.....	20
2.2. Kurdernes historie og betydning i regionen.....	20

2.3. Kurdernes udvikling i Irak indtil krigen.	21
2.4. Kurdernes udvikling i Irak efter krigen.....	25
2.5. Fremtidsaspekter for de irakiske kurdere.....	26
2.5.1. Uafhængighed.	26
2.5.2. Føderalisme.....	26
2.5.3. Autonomi.	27
KAPITEL 3.....	36
3. ANALYSE	36
3.1. Kapitlets formål.....	36
3.2. Virkninger på Irak.	36
3.3. Virkninger på Tyrkiet.....	38
3.4. Virkninger på Iran.	41
3.5. Virkninger på Syrien.	43
3.6. Virkninger på USA.	46
3.7. Sammenlignende analyse.	49
3.7.1. Uafhængighed.	49
3.7.2. Føderation.	51
KAPITEL 4.....	53
4. KONKLUSION	53
KAPITEL 5.....	56
5. PERSPEKTIVERING.....	56

Bilag 1: Bibliografi.

Bilag 2: Kortmateriale.

Bilag 3: Definitioner.

Bilag 4: Informationer om kurdiske og irakiske partier.

KAPITEL 1

1. INDLEDNING

1.1. Kapitlets formål.

Formålet med nedværende kapitel er at definere specialets ramme. Indledningsvist diskuteres relevansen og problemfeltet i relation til det overordnede emne: *"Regionale sikkerhedspolitiske konsekvenser af Irak-krigen"*. Herefter gennemføres en diskussion af teori og metode. Kapitlet afsluttes med en redegørelse for valgte afgrænsninger og forudsætninger for specialet.

1.2. Baggrund.

Den sidste Irak krig var allerede den tredje krig ved Den Persiske Golf. Den første krig var stort set en opslidningskrig mellem to suveræne lande og deres forbundsfæller. Den øgede bl.a. Irans internationale og regionale isolation, styrkede opstanden i de områder, som er besat af Israel, fremmede den indre arabiske alliance dannelse og fik Irak til at stige op til at være den stærkeste militærmagt ved Den Persiske Golf.¹

Den 2. golfkrig blev ført for at genoprette Kuwaits suverænitet og dermed også status quo i regionen. Den satte en stopper for Bagdads regionale hegemonibestræbelser.²

I den 3. golfkrig var det første gang efter afkoloniseringens æra, at en ikke regional magt erobrede og besatte et arabisk land.³ For første gang var det krigens mål at opnå en ændring af status quo ved at styrte et regime og samtidigt at opnå en forskydning af magtforholdene. Det nye, demokratiske land skulle udøve tryk på de autokratiske lande i Mellemøsten for at tilpasse sig og bane vejen til demokrati for de reformkræfter, som findes der.⁴

I stedet satte de arabiske lande det amerikanske krav om frihed, demokrati og reform i forbindelse med amerikansk indblanding i deres anliggender. Der opstod teorier om sammensværgelse bl.a. med hensyn til en tilsigtet amerikansk kontrol over den irakiske olie eller en amerikansk beskyttelse af israelske interesser.⁵

I stedet for et succesrigt, markedsøkonomisk orienteret demokrati er der opstået en svag stat, præget af opstand og vold, men også af viljen til at skabe en demokratisk legitimation. Hvor Irak inden krigen ikke var interessant for terrorister, virker landet i dag som en magnet på islamistiske oprørere og frivillige af enhver overbevisning.⁶

¹ Fürtig, Henner: „Der Irakkrieg-Katalysator für die Demokratisierung des Nahen Ostens?“, Deutsches Orient Institut, DOI-Focus Nr. 11, November 2003, s. 1-5

² Ibid, s. 1-5

³ Perthes, Volker: „Bewegung im Mittleren Osten“, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, SWP Studie S32, www.swp-berlin.org, Berlin, September 2004, s. 7

⁴ Fürtig, Henner: „Der Irakkrieg-Katalysator für die Demokratisierung des Nahen Ostens?“, Deutsches Orient Institut, DOI-Focus Nr. 11, November 2003, s. 20-24

⁵ Cordesman, Anthony: „Iraq-What is to be done“, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org, may 2004, s. 1-4

⁶ Cordesman, Anthony: „Iraq-What is to be done“, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org, may 2004, s. 4-6

Iraks tilsigtede funktion som katalysator for en transformation af hele regionen begynder at vakle.⁷ Krigen forstærkede i første omgang dannelsen og registreringen af den elementære ustabilitet, usikkerhed og afhængighed i regionen. Regeringer ser denne proces som et angreb på deres suverænitet. De arabiske landes forsvarsreflekser kommer til fuld udfoldelse.⁸

I denne situation kan man stille spørgsmålet om krigens sikkerhedspolitiske konsekvenser i mange henseender. Bl.a. drejer det sig om, hvordan landene i regionen reagerer på den ændrede magtfordeling uden for deres landegrænser. Hvilken indflydelse har det f.eks. på deres udenrigspolitik, som orienterer sig efter de nationale interesser? Opstår der konsekvenser for deres indenrigspolitik? Desuden ser også de ikke-statslige aktører i denne nyordnings- og transformationsproces deres chance for at gennemtrumfe deres oftest regionalt eller sub-regionalt begrænsede interesser.⁹

Ved det irakiske diktators forsvinden får Irak en chance for føderalisme og magtdeling. De interne spændinger, som skyldes den etniske opdeling mellem arabere, kurder, turkmener og andre minoriteter, er endnu ikke løst. Det gælder også for kløften mellem shiitter og sunnitter eller spørgsmålet om en religiøs eller sekulær stat.¹⁰ Spørgsmålene om konfession eller selvstændighed hører dermed til de risici og konfliktområder, som er medbestemmende for de regionale forhold og forholdet mellem landene i Iraks omkreds.¹¹

Især indflydelsen fra den kurdiske nationalisme og det deraf opstående ønske om selvstændighed synes aktuelt og interessant i denne forbindelse. Det foreliggende arbejde beskæftiger sig derfor med de sikkerhedstrusler, som opstår derved for de tilstødende lande.

1.3. Titel.

Med baggrund i den ovenstående formuleres den følgende titel:

"Regionale sikkerhedspolitiske konsekvenser af Irak-krigen – Virkningen af de irakiske kurderes nationalisme"

1.4. Relevans.

Nationalisme som ideologi er i første omgang en normativ idé, ifølge hvilken de enkelte nationer eksisterer objektivt og bør have retten til selvbestemmelse.¹² Ved

⁷ Cordesman, Anthony: „Iraq-What is to be done“, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org, may 2004, s. 6

⁸ Fürtig, Henner: „Der Irakkrieg-Katalysator für die Demokratisierung des Nahen Ostens?“, Deutsches Orient Institut, DOI-Focus Nr. 11, november 2003, s. 20-24 Ibid, s. 37

⁹ Perthes, Volker: „Bewegung im Mittleren Osten“, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, SWP Studie s.32, www.swp-berlin.org, Berlin, september 2004, s. 7-8

¹⁰ Cordesman, Anthony: „Iraq-What is to be done“, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org, may 2004, s. 4,5

¹¹ Perthes, Volker: „Bewegung im Mittleren Osten“, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, SWP Studie S32, www.swp-berlin.org, Berlin, september 2004, s. 1

¹² Baylis, John & Smith, Steve: „The globalization of world politics“, Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.524

„nation“ forstår man en gruppe, som over et sammenhængende beboelsesområde har en egen identitet, et eget sprog, en egen kultur, historie osv. Gennem nationalismen giver nationerne udtryk for deres særpræg i form af nationalbevidsthed (fælles identitet) og danner den moderne national-stat, som idealtypisk kun består af én nation. Nationalstaten legitimeres ved nationalismen.¹³

I modsætning hertil står territorialstaten. Den råder over et statsområde, et statsfolk (som kan bestå af flere nationer) og en regering, som har magtmonopolet og giver staten legitimitet og suverænitet. Territorialstater opstår ofte i historiens løb ved, at grænserne trækkes af stor-/kolonialmagter uden hensyn til de nationer, som lever inden for landets grænser.¹⁴

Således førte opløsningen af Ottomaners riget i begyndelsen af sidste århundrede til, at der opstod nye territorialstater, som ikke havde noget naturligt opstået grænseforløb. Til fordel for den regionale stabilitet forhindrede de pågældende stormagter, at der blev taget hensyn til enkelte nationers legitime krav, f.eks. kurdernes.¹⁵

Nationalisme kan være en grund til at ændre disse grænser. En nations ret til selvbestemmelse danner et grundlag for at retfærdiggøre fraspaltning og krav på områder. Netop i lande, hvor der lever flere nationer sammen, kan dette medføre betydelige spændinger og borgerkrige. Et særligt tydeligt eksempel er Jugoslaviens opløsning. Det viser også, hvor aktuelle de bestræbelser efter selvstændighed og selvbestemmelse er, som er forbundet med spørgsmålet om nationalisme. Men retten til selvbestemmelse har ikke kun juridiske, men også praktiske grænser.¹⁶

Ved mere end 5000 etniske folkeslag og 10.000 sprog kan dog langt fra alle sammenfattes til en selvstændig stat. Men nationalisme og selvbestemmelse behøver heller ikke automatisk at føre til en fraspaltning. Hver nation har det valg, at den fredeligt kan integrere sig i den stat, som omgiver den.¹⁷

Men hvis en nation beslutter sig til at virkeliggøre sin ret til selvbestemmelse, er dette som regel forbundet med vold, da det kun kan opnås på bekostning af andre nationer og/eller lande. Denne vold fra ikke statslige grupper, hvis formål er politiske eller territoriale forandringer, opfattes oftest som en kriminel handling eller terroristisk akt. Denne vurdering forandrer sig, hvis den undertrykkende stats reaktion på bestræbelserne efter selvstændighed anses for at være overdrevet, og hvis de undertrykte grupper samtidig kan præsentere deres motiver som berettiget overfor deres egne og det internationale publikum. I et sådant tilfælde opfattes grupperne tit som befrielsesorganisationer, som oftest kan regne med international støtte og politisk anerkendelse for deres bestræbelser.¹⁸

¹³ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 522-537

¹⁴ Ibid, s. 522-537

¹⁵ Entessar, Nader: "Kurdish Ethnonationalism", Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s.161

¹⁶ Ibid, s.161

¹⁷ Ibid, s.161

¹⁸ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.482

PLO kan betragtes som et sådant eksempel. PLO kan efterhånden regne med international støtte vedrørende deres ønske om at få en selvstændig stat.¹⁹ Netop denne succes kan ligeledes tjene som et godt eksempel for den kurdiske nationalisme og kan desuden motivere kurderne til at opnå international opbakning i deres ønske om national selvbestemmelse.

1.5. Opgaveanalyse og -diskussion.

1.5.1. Overordnende betragtninger.

Som allerede antydnet har Irak-krigen stillet mange problemer til diskussion, som kan påvirke sikkerheden i regionen. Udformningen af den hidtil opståede stat er endnu ikke afsluttet, der arbejdes endnu på en endegyldig forfatning.²⁰ Det er på ingen måde sikkert, at Irak vil udvikle sig til en føderal og pluralistisk stat. En udvikling i retning af borgerkrig, et nyt diktatur eller en opdeling langs med etniske eller religiøse grænser er tænkelig.²¹

Enhver krig fremmer transformationen af territorialstaten til én eller flere nationalstater.²² Den magtveksel, som er påtunget Irak udefra, giver mulighed for, at det flertal af shiitiske arabere, kurder, turkmener, som inden krigen i Irak blev undertrykt, og det tidligere herskende mindretal af sunnitiske arabere fastlægger deres indbyrdes forhold på ny.

Den indre irakiske situation giver derved en god grobund for virkeliggørelsen af egoistiske mål, da militær, politi og administration som følge af krigen og de-baathificeringen er blevet opløst og skal genopbygges.²³ Sikkerhedssituationen er også af den grund spændt og opretholdes efter den irakiske regerings ønske over et FN mandat i stor udstrækning af internationale stridskræfter.²⁴ Den nye stat er foreløbig svag og ustabil.

Det indledende kildestudium viste, at særligt den kurdiske nationalisme altid har drømt om en selvstændig stat. Kurdere har til stadighed prøvet at gennemtrumfe deres forestillinger om selvstyre og politisk deltagelse over for den enhedsstat, som omgav dem. Det har medført forfølgelse og undertrykkelse af kurderne fra regimets side.

Med regimets fald og den nuværende overgangstid til et nyt, demokratisk Irak står de irakiske kurdere overfor en ny situation. For første gang har de mulighed for at integrere deres forestillinger om et statsligt fællesskab mellem alle grupper i Irak i en legitim forfatningsproces. Men deres idéer støder derved – både inden for Iraks grænser og hos naboerne – på forbehold og dermed også begrænsninger. De

¹⁹ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 522-537

²⁰ CPA: "The Iraqi Interim Government - Key Facts", www.cpa-org.com

²¹ Cordesman, Anthony: „Cleaning Up the Mess-The Failures of the CPA and the US“, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org, juli 2004, s. 9

²² Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 429

²³ CPA: "An historic review of CPA accomplishments", www.cpa-org.com

²⁴ UN resolution 1546, 8.6.2004, http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions04.html

forestillinger, som udspringer fra de irakiske kurderes nationalisme, udgør derved en trussel for deres omverdens interesser.

Derfor synes det rimeligt først at undersøge den kurdiske nationalismes historiske årsager for derfra at aflede de afgørende faktorer for fremtiden ud fra et kurdisk synspunkt. Disse skal så sammenholdes med forestillingerne fra de irakiske kurderes omverden inden for regionen.

Den amerikanske stat hører ikke med som del af regionen omkring Irak og har ikke noget kurdisk mindretal inden for sit statsområde. Men USA udgør ordensmagten i Irak – i det mindste foreløbig og i overskuelig fremtid. Derfor synes det vigtigt at undersøge, hvordan det amerikansk-kurdiske forhold har udviklet sig i fortiden, hvilke motiver Amerika derved ledes af, og hvad det ville betyde for De Forenede Stater, hvis de irakiske kurderes status ændrer sig.

Dermed kan den overordnede struktur for arbejdet fastlægges ved hjælp af følgende problemstilling:

Hvordan ser de irakiske kurdere deres forhold til et ny demokratisk Irak? Hvilke fremtidsmuligheder ser de irakiske kurdere på baggrund af deres historie?

De irakiske kurderes nationalisme er ikke blot af betydning indenfor Iraks grænser, men påvirker også internationale forhold. Hvilke virkninger har den på de omkringliggende lande?

Må den kurdiske drøm af en selvstændig stat blive en illusion?

1.5.2. Titlens nøglebegreber.

Den overordnende titel indeholder nøglebegreberne "sikkerhedspolitiske konsekvenser" og "region". Disse to begreber er ikke entydige med hensyn til deres betydning. Derfor synes det relevant at præcisere, i hvilken betydning begreberne bruges i det efterfølgende arbejde.

1.5.2.1. Sikkerhedspolitiske konsekvenser.

Begrebet opfattes som resultater, der opstår ud fra sikkerhedspolitiske handlinger. Dermed er begrebet afhængig af forestillinger om sikkerhedspolitik.

Sikkerhedspolitik defineres som samtlige af en stats eller statsgruppes forholdsregler og koncepter, som stiler mod at sikre den territoriale integritet og politiske selvbestemmelse (suverænitæt). Voldsomme grænseoverskridende sammenstød skal undgås, opdæmmes eller afsluttes. Det er altså en grundlæggende statslig opgave at reducere usikkerheder i menneskers samliv. Den ydre sikkerhedspolitik er dermed et forsvar af et territorium, der udsættes for trusler, som kunne udgå fra andre stater eller ikke statslige aktører.²⁵

²⁵ Brockhaus, Enzyklopädie multimedial, Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG, Mannheim, 2001

1.5.2.2. Region.

Begrebet **region** kan opfattes på forskellige måder. Som region betegner man generelt territorielt sammenhængende områder, som har en tæt kulturel, økonomisk og/eller territorial forbindelse med hinanden. En region udvikler ofte specifikke særpræg, eksempelvis regionale kultur eller sprog. Region bruges også som betegnelse for et føderalt forvaltningsområde, som har egne lovgivende myndigheder. I forbindelse med dette speciale betegner region dermed det område, som består af Irak, Iran, Tyrkiet og Syrien, da disse lande råder over et større kurdisk mindretal.²⁶

1.5.3. Afgrænsning og forudsætninger.

Principielt forudsættes det, at Irak efterhånden er en suveræn stat, som gennemgår en demokratiseringsproces. Den irakiske regerings handlinger er bundet af den foreløbige forfatning.²⁷ Mens de irakiske kurderes politiske ønsker utvivlsomt har en stor effekt på den videre indenrigspolitiske udvikling i Irak, er dette spørgsmål ikke i specialets fokus. Dermed udelades alle spørgsmål, som beskæftiger sig med den videre irakiske demokratiseringsproces.

Enkelte kurdiske politikere og partier kan uden tvivl påvirke den videre politiske proces i Irak. De kan desuden have en hvis indflydelse på de irakiske kurderes nationalisme. Dette aspekt er dog så omfangsrigt, at en belysning heraf må udelades af hensyn til begrænsningen af specialets omfang.

En dybdegående analyse af yderliggående irakiske grupperinger (shia eller sunni) og deres eventuelle påvirkning af Iraks fremtidige udvikling må ligeledes udelades for at begrænse specialets omfang.

Den irakiske demokratiseringsproces kan have stor indflydelse, ikke kun på nabolande med et kurdisk mindretal, men på hele Mellemøsten. Denne udvidelse af kurderproblemet vurderes dog, som værende for vidtgående til at kunne blive udførligt behandlet i dette speciale. Regionens demokratiseringsproces er derfor ligeledes et tema, der er udeladt.

Tyrkiet kan ses som forbindelsesled mellem Mellemøsten og den vestlige verden. Landet er bl.a. medlem af NATO og er en del af Europa. Sidstnævnte faktum blev yderligere understreget, da Tyrkiet opnåede forhandlinger om en fremtidig optagelse i EU. Dermed kan Mellemøstens og herunder kurdernes problemer komme til at påvirke de europæiske landes sikkerhedssituation. Denne udvidelse af regionen vil det også føre for vidt at redegøre for i dette speciale, derfor er denne problematik også blevet udeladt.

²⁶ Brockhaus, Enzyklopädie multimedial, Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG, Mannheim, 2001

²⁷ Posch, Walter, Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung, Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, April 2004, s. 133 ff.

1.6. Teori.

Hvis man vil forklare landes indbyrdes forhold, står man ofte overfor en stor mængde materiale og spørgsmålet: hvad er vigtigt, og hvad er ikke vigtigt? Forholdene inden for et land og landenes indbyrdes adfærd bestemmes bl.a. af regeringerne. I stigende grad påvirkes forholdene også af ikke-statslige aktører (organisationer, terroristiske eller etniske grupper osv.). Alt efter, hvilke informationer der benyttes, kommer man frem til forskellige svar på spørgsmålene om, hvorfor World Trade Center eller Irak blev angrebet i hhv. 2001 og 2003.²⁸

Til besvarelsen af problemstillinger, som behandler landenes forhold, har videnskaben om den internationale politik udviklet teorier. De tjener til at forenkle en problemstilling, komplekse forhold reduceres til enkle eller idealtypiske anskuelser. Struktureringen af delområder fra den tilgængelige realitet tillader en tolkning af dem. Betragteren får mulighed for at afgøre, hvilke af de foreliggende fakta der er vigtige, og hvilke der holdes ude fra betragtningen.²⁹

Teorier om den internationale politik opfylder dermed de følgende funktioner³⁰:

- konstatering af, hvad der foreligger af fakta/ hvad udgør virkeligheden
- konstatering af grundene for, hvorfor noget er indtrådt
- konstatering af, hvorfor forklaringen har gyldighed

Teorierne om den internationale politik prøver således at finde frem til omfangsrige love, som genspejler realitetens enkeltfænomener og bestemmer deres udvikling.³¹ Selvom de enkelte teoriretningers forsøg på at finde frem til en forklaring er forskellig, danner de dog samtidigt alle et „net“ til at indfange verden, at rationalisere og forklare den. Erkendelser er derfor generelt kun mulige ved at anvende en teori.³² Disse erkendelser tillader så udsagn om spørgsmålene „Hvad skal jeg gøre“ eller „Hvordan kan jeg retfærdiggøre min handlemåde“.³³

Dette tydeliggør, hvorfor det følgende arbejde ikke kan klare sig uden at anvende en teori. Valget af teorien har i et vist omfang indflydelse på bedømmelsen af de valgte informationer og dermed også på analyseresultatet. Man må dog gøre opmærksom på, at en problemstilling ikke besvares rigtigt eller forkert ved valget af en teori. Der bliver blot valgt en passende eller mindre passende måde at betragte tingene, så problemet lader sig forklare mere eller mindre passende.

²⁸ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 3

²⁹ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 3

³⁰ Meyers, Reinhard: „Theorien internationaler Politik“, i: Woyke, Wichard: „Handwörterbuch internationale Politik“, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn, 1995, s. 410

³¹ Morgenthau, Hans J.: "The Nature and Limits of a Theory of International Relations", i: Czempel, Ernst-Otto: „Die Lehre von den internationalen Beziehungen“, Darmstadt, 1969, s.68

³² Hollis, Martin/ Smith, Steve: "Explaining and understanding International Relations", Oxford, 1990, s.61ff

³³ Meyers, Reinhard: „Theorien internationaler Politik“, i: Woyke, Wichard: „Handwörterbuch internationale Politik“, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn, 1995, s. 409

En omfangsrig undersøgelse kræver en sammenligning af de analyseresultater, som vindes ved at anvende forskellige teorier. Dette krav lader sig ikke realisere på grund af arbejdets begrænsede omfang. Derfor anvendes kun én enkelt teori.

For at få en fornemmelse af, hvilken af teorierne der viser det bedst egnede analyseværktøj, gengives i det videre forløb grundtrækkene fra de større IP- teorier. Inden valget af teorien er det også nødvendigt at kende det niveau, analysen skal gennemføres på.

1.6.1. Analyseniveau.

Teorierne om den internationale politik beskæftiger sig med tre forskellige analyseniveauer: det systemiske niveau (statens reaktion bestemmes af dens position inden for systemet), det statslige niveau (statens reaktion bestemmes af dens interne forhold) og det individuelle niveau (statens reaktion bliver præget af enkelte personer). I stedet for en stat er det også muligt at betragte andre aktører og deres indflydelser på de pågældende niveauer.³⁴

Opgaveanalysen gør opmærksom på betydningen af de irakiske kurdernes nationalisme som en sikkerhedstrussel for de omgivende stater. Denne sikkerhedstrussel har betydning for de pågældende stater og påvirker deres reaktion indadtil og udadtil, altså på det statslige niveau. Dannelsen af en uafhængig kurdisk nationalstat ville desuden have en indvirkning på det systemiske niveau. Det er derfor nødvendigt at gennemføre analysen på begge niveauer.

1.6.2. Krav til teorien.

Som allerede angivet skal den teori, som udvælges, være anvendelig og rimelig. På grund af den hidtidige opgaveanalyse skal den opfylde følgende krav:

- Teorien skal kunne håndtere det statslige og systemiske niveau
- Teorien skal kunne håndtere en sikkerhedspolitisk problemstilling, som også inkluderer anvendelse af militære magt som forsvarsmekanisme.
- Det amerikansk førte angreb på Irak danner udgangspunktet for opgavens problemstilling. Da denne handling alene kan tolkes ud fra den amerikanske stats nationale interesser, peger det på et internationalt system, som har en anarkisk karakter. Teorien bør være i stand til at håndtere denne forudsætning.
- Teorien skulle være metodisk i sin afspejling af virkeligheden.
- Pga. studiens begrænsede omfang skulle teorien være overskuelig og ikke for omfattende.

1.6.3. Teoriernes indhold.

I det følgende afsnit præsenteres forholdsvis kort de afgørende antagelser i de forskellige teoris hovedretninger, som beskæftiger sig med staternes adfærd. Med

³⁴ Petersen, N. og Skak, M.: "Teorier om international politik", Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1998, s. 37

baggrund i den hidtidige analyse skal argumenteres vil der blive argumenteret for, hvorfor den beskrevne teori er blevet valgt til eller fra. Fordi der eksisterer så mange forskellige skoler i de overordnende teorier synes det rimeligt at sammenfatte hovedargumenterne.

1.6.3.1. Det realistiske perspektiv.

Den realistiske skole går ud fra de følgende præmisser med henblik på det internationale systems karakter³⁵:

- Det internationale system er anarkisk i den forstand, at der ikke er nogen autoriteter som hvæver sig over de nationalstatslige regeringer.³⁶
- Staterne handler som centrale og legitime aktører i det internationale system.
- Som følge deraf befinder staterne sig i en omverden præget af konkurrence, hvor de kun kan stole sig på sig selv med hensyn til bevarelsen af statens sikkerhed.

Dertil knytter sig følgende grundlæggende antagelser med hensyn til den statslige udenrigspolitiske aktivitets motiver.³⁷

- Staterne tænker strategisk, hvordan de kan overleve i det internationale system, og handler i denne instrumentelle forstand rationelt.
- Staterne stræber først og fremmest efter magt (i form af militære midler) i en truende og fjendtlige omverden.
- Stater kan have forskellige opfattelser, men de deler en sæt af fælles antagelser. Regeringen repræsenterer den nationale interesse³⁸, der danner grundlag for landets adfærd i det internationale system.³⁹

Heraf kan man udlede følgende adfærdsmønstre⁴⁰:

- Da staterne aldrig kan få vished vedrørende andre staters hensigter, forsøger de at være så uafhængig som muligt og agerer efter selvhjælpsprincippet. Dvs. de handler altid kun efter deres egne nationale interesser og forsøger at maksimere disse i den internationale omverden.
- Magt er statens vigtigste ressource og kan anskues som et legitimt middel til at opnå forskellige mål.⁴¹ Som Morgenthau udtrykker det:

³⁵ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.162-169

³⁶ Derimod betragter realister statens indre konstruktion tit som hierarkisk. Inden i denne struktur står forskellige aktører i over og underordnende relationer til hinanden.

³⁷ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.162-169

³⁸ Ibid: Realister tager den nationale interesse som samling af befolkningens mange indenrigspolitiske interesser for givet uden at analysere det nærmere.

³⁹ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.162-169

⁴⁰ Ibid, s.162-169

⁴¹ Ibid: Realister skelner skarp mellem indenrigs- og udenrigspolitik: indadtil kan individers magtambitioner dirigeres i mindre voldsomme retninger (eksempelvis velstand) hvorimod udadtil anvendelsen af magt er næsten uundgåelig pga. den anarkiske struktur.

"International politik er – ligesom al politik - en kamp om magt. Hvad end den internationale politiks yderste mål er, er magt altid det umiddelbare mål...Al politik, indenrigs og internationale politik, afslører tre grundlæggende mønstre, dvs. alle politiske fænomener kan reduceres til tre grundlæggende typer. Et politisk system søger enten at bevare magt, at forøge sin magt eller at demonstrere sin magt."⁴²

Dermed bliver magt også et centralt mål i sig selv. Gennem magt kan de nationale interesser sættes igennem: staterne opbygger militære kapabiliteter for at sikre statens overlevelse og maksimere egne interesser. Staternes stræben efter magt forårsager en situation, som er præget af de opbyggede militærkapabiliteters trusler. Dermed befinder staterne sig i et permanent sikkerhedsdilemma, som medfører at staterne er nødt til at holde hinanden gensidigt i skak for at opnå en balance i de indbyrdes magtforhold.

1.6.3.2. Neorealismen.

Ud af realismen udvikledes siden 1960'erne neorealismen. Teoriernes basale tankegang blev udarbejdet af Kenneth A. Waltz⁴³. Neorealismen modificerer realismens oprindelige teori i f.t. to væsentlige aspekter. Mens fokus indenfor realismens analyse ligger på menneskenes natur som et magtorienteret væsen, fokuserer neo-realismen på det internationale systems natur som en anarkistisk struktur. For det andet går realismen ud fra, at magts maksimering er aktørens mål, mens neorealismen ses sikkerhed som statens primære mål (først og fremmest kan det realiseres gennem bestemte magtkonstellationer). Det nye er, at Waltz ser det internationale system selv som det, der skaber en stræben efter magt i international politik⁴⁴ (derfor neorealismen tit kaldes den strukturelle realisme).

Neorealismen er baseret på fire præmisser⁴⁵:

- I det internationale system er der ingen overordnet autoritet, og det er dermed anarkisk. Pga. selvhjælpsprincippet er hver aktør tvunget til at bekymre sig om deres egen sikkerhed ved opbyggelse af et stærkt forsvar, afskrækkelse og alliancer med andre stater.
- Det internationale systems enheder er suveræne nationalstater, som har et magtmonopol indadtil og forsøger at sætte deres nationale interesser igennem udadtil.
- Imellem de enkelte aktører i det internationale system findes der ingen funktionel differentiering (funktionel homogenitet). Dvs. at alle stater er lige og først og fremmest må bekymre sig om deres egen sikkerhed.
- Den eneste virkeligt relevante forskel mellem staterne er deres forskellige magtpotentiale (eller kapabiliteter). Magts fordeling imellem systemet er af centrale betydning. Dermed opstår super/ stormagter, som er af afgørende betydning for systemets vekselvirkninger.

⁴² Morgenthau, Hans J.: "Politics among nations", New York, 1948 i: Petersen og Skak: "Teorier om internationale politik", Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1998, s. 18

⁴³ Waltz, Kenneth N.: "Theory of international politics", New York, bl.a. Mac Graw Hill 1979

⁴⁴ Petersen, N. og Skak, M.: "Teorier om international politik", Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1998, s. 23

⁴⁵ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.205-212, 302-306

Sikkerhed garanteres dermed gennem anvendelse af magt, hvorved neorealister opfatter magten som udtryk for statens samlede evner og kapabiliteter, ikke kun som militære magt. Dermed kan sikkerhed kobles både med statens nationale interesser og statens kapabiliteter for at opnå en position i det internationale system. På grund af staternes forskellige kapabiliteter kan der danne sig en polær verden (uni-, bi- eller multipolær), hvor polerne kan influere systemet. Ud fra disse præmisser kan der udledes fire teoretiske antagelser⁴⁶:

- Fred kan kun oprettes ved magtligevægt (balance of power).
- Staterne danner alliancer og modalliancer for at opnå en balance.
- Opnåelsen af et vedvarende institutionaliseret samarbejde er næppe muligt, fordi den enkelte stat først og fremmest stræber efter at sætte sine interesser igennem (kunne snyde⁴⁷). Når staterne alligevel kooperer, så sker det udelukkende på betingelse af, at kooperationspartnere ikke kan vinde mere end staten selv (relativ gevinstorientering).
- Den cykliske op- og nedstigning af hegemoniske magter er strukturel anlagt.

Citat Waltz: "Forventningen er ikke, at en engang opnået ligevægt opretholdes, men at en forstyrret ligevægt genoprettes på den ene eller andre måde. Magtligevægt opstår altid endnu en gang."⁴⁸

Som nævnet er staternes forskellige kapabiliteter af betydning for deres position i systemet. Neorealismen udvider dermed analysens ramme. Som formål for statslige handlinger bliver økonomiske og sociale sikkerhed vægtet på lige fod med militære sikkerhed.⁴⁹ I et anarkisk system er staternes anliggende ikke først og fremmest at maksimere magten, men at bevare deres position i systemet og dermed sikre deres overlevelse. Systemet tilskynder staterne til at stræbe efter sikkerhed som højeste mål. Magt er kun en middel der benyttes for at opnå sikkerhed og kan ikke benyttes som forklaringsfaktor. I forandring af realismens påstand afbalancerer staterne sig ikke mere afhængig af nationernes rationale udenrigspolitik, men pga. systemets struktur. Viser det sig, at alle stater er lige stærke, afbalancerer staterne deres internationale vægt i forhold til hinanden. Når en stat viser sig som "vinder" (super/stormagt) tilslutter sig andre (bandwagoning)⁵⁰.

Sammenfattende kan det konstateres, at neorealismen er en teori, som beskriver staternes adfærd gennem fokusering på strukturerne i det internationale system (anarkiet, polariteten, suveræniteten). Processerne mellem staterne (konkurrencen og konflikterne) og deres forskellige kapabiliteter betyder, at nogle stater vælger at finde kompromisser og at sammenarbejde, nogle dominerer og tager kun begrænset

⁴⁶ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.205-212, 302-306

⁴⁷ Manglen af en international instans, som autoritært kunne overvåge og påtvinger parterne at indeholder løfterne og regler, er en indbygget svaghed i realismen/ neo-realismen.

⁴⁸ Waltz, Kenneth N.: "Theory of international politics", New York, bl.a. Mac Graw Hill, 1979, s.128

⁴⁹ Meyers, Reinhard: „Theorien internationaler Politik“, i: Woyke, Wichard: „Handwörterbuch internationale Politik“, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn, 1995, s. 422-423

⁵⁰ Waltz, Kenneth N.: "Theory of international politics", New York, bl.a. Mac Graw Hill, 1979, s.126

hensyn til andre stater, mens andre tilpasser sig eller isolerer sig (balancing, bandwagoning, relative gains).

1.6.3.3. Den neoliberalistiske perspektiv.

På baggrund af det positive menneskebillede skabt af liberale tænkere som Kant eller Rousseau udviklede den såkaldte idealisme sig. Hermed opstod en voksende erkendelse af, at krigens samfundsødelæggende karakter fremmer internationalt samarbejde i institutioner, der på længere sigt fører frem til et verdenssamfund, der fungerer på basis af lov, orden og fælles værdier. Krige kan således ikke længere opstå. Da realiteterne på den ene side viste, at denne idealistiske forestilling ikke var holdbar, men på den anden side viste at det verdensøkonomiske samarbejde tiltog, og de internationale organisationers betydning voksede, udviklede neoliberalismen sig.⁵¹

Neoliberalismen beskæftiger sig hovedsageligt med spørgsmålet om det internationale samarbejde og bliver derfor også betegnet som institutionel liberalisme. Neoliberalisterne antager ligesom realisterne, at det internationale system er anarkis, forstået således at internationale aftaler ikke kan fremtvinges. Yderligere har de begge det tilfælles, at de ser stater som principielle aktører, der agerer rationelt og på basis af egoistiske interesser i en selvhjælpssituation. I den internationale konkurrence forsøger staterne at maksimere deres interesser i alle områder.⁵²

I modsætning til realisterne konkluderer neoliberalisterne at staterne nok er vigtige, men at de samtidig ikke er de eneste aktører med en afgørende indflydelse på det internationale system. I den liberalistiske tradition kan bl.a. også nationale betingelser påvirke det systemiske niveau. Derudover konkluderer neoliberalisterne, at betydningen af det internationale systems anarkis tilstand overvurderes, når man inddrager interdependensen, dvs. gensidig afhængighed gennem samarbejde. Fordi staterne er rationelle, erkender staterne værdien af Kooperationen. Staterne er ikke bekymret for, at andre stater også skal kunne profitere af et samarbejde. Grundantagelsen er dermed, at Kooperation er i staternes egne interesse i en interdependent verden, og det medfører større gevinster for alle. Staterne kalkulerer altså mere i absolutte gevinster (alle får mere), hvorved Kooperationen nemmere kan iværksættes.⁵³

Generelt har neoliberalismen de følgende karakteristika:

- Der er mange forbindelser mellem statslige og ikke statslige aktører
- Der skelnes mellem high og low politics
- Militære midler som instrument for staternes udenrigspolitik betyder stadig mindre

⁵¹ Petersen, Nikolaj og Skak, Mette: "Teorier om international politik", Dansk Udenrigspolitisk Institut, København, 1998, s. 14-15

⁵² Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 185-205, 307-313

⁵³ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 185-205, 307-313

- Der er mange kanaler for interaktion

En Kooperation er uden tvivl nemmere indenfor områder, hvor der er en gensidig interesse f.eks. økonomi. Fordi et samarbejde hverken kan iværksættes automatisk eller påtvinges bruger man institutioner, som⁵⁴

- danner en arena for magtens udøvelse og forfølgelse af nationale interesser.
- skal overbevise staterne, om at en langfristet Kooperation fremmer statens nationale interesse og at fordelene er større end ulemperne. Institutioner som gennem et øget antal af interaktioner mellem stater over tid skabes transparens, hvorved vildledning kan afsløres, gensidig tillid opbygges og incitamentet til at snyde reduceres.
- på basis af aftalte fælles adfærdsregler forandrer staternes gevinstkalkulation og dermed fremmer Kooperationsberedskabet, selvom de ikke har autoriteten til at fremtvinge et resultat. Institutioner som har en afgørende indflydelse på forventning og perception i forbindelse med Kooperationspartnernes adfærd..
- knytter interaktioner mellem stater sammen i forskellige emneområder, hvad der medfører en højere grad af interdependens. Institutioner som ved at skabe forbindelse mellem forskellige områder får omkostningerne ved forsøg på at vildlede til at stige, idet man kan straffes i ét område, når man snyder i et andet. Dermed stiger sikkerheden (ideen om kollektiv sikkerhed).

Ved siden af og i sammenhang med magt og interessekonstellationer er internationale institutioner vigtige udenrigspolitiske determinanter, som har en eksponerede stilling i staternes strategier. Staterne og institutioner påvirker gensidigt hinanden og kan dermed øge sikkerheden. Derfor undersøger neoliberalister de betingelser som muliggør internationale Kooperationer, og de søger i denne sammenhæng at finde ud af, hvorfor stater etablerer institutioner. I denne forbindelse vil alliancedannelse kun blive betragtet i mindre omfang.

1.6.3.4. Det konstruktivistiske perspektiv.

Konstruktivismens videnskabssteoretiske udgangspunkt er: der er en objektiv virkelighed verden er dog ikke tilgængelig for os som en virkelighedens kopi, som er lige for alle betragter. Verden er kun tilgængelig som en individuelle erfaringsverden og disse erfaringers målestokke er subjektiv.⁵⁵ Derfor kan man kun erkende og forstå, hvad man selv har konstrueret eller registreret gennem instrumenterne man selv har udviklet.

I modsætning til rationalistiske⁵⁶ teorier beskæftiger konstruktivismen sig først og fremmest med, hvordan det internationale system kan beskrives som et socialt rum. Først konstitutive normer åbner bestemte handlingsmuligheder for det internationale systems aktører og virker som overhælvende meningsverden. Samtidig

⁵⁴ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s. 185-205, 307-313

⁵⁵ Wendt, Alexander: "Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics", i: International Organization 46 (1992), S. 391-425

⁵⁶ En teori som orienterer sig på cost-benefit-overvejelse og forventet udbytte

indskrænker regulativ normer aktørernes handlingsoptioner.⁵⁷ Det er dermed ikke „materielle“ eller ”strukturelle”, men ”ideelle” faktorer der er af størst interesse.

Konstruktivismen beskæftiger sig således med, hvorledes en aktør på den ene side skaber sin erfaringsverden indenfor rammerne af bestemte almindelige love og på den anden side altid tilpasser sine tanker og handlinger efter erfaringsverdenen. I modsætning til realisterne tager konstruktivisterne ikke identiteter og interesser for givet. I den internationale politik er den konstruktivistiske betragtnings hovedinteresse således den menneskelige bevidsthed hhv. ideerne og deres rolle i det internationale system. Konstruktivismen går ud fra de følgende præmisser:⁵⁸

- Den internationale politiks fundamentale strukturer er altid også social konstrueret, ikke kun materiel.
- I den internationale politik bestemmes aktørernes adfærd ikke blot af givne materielle forhold og strukturer, men også af identiteter. Identiteter har indflydelse på aktørernes interesser og dermed også på deres adfærd.
- Der er en vekselvirkning mellem strukturer som resultat af sociale processer og aktørernes identiteter. Både den sociale omverden konstituerer aktørerne og aktørerne konstituerer deres omverden gennem ideer og normer.
- Det internationale system er et artefakt af menneskelige skabte institutioner som stater men ikke bare stater.

For at forfølge egne nationale interesser må staterne tilpasse sig ind i systemet af en social verden, som præges af ideer og normer (det centrale element i den konstruktivistiske tænkemåde). Disse ideer og normer virker ikke blot regulativ, men også konstituerende, idet de præger aktørernes identiteter og interesser. Normerne er ikke blot en materiel strukturs refleks, lige som magtfordelingen i det internationale system, men de danner og definerer også basen for netop systemets struktur.⁵⁹ Staterne bruger normerne (eksempelvis suverænitets⁶⁰ og ret til selvforsvar), for overhovedet at kunne handle med krav på gyldighed⁶¹.

Da aktørernes interesser og dermed deres adfærd påvirkes af identiteter er konstruktivismens mål at identificere sammenhængen mellem enkelte sociale konstruktioner (bl.a. nationale interesser, identiteter, forestillinger af krig, sikkerhed osv.) og deres betydning for aktørerne (stater).⁶² En konstruktivistisk analyse af sikkerhedspolitik spørger først og fremmest om, hvilke forestillinger og

⁵⁷ Fearon, James/ Wendt, Alexander: "Rationalism vs. Constructivism: A Skeptical View", i: Handbook of International Relations, London bl.a. 2002, S. 52-72.

⁵⁸ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.251-268

⁵⁹ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.251-268

⁶⁰ Suverænitets selv opfattes som en konstruktion fordi det er et forhandlingsresultat (eksempelvis som den blev fastskrevet i Westfaliske Freden 1648 og i FN kontraktens artikel 2 afsnit 1), ser også bilag 3

⁶¹ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.251-268

⁶² Wendt, Alexander: "Social Theory of International Politics", Cambridge bl.a. 1999, S. 83-88.

handlingsmåder er historisk voksede og hvilken selvforståelse danner grundlagen af en stats sikkerhedspolitik.⁶³

Såfremt normer og institutioner⁶⁴ kan støtte sig til staternes fælles interpretationer og kommunikation, kan de udvikle en systematisk kraft, der kan præge det politiske liv. I så fald kan den internationale legitimations magt vise sig som stærkere end den nationale egeninteressers magt eller retten af den stærkeste. Ud fra den konstruktivistiske synsvinkel danner den rationalistiske teories grundkategorier som anarki, suverænitet eller sikkerhedsdilemma derfor ingen målestok for aktørernes adfærd. Afgørende er hvilke betydning staterne tillægger disse kategorier og hvilke konsekvenser de derud afledes for deres handlinger.⁶⁵

1.6.4. Vurdering af teorierne i forbindelse med opgaven.

1.6.4. Konstruktivismen.

Som nævnt retter konstruktivismen sin opmærksomhed på aktørernes bevidsthed og dens rolle i den internationale verden. Derfor betragtes konstruktivismen i højere grad som et analyseværktøj i den internationale politik fremfor en substantiel teori⁶⁶.

Det betyder at man må inddrage yderlige teorier, hvis man på videnskabelig vis ud fra en konstruktivistisk synsvinkel vil analysere konkrete politik. I den sikkerhedspolitiske analyse kan eksempelvis benyttes kultur og udenrigspolitik som yderlige teoribygninger. På denne måde få man en god indtryk om krig og fred, forestillinger af stridskræfters rolle ved fredssikring, forskellige måder af trusselperceptioner, kooperationsformer (polariteter) og videnskabelige hhv. erfaringsbaserede baser af militærstrategier.

Konstruktivismens mål er ikke at give en redegørelse for enkelte sociale konstruktioner såsom nationale interesser, identiteter, sikkerhed osv., men at afsløre de almindelige regler for de sociale erfaringsverdener, som ligger på konstruktionsprocessens bund. Dermed vurderes det, at konstruktivismen primært er tilbageskuende.

Sammenfattende vurderes det, at den konstruktivistiske tankegang kunne have en berettigelse i sammenhæng med dette speciale, idet de irakiske kurderes politiske ønsker kunne være præget mere af deres nationale interesser og deres identitet. Begge dele kan anses som drivkræfter for deres handlinger. Teorien synes absolut at være brugbar, men vurderes at være vanskelig at håndtere og vanskelig at anvende i forbindelse med en fremadrettet problemstilling.

På denne baggrund bliver konstruktivismen fravalgt og ikke benyttes i specialets videre forløb.

⁶³ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.251-268

⁶⁴ I den konstruktivistiske verden udleder sig institutioner direkte ud af ideer og normer og opfattes af aktørerne som del af den sociale omverden.

⁶⁵ Wendt, Alexander: "Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics", i: International Organization 46 (1992), S. 391-425.

⁶⁶ Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005, s.258

1.6.4.2. Neoliberalismen.

Ved udformningen af de internationale forhold og spørgsmålet om, hvordan der kan skabes sikkerhed, anerkendes ved siden af faktoren magt også andre faktorer (økonomi, religion, nedstamning osv.). Dermed udvides sikkerhedsbegrebet. Det gælder også for aktørerne. Ved udformningen af de internationale forhold er – udover staternes handlemåde – i stigende grad også ikke-statslige aktørers handlemåde afgørende. Tyngdepunktet for betragtningen ligger dermed i mindre grad på det systemiske niveau, alle niveauer betragtes som jævnbyrdige.

Neoliberalismen baserer på et positivt menneskebillede. Fred og samarbejde kan oprettes ved konstruktivt arbejde. Tyngdepunktet i betragtningen ligger på indflydelsen fra internationale institutioner, som kan påvirke denne proces og dermed fremskridtet i en positiv retning. Institutioner, som integrerer aktørerne, kan skabe absolutte gevinster og reducerer sikkerhedstrusselen.

Det stemmer overens med de opstillede krav i teori-afsnittet. Men den kurdiske nationalismes egennyttmaksimerende bevæggrund passer ikke særlig god sammen med teoriens positivt menneskebillede. Desuden er de internationale organisationers nuværende engagement og tilstedeværelse i Irak forholdsvis begrænset. Neoliberalismen opfylder ganske vist de krav til teorien, som stilles, men synes ikke at være det bedste alternativ og bliver derfor forkastet.

1.6.4.3. Neorealismen.

Neorealismen erkender stormagternes væsentlige betydning og deres afgørende indflydelse. Da den eneste resterende supermagt USA har udløst den nuværende tilstand og selv er en del af den, forekommer neorealismen at være særligt velegnet til situationens analyse.

Desuden drejer det sig om en teori, som i højere grad bygger på de pessimistiske antagelser om den menneskelige natur. Den synes derfor snarere at egne sig til at registrere egennyttmaksimerende motiver, sådan som de kommer til udtryk i en bevidst nationalisme og bestræbelserne efter selvbestemmelse.

Det vurderes at Neorealismens argument om sikkerhed stemmer overens med definitionen af de sikkerhedspolitiske konsekvenser.

Til trods for et tyngdepunkt på det systemiske niveau er teorien i stand til at håndtere alle analyseniveauer.

Da Neorealismen frem for alt tager stilling til spørgsmålene om staters sikkerhed, synes den mest velegnet som analyseværktøj og bliver derfor valgt til dette arbejde.

1.6.5. Teoriens operationalisering.

Den kurdiske nationalisme kan opfattes som sikkerhedstrussel, dens virkning på regionen skal undersøges. Efter diskussionen af de tilrådgivende teorier synes anvendelsen af neorealismen som bedst egnet. Pga. specialets begrænsede omfang synes det hensigtsmæssigt at koncentrere på kun få teorielementer. Det

indskrænker ganske vist analysens dybde men tillader dog påstande af generel gyldighed.

Inden analysen kan gennemføres må fastlægges, hvorledes teorien skal anvendes (operationaliseres) og hvem der kan betragtes som aktør. Neorealismen fokuserer på stater, men ud fra sikkerhedens synsvinkel får også ikke statslige aktører som f.eks. de irakiske kurdere muligheden at true en stat. Som aktør bliver disse dermed ligestillet med staterne.

Aktørernes handlingsbasis dannes gennem de nationale interesser. De repræsenterer nationernes handlingsramme udadtil og indadtil. På grund af selvhjælpssituationen er aktørerne henvist til at klare sig selv i forbindelse med de nationale interesser realisering, som er statens formål. Ellers må de finde en alliancepartner. Nationernes mål står ligeberettiget over for hinanden, kan sig derfor samtidig støtte eller begrænse.

Bliver de egne mål begrænset gennem andre, så kan disse ikke mere opnås, må opgives. Da nationernes mål udgør den statslige handlingsramme, opfattes deres begrænsning som trussel mod den statslige sikkerhed. Enhver påvirkning af de nationale interesser ude fra eller indefra er altså knyttet sammen med spørgsmål om statslige sikkerhed.

Betydningen af sikkerhed for staten bliver endnu tydeligere, når argumentet om nationens overlevelse tilføjes. Det er ikke del af neorealismen, men af realismen. Da realismen udgør neorealismens basis synes det alligevel anvendelig. Sikkerhed og overlevelse danner en enhed.

Under forudsætning af, at stater handler rational og at deres handlinger tjener først og fremmest etableringen af sikkerhed, må disse handlinger være rettet mod at fuldstændig forhindre eller begrænse andre nationale interesser i deres virkning. Muligheder for at sætte sine interesser igennem mod andre er afhængig af aktørernes evner, deres kapabiliteter. Principielt vil den, der råder over de fleste kapabiliteter også kunne gennemføre de fleste interesser. Dermed er opbyggelsen af omfattende kapabiliteter i så vid udstrækning som muligt af afgørende betydning for statens egen sikkerhed.

Uagtet alle evner må den statslige overlevelse opretholdes gennem anvendelse af magtmidler overfor et flertal af andre aktører.⁶⁷ Deltagerne er desuden tvunget at oprette en udjævning af interesser, så at der opstår en balance. I den forbindelse bør man lægge mærke til, at de egne fordele i en kooperation må altid være større end de af de andre deltager (relative gevinster). Først når sådan fordele ikke kan opnås bliver den nationale interesse atter tilstræbt på basen af de disponible magtmidler. Dette kan være militær magt, økonomisk magt eller andre muligheder⁶⁸ for at sætte den nationale interesse igennem på trods af andres modstand. Skulle den enkeltes evner ikke være tilstrækkelige til at opnå dette mål medfører magtanvendelsen ikke

⁶⁷ Ser eksempelvis den tyske historie i den anden verdenskrig

⁶⁸ Eksempelvis kunne det være religiøse eller sociale indoktrinering

nogen gevinst og burde derfor blive opgivet. Dermed bevares den eksisterende status.

En magtbalances tilstand ændrer sig dermed først, når en aktør føler sig stærkere end sin omverden. Desuden antages det, at den enkeltes overlevelse kun kan sikres gennem anvendelse af magt, hvilket er en væsentlig årsag til en aktørs ønske om at forandre balancen. Denne antagelse kan understøttes eller begrænses gennem kræfter der kommer udefra.

1.7. Metode.

Analysen der skal gennemføres må derfor bygge på de deltagende aktørers interesser. Disse danner rammen indenfor hvilken de agerende nationer bestemmer, hvad de er villige at acceptere.

Analysen dermed fokuserer på, hvordan de undersøgte aktører træffer deres sikkerhedspolitiske beslutninger på basis af nationale interesse indenfor en ramme af relative gevinster. Det inkluderer anvendelse af militær magt for at afværge sikkerhedstrusler og sikre den enkeltes overlevelse.

Det synes dermed hensigtsmæssig at indlede det videre forløb med redegørelsen af de enkelte aktørers interesser. For det første redegøres der for den historiske og geografiske udvikling af kurder i regionen. Derefter ses der nærmere på de irakiske kurderes forestillinger om en national selvbestemmelse, som også må ses i sammenhæng med deres historiske udvikling.

Efterfølgende præsenteres de forskellige holdninger til de kurdiske mindretal i henholdsvis Tyrkiet, Syrien, Irak og Iran. Som sagt anses det som forudsætning for at kunne analysere virkningen af de irakiske kurderes forestillinger på disse lande både på den statslige og det systemiske niveau.

Vedrørende USA kan forholdet til kurderne ikke defineres gennem et eksisterende mindretal. Det er derfor nødvendigt at opridsse nogle almindelige påstand i forhold til den amerikanske politiks væsen, før forholdet til kurderne kan beskrives. Redegørelsens tyngdepunkt ligger i Amerikas basale holdning over for det grundlæggende spørgsmål af nationale selvbestemmelse.

Vedrørende specialet danner redegørelsen dermed den afsnit af virkeligheden, der skal analyseres.

Som nævnt gennemføres analysen, idet der betragtes hvorledes de irakiske kurderes interesser påvirker interesserne af nabolande og USA. Med udgangspunkt i det ovenstående skal analysen vise hvordan tankegangen om gevinster, interessemaksimering og stræben efter balance kan udvirke sig. Analysens og senere også konklusionens centrale forudsætning er den basale neorealistiske antagelse, at alle aktører handler rationelt. Gennem anvendelsen af de nævnte teorielementer vurderes og vægtes virkeligheden i forhold til problemstillingen.

På denne måde analyseres hver enkelt nation først. Derefter følger en sammenlignende betragtning af de enkelte analyser for at finde fællesskaber og forskelle. Det handler altså om en komparativ analyse.

I konklusionen præsenteres følgerne for de irakiske kurderes fremtidige handlingsmuligheder vedrørende deres forestillinger om selvbestemmelse, som bortleder sig ud fra analysen.

Tilknyttet dertil er en afsluttende perspektivering som binder hele specialet sammen og præsenterer mulige forandringer af den sikkerhedspolitiske situation.

1.8. Kilder.

Udviklingen i Irak er kendetegnet af høj aktualitet. Det resulterer i en mangel af videnskabelige publikationer, som har haft tid for at bearbejde hele Irak-problemet ud fra et historisk perspektiv. Selvom problematikken i forbindelse med den kurdiske nationalisme ikke er ny, så viste det sig, at antallet af videnskabelige publikationer i dette område var temmelig begrænset.

Aktualiteten og en åbenlys igangværende fortrængning af kurderproblemet gjorde det nødvendigt at inddrage aktuelle artikler eller publikationer fra internettet eller aviser.

Udvælgelsen specielt af de sidstnævnte kilder blev foretaget med vægt på anvendelsen af internationalt anerkendte forskningsinstitutioner eller ansete aviser. Derfor blev der ikke foretaget nogen kildekritik.

Bibliografien i studiets bilag angiver, hvilke kilder, der er anvendt i arbejdet med redegørelsen. Hvor der er anført en kilde i slutningen af et afsnit, er denne kilde brugt som generel kilde til afsnittets indhold.

Kildeindhentninger blev afsluttet pr. 5. marts 2005.

KAPITEL 2

2. REDEGØRELSE

2.1. Kapitlets formål.

Redegørelsen tjener som grundlag for en efterfølgende analyse med henblik på de sikkerhedsrisici, som opstår af den kurdiske nationalisme.

2.2. Kurdernes historie og betydning i regionen.

Kurdernes oprindelse er uklar, det drejer sig sandsynligvis om en indo germansk stamme (medeer), som omkring 614 f. Kr. slog sig ned på det iranske plateau og grundlagde et for-islamisk dynasti. Dette blev sammen med bl.a. persere og afghanere integreret i et tidligt Iran, som i det 7. århundrede blev erobret og islamiseret af araberne. Derefter betegnede man det folk, som levede i bjergene i det nordvestlige Iran som kurdere, uafhængigt af dets etniske tilhørsforhold.⁶⁹

Bortset fra kurdernes autonome bosættelsesområde i Irak findes der officielt ikke noget politisk territorium og heller ikke nogen administrationsenhed Kurdistan, og også det autonome områdes grænser er omstridte. Navnet Kurdistan blev nævnt første gang som provins i Seldsjukkerriget i 1157.⁷⁰

I det 7.-13. århundrede overtog kurderne flere gange ledelsen af den islamiske verden; Saladin er den kendteste hersker. Han anså sig selv mindre som kurder, end som islamisk hersker. Mellem det 13. og det 16. århundrede spillede kurderne ingen rolle og viste sig først igen i løbet af det 16. århundrede. Ved rivaliteten mellem ottomanerne og Iran fik de rollen som stødpudezone. For første gang blev kurderne sig deres strategiske betydning bevidst og prøvede at slå mønt af det. Som resultat deraf opstod i 1639 små, halv-autonome områder langs med delingsgrænsen mellem Ottomaners riget og Iran. Disse er næsten identiske med den nuværende grænse mellem Tyrkiet og Iran. Størstedelen af de kurdiske fyrster begav sig under omansk suverænitét.⁷¹

Efter den 1. verdenskrig blev Ottomaners riget opløst. I traktaten fra Sèvres blev landegrænserne fastlagt på ny i 1920. Vestmagterne England og Frankrig kunne overbevises om eksistensen af et eget, uafhængigt Kurdistan. Under visse betingelser skulle kurderne i løbet af et år få en selvstændig stat på de tyrkiske og irakiske områder. Men traktatens tekst var formuleret så forsigtigt, at dannelsen af en selvstændig kurderestat næsten var udelukket. Efter at traktaten havde mistet sin betydning på grund af tyrkernes militære succeser mod armeniere og grækere, blev fredstraktaten fra Lausanne sluttet i 1923; derved blev forholdene mellem den ny skabte stat Tyrkiet og kolonialmagterne England og Frankrig endeligt fastlagt.

⁶⁹ Entessar, Nader: „Kurdish Ethnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 1-11

⁷⁰ Halve, Jens: „Kurden-Basiswissen“, Gesellschaft für bedrohte Völker, www.gfbv.de, November 1998

⁷¹ Ibid

Traktaten tilkendte Tyrkiet den fulde suverænitet over det erobrede område, der manglede enhver henvisning om Kurdistan, kurderne eller etniske mindretal.⁷²

Kurdistan var nu delt mellem den nyoprettede stat Tyrkiet (ca. 14,3 mio. kurdere; 22 % af befolkningen), Iran (ca. 6,5 Mio.; 10 % af befolkningen), Irak (ca. 4,4 Mio., 23% af befolkningen) og Syrien (ca. 1,1 Mio.; ca. 8% af befolkningen). Der lever spredte kurdiske mindretal i den tidligere Sovjetunion, Vesteuropa, Libanon og Israel⁷³.

I hele den kurdiske histories forløb var hver gang kun en del af den kurdiske ledelse indforstået med kravet om en selvstændig stat, mens de andre stammeførere sikrede deres magtinteresser ved loyaliteten til de stater, som husede dem. Disse benyttede sig af den indre kurdiske splittelse for at forhindre en egen kurdisk stat eller autonomi for de kurdiske beboede regioner. Således understøttedes staterne kurderopstande i nabolandene, selvom de selv undertrykkede kurderne inden for de egne landegrænser.⁷⁴

De faktisk åbne grænser inden for bjergregionerne gjorde det muligt for kurderne uhindret at komme fra det ene land til det andet. Den kurdiske befolkning opfattede derfor helt ind i det 20. århundrede sig selv især som hørende til bestemte stammer. Et andet identitetsstiftende element var tilhørsforholdet til islam, overvejende af sunnitisk prægning. En kurdisk nationalfølelse udviklede sig først i det 20. århundrede under påvirkningen af europæiske idéer og som reaktion på de pågældende staters centraliserings- og assimilationsbestræbelser.⁷⁵

2.3. Kurdernes udvikling i Irak indtil krigen.

Efter at de tidligere ottomans områder i det nuværende Irak i 1920 kom under britisk besættelse, begyndte kurdernes nyere historie i Irak. En udvandring af kurderne kom ikke på tale for briterne, da de sunnitiske kurdere var nødvendige som modvægt til shiitterne i et fremtidigt Irak. Alligevel understøttede briterne opbygningen af den kurdiske kultur og nationalbevidsthed; kurderne skulle ikke stilles under arabisk herredømme, hvis de ikke ønskede det. I 1922 blev der for første gang rejst krav om anerkendelse af et uafhængigt Sydkurdistan. Som følge deraf besluttede det irakiske ministerråd (araber) i 1923, at der ikke skulle udnævnes arabiske tjenestemænd i de kurdiske områder, og at den kurdiske befolkning ikke skulle tvinges til at bruge det arabiske sprog. I 1925 besluttede Folkenes Forbund, at der skulle indrømmes kurderne selvstyre, pleje af egen kultur og opbygning af egne institutioner, dog under bibeholdelse af den irakiske forvaltning over de kurdiske områder. Med den irakiske selvstændighed i 1932 blev der stort set givet afkald på den kurdiske selvbestemmelse. Kun én gang i 1935 blev der gjort forsøg på at kræve de

⁷² Posch, Walter: „Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung“, Schriftenreihe der Landesverteidigungsakademie, Wien, April 2004, s. 10-11;

Janes Sentinel Security Assessment, Iraqi Kurdistan, www.janes.com, Internet 03.11.2004, s. 16

⁷³ Salih, Khaled: „EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem“, DUPI report 2001/5, København, 2001, s.16

Halve, Jens: „Kurden-Basiswissen“, Gesellschaft für bedrohte Völker, www.gfbv.de, November 1998

⁷⁴ Entessar, Nader: „Kurdish Ethnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 1-11

⁷⁵ Halve, Jens: „Kurden-Basiswissen“, Gesellschaft für bedrohte Völker, www.gfbv.de, November 1998

betingelser fra Folkenes Forbund, som ikke var blevet overholdt. Men dette fordring blev ignoreret. Der fulgte ingen yderligere konkrete krav om autonomi i løbet af de følgende 30 år.⁷⁶

Efter at monarkiet i 1958 som følge af et kup blev erstattet af en republik, blev kurderne for første gang nævnt i forfatningen ved siden af den arabiske nation som ligeberettiget nation, og herskerrådet blev besat med en kurder, en shiit og en sunnit. I løbet af de følgende år skærpedes holdningen over for kurderne, deres ønske om autonomi blev afvist, og de skulle smelte sammen med den arabiske befolkningsandel som uadskillelig del af den irakiske befolkning.⁷⁷

1963 fulgte Baath partiets⁷⁸ første magtovertagelse, som kun varede et år. Derefter stillede kurderne for første gang deres maksimalkrav:⁷⁹

- øjeblikkelig anerkendelse af den kurdiske autonomi, som skulle strække sig over hele den tidligere ottomans provins Mosul inklusive Kirkuk⁸⁰ og de dertil hørende oliefelter samt
- en opdeling af de irakiske olieindtægter i forholdet to til en til fordel for den kurdiske autonomiregion samt
- militært og finansiell uafhængighed.⁸¹

1968 kom Baath-partiet endeligt til magten ved et kup. Som pan-arabister betragtede de Kurdistan som integral del af Irak. Men på papiret var partiet villigt til at løse kurderespørgsmålet på fredelig måde. Med autonomiloven af 11. marts 1970 blev der fastlagt en vidtgående autonomi, som skulle realiseres i løbet af en overgangstid på fire år⁸²:

Kultur:

- kurdisk bliver det andet nationalsprog ved siden af arabisk,
- tjenestemænd i kurdiske områder skal være kurdere eller beherske kurdisk,
- kurdisk opdragelse, kultur og uddannelse bliver understøttet.

⁷⁶ Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 1-15

⁷⁷ Ibid, s. 16-17

⁷⁸ Ser bilag 4

⁷⁹ Ibid, s. 16-17

⁸⁰ Kirkuk spiller en central rolle i kurdernes forestillingsverden og udgør noget i retning af deres Jerusalem. Kirkuk er også centrum for det turkmenske mindretal og ligger på store oliefelter. Kirkuk er historisk overvejende kurdisk beboet, dette ændrede sig som følge af den arabisering af det nordlige Irak, som blev gennemført af Baath regimet: byen blev centrum for kurdernes fordrivelse. Efterhånden kommer kurderne tilbage og fordriver araberne, som har bosat sig der, men er gået over til at holde araberne finansielt skadesløse. Se dertil: ICG: "War in Iraq: What's next for Kurds", Middle East Report 10, 19.03.2003, s 18

Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 52-65

Royal Institute of International Affairs : "Iraq in Transition-Vortex or catalyst?", www.riia.org, September 2004, s.2

O'Leary, Carol: "The Kurds of Iraq: recent history, future prospects", i: Middle East Review of International Affairs, Vol 6. No 4, 2002, www.meria.idc.ac.il

⁸¹ Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 16-17

⁸² Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 20-21

Forfatning:

- ændring af forfatningen til: „Det irakiske folk består af to nationaliteter, den arabiske nationalitet og den kurdiske nationalitet“,
- en af de to stedfortrædende statspræsidenter skal være en kurder,
- sammenslutning af områderne med kurdisk flertal til en enhed med selvstyre.

Sikkerhed:

- Adgang for kurderne til alle politisk og militærisk betydningsfulde embeder og funktioner,
- egne stridskræfter til beskyttelse af grænserne

Loven blev aldrig realiseret, da forhandlingsførerne⁸³ på begge sider havde forskellige interesser. For den ene gik loven for vidt, for den anden ikke vidt nok, da Kirkuk ikke blev nævnt. I sidste ende var det udslagsgivende dog de to siders forskellige opfattelse af, hvad man skulle forstå ved en autonomi. Mens den kurdiske side betragtede autonomiregionen som del af en frivillige union med de arabiske dele af Irak, anså centralregeringen regionen for at være en udelelig del af landet. Den 1974 endeligt vedtagne autonomilov, som blev afvist af kurderne, opfylder langt fra forestillingerne fra 1970: autonomi kun for de områder med kurdisk flertal, udelukkelse af Kirkuk, fastlåsning af centralstatens kontrol.⁸⁴

Den følgende tid indtil 1982 var præget af kurdiske opstande og deres nedslåning, Iran-Irak krigen og ski forhold tilende koalitioner. Derved indgik de to store kurdiske partier PUK⁸⁵ og KDP⁸⁶ ski forhold tilevis alliancer med Iran eller Syrien og bekæmpede også hinanden. PUK indgik af ren pragmatisme en alliance med Saddam Hussein. Efter våbenstilstanden fra 1982 prøvede kurderne igen at gennemtrumfe deres maksimalkrav og forliste igen. Efter at våbenstilstanden brød i 1985, opstod der i 1987 for første gang en samlet kurdisk front mod Saddam Hussein, formidlet af Iran. Denne udmundede for første gang i kravet om fuldstændig uafhængighed, hvorpå regimet reagerede med brutal hårdhed og begyndte et tilintetgørelsesfelttog mod kurderne (operation Anfal)⁸⁷. I løbet af dette fandt også giftgasangrebet på Halabja sted.⁸⁸ I slutningen af 1988 var den kurdiske opstand brudt, modstanden mod regimet blev opretholdt med guerilla-metoder.⁸⁹

Efter at Irak havde tabt krigen mod Kuwait og var slået militært, revolterede kurderne igen. Revolten blev slået ned, og mere end en million kurdere flygtede. På grundlag af UN resolution 688⁹⁰ indrettede USA, GB og Frankrig i 1991 en beskyttelseszone

⁸³ Saddam Hussein og Massud Barzani

⁸⁴ Posch, Walter: „Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung“, Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 21-23

⁸⁵ Ser bilag 4

⁸⁶ Posch, Walter: „Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung“, Wien, 2004, s. 21-23

⁸⁷ Janes Sentinel Security Assessment: „The Gulf States-Iraqi Kurdistan“, www.janes.com, 16.11.2004, s.20
Entessar, Nader: „Kurdish Ethnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 136-137

⁸⁸ Ibid, s. 136-137

⁸⁹ Posch, Walter: „Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung“, Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 24-27

⁹⁰ UN resolution 688, http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions04.html

over Nord- og Sydirak. For første gang siden 1925 blev kurderne igen nævnt i et folkeretligt dokument.⁹¹ Men der fulgte ikke nogen folkeretlig anerkendelse af kurderne som nation eller en kurdisk repræsentant fra FN's eller en regerings side (hverken kurderne i helheden eller de irakiske kurder som en selvstændig del). Derimod anerkendte FN i 1974 PLO som repræsentant for palæstinenserne.⁹²

Efter at de irakiske tropper havde tilbagetrukket sig, kontrollerede kurderne et større område, end nogensinde før, dog stadig uden Kirkuk. Grænseforløbet svarede omtrent til det fra autonomiloven fra 1974.⁹³ Beskyttelseszonen var ikke ensbetydende med en deling af Irak. Det kurdiske beboelsesområde hørte stadigvæk ind under den suveræne stat Irak. For at svække kurderne trak regimet hele sit administrationsapparat væk fra de kurdiske provinser.⁹⁴

Kurderne var nødt til at indrette egne administrationsstrukturer og gjorde derved i første omgang brug af de etablerede klan- og familiestrukturer. Allerede i 1991 proklamerede kurderne den „Autonome Region Kurdistan“ og afholdt frie parlamentsvalg i 1992. De to nationalistiske partier PUK og KDP deltes nogenlunde næsten ligeligt om parlamentets 105 pladser. Ved en parlamentserklæring besluttedes i 1992 dannelsen af en kurdisk føderalstat, som senere skulle tilslutte sig en irakisk føderation. Den daværende irakiske (udlands-) opposition INC accepterede denne erklæring indholdsmæssigt og bekræftede det igen i 1999.⁹⁵

Fra 1993 til 1998 kæmpede kurderne indbyrdes om den politiske og endnu vigtigere den økonomiske dominans (smugleriets kontrol som den økonomiske basis). KDP kæmpede med Husseins hjælp mod PUK, som blev understøttet af Iran. Begge de kurdiske partier holdt kontakt med USA og bekæmpede opstående islamiske grupper samt PKK i fællesskab med de tyrkiske stridskræfter. Først siden 2002 afholder de to partier igen fælles møder i det kurdiske parlament.⁹⁶

Siden har situationen stabiliseret sig sådan, at man rent faktisk kan tale om et uafhængigt Kurdistan med statslignende strukturer: egen administration, ét territorium, en fungerende regering, stridskræfter (ca. 70.000 peshmerga) og politi.⁹⁷ Andelen på 13 % af indtægterne fra UN's oil-for-food program har siden 1996 givet kurderne en økonomisk basis. Smugleri og begrænset handel med Tyrkiet har ligeledes bidraget til budgettet.⁹⁸

Siden krigens slutning i 2003 er den irakiske armé forsvundet, nye sikkerhedskræfter er under opbygning. Ved siden af de kurdiske militser eksisterer også sunnitiske og shiitiske militser, som dog til sammen er langt fra opnår de kurdiske peshmergas

⁹¹ Posch, Walter: „Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung“, Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s.28-30

⁹² Jerichow, Anders: „Arabien-Palads eller parlament“, Akademisk Forlag A/S, Viborg 2002, s. 93

⁹³ Jerichow, Anders: „Arabien-Palads eller parlament“, Akademisk Forlag A/S, Viborg 2002, s. 93

⁹⁴ Posch, Walter: „Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung“, Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 32-40

⁹⁵ Ibid, s. 32-40, s. 72

⁹⁶ Ibid, s. 32-40

⁹⁷ Ibid, s. 66-67

⁹⁸ Heintze, Hans-Joachim: „Die Nachkriegsordnung des Irak und die Kurden“, Jahrbuch für internationale Sicherheitspolitik 2003, s.179

styrke.⁹⁹ Den offentlige sikkerhed og stabilitet opretholdes gennem koalitionen
stridskræfter.¹⁰⁰

2.4. Kurdernes udvikling i Irak efter krigen.

Efter krigens afslutning blev der af amerikanerne i første omgang indsat en civil overgangsadministration (Coalition provisional authority-CPA).

Denne indrettede en irakisk regeringsråd i juli 2003, som udviklede den foreløbige irakiske forfatning (Transitional Administrative Law - TAL). TAL blev besluttet marts 2004 og er gyldig indtil den endegyldige forfatning blev udarbejdet indtil 15. august 2005. Forfatningens udkast skal godkendes i en folkeafstemning indtil 15. oktober 2005. Hvis udkastet godkendes skal holdes almindelige valg indtil 15. december 2005 og den permanente regering skal overtage regeringen senest 31. december 2005.¹⁰¹

Inden TAL kunne blive vedtaget, insisterede de kurdiske medlemmer fra den irakiske overgangsregering (IIG) på, at deres forestillinger med hensyn til Kurdistan skulle blive optaget i forfatningen. Igen rejstes de allerede beskrevne maksimalkrav. Som resultat deraf indeholder overgangsforfatningen med hensyn til kurderne følgende elementer¹⁰²:

- Den kurdiske regionalregering udøver videre hen - indtil slutningen af overgangsfasen - sin kontrol over de 3 provinser, som hidtil styres af dem og overvejende bebos af kurdere, og har ret til at opkræve skat
- Maksimalt 3 provinser må slutte sig sammen og danne en region, undtaget herfra er Bagdad og Kirkuk
- Peshmergaerne bliver underlagt af den kurdiske regionalregering, ikke længer partierne

Med disse bestemmelser fastskrives status quo i første omgang. Det erklærede mål at forene alle irakiske områder, hvor der tales kurdisk, og at få Kirkuk er ikke blevet opnået.¹⁰³ Efter de kurdiske politikeres mening drejer det sig derved kun om et foreløbigt resultat; Kirkuk-spørgsmålet vil ikke bliver løst ved at blive udsat.¹⁰⁴

Vigtigt for kurderne er en artikel i TAL med hensyn til godkendelsen af den endelige forfatning. Deri angives, at den nye forfatning kan blive blokeret, hvis et 2/3 flertal i mindst tre af de 18 provinser stemmer imod.¹⁰⁵

⁹⁹ Janes Sentinel Security Assessment: "The Gulf States: Iraqi Kurdistan", 03.11.2004, www.janes.com

¹⁰⁰ UN resolution 1546, 8.6.2004, http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions04.html;

CPA, The Iraqi Interim Government-Key Facts, www.cpa-org.com, s. 18

¹⁰¹ CPA, The Iraqi Interim Government - Key Facts, www.cpa-org.com, s. 6

Janes Sentinel Security Assessment - The Gulf States, www.janes.com, 16.11.2004, s. 4, 8

¹⁰² CPA: „Law of Administration for the State of Iraq for the transitional Period,” www.cpa-iraq.org/government/TAL.html

¹⁰³ Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, s. 79-80

¹⁰⁴ Smyth, Gareth: "Kurdish Leader Rules Out Kirkuk Compromise", 29.01.2005, www.krg.com

¹⁰⁵ Royal Institute of International Affairs : „Iraq in Transition-Vortex or catalyst?", www.riia.org, September 2004, s.3

2.5. Fremtidsaspekter for de irakiske kurdere.

2.5.1. Uafhængighed.

Kurdiske partier i alle nabolande bruger samme kurdiske flag og drømmer som hver enkelt kurder om et forenet Storkurdistan. Derved ville kunne de bl.a. henvise til Sèvres traktaten. Der er ingen kurdiske politikere i Irak, som kræver dette offentligt.¹⁰⁶

Ønsket om en selvstændig stat blev meget overvældende bekræftet ved valget til den irakiske nationalforsamling og valget af statspræsidenten den 30.1.2005. En gruppe kurdiske intellektuelle og uafhængige politikere gennemførte parallelt med valget en uofficiel meningsmåling. I nærheden af valglokalet blev der bedt om frivillig besvarelse af spørgsmålet om, hvorvidt Kurdistan skulle forblive en del af Irak eller blive uafhængig.¹⁰⁷ Kurdiske politikere henviser til opinionsundersøgelsens uofficielle karakter. Faktumet, at man deltager i de irakiske valg, beviser efter deres mening, at man ikke vil rive sig løs fra staten.¹⁰⁸

De arabiske irakere i den foreløbige nationalforsamling (overvejende shiitter) afviser en deling af landet.¹⁰⁹ Især shiitiske gejstlige som Sistani går åbent ind for en stat efter iransk forbillede, hvis retsvæsen baserer på shariaen. Dette står i modstrid til bl.a. kurdernes og mange shiitters sekulære opfattelser.¹¹⁰ På tilsvarende måde som hos kurderne kan der heller ikke tales om, at shiitterne indtager en ensartet politisk position. Brudlinjerne går langs med stammegrænserne eller tilhørsforholdet til forskellige religiøse retninger (f.eks. stor-ayatollah Ali Sistani fra Najaf og al-Sadr og al-Khalisi familierne).¹¹¹

2.5.2. Føderalisme.

Begrebet føderalisme og dens praksis findes p.t. ikke i de arabiske landes politik. Partierne, som deltager i udarbejdelsen af forfatningen, står alle inde for en føderal stat, men har ikke defineret, hvad føderalismen skal betyde. Man er enig om, at et fremtidigt Irak kun vil være demokratisk, hvis det er føderalt, og at en bestemt deling af magten gennem centralregeringen og provinserne vil blive fastholdt i forfatningen.¹¹²

Derfor kan der både opstå en føderalisme på basis af etniske og af regionale tilhørsforhold. Ligeledes bliver også modellen med en centralstat med kun ét føderalt Kurdistan diskuteret.¹¹³ For kurderne er det derved vigtigt, at de er forenet i én fælles

¹⁰⁶ Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 66-70

¹⁰⁷ Institute for War & Peace Reporting: "Kurds stage unofficial independence vote", www.iwpr.net, 01/02/2005

¹⁰⁸ Barzani: "Kurdistan and Iraq", www.krg.org, 28.01.2005

¹⁰⁹ RFE/RL, Irak report Vol 7 No 1, 9 Jan 2004, www.rferl.org

¹¹⁰ Rahimi, Babak: "Ayatollah Ali al-Sistani and the Democratization of Post-Saddam Iraq", i: Middle East Review of International Affairs, Vol 8 No 4 Artikel 2, 2004, www.meria.idc.ac.il

¹¹¹ Rand Corporation: "America's Role in Nation-Building - From Germany to Iraq" s. 169-195

¹¹² Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 70-76

¹¹³ O'Leary, Carol: "The Kurds of Iraq: recent history, future prospects", i: Middle East Review of International Affairs, Vol 6. No 4, 2002, www.meria.idc.ac.il

administrationsenhed, hvor centralmagten kun vil have lidt indflydelse.¹¹⁴ I dette minimal formål er sig alle kurder enig.

2.5.3. Autonomi.

I fortiden blev autonomi benyttet som synonym for begrænset selvstyre. Gennem autonomiens anvendelse skulle ethvert forhold til nationernes selvbestemmelsesret og en efterfølgende fraspaltning forhindres. Kurderne anser denne model som mislykket.¹¹⁵

På den anden side synes de første shiitter at lege med tanken om en selvstændig, autonom region, da de er blevet skuffet af centralregeringen i Bagdad. De synes ikke, de er tilstrækkeligt repræsenteret i kabinettet, og at de ikke bliver delagtiggjort retfærdigt i olieindtægterne.¹¹⁶

2.6. Kurdere i Tyrkiet.

Efter at Kemal Atatürk havde sikret det moderne Tyrkiet med Lausanne-traktaten, blev de mindretal, som var nævnt i Sèvres traktaten, for eksempel kurderne, ikke anerkendt yderligere. Den kemalistiske nationalisme berettigede kun den tyrkiske nation til at kræve etniske og nationale rettigheder inden for staten. Tanken „*en stat - en nation*“ indeholdt oprettelsen at skabe én tyrkisk nation, som danner én udelelig enhed med sit land og sin nation. De diverse nationaliteter og mindretal skulle smelte sammen i den tyrkiske nationaliseringsproces. Kun religiøse mindretal¹¹⁷ blev stadigvæk tilladt.¹¹⁸

Kulturelle eller etniske forskelle nægtes og er ikke nødvendige, da alle tyrkere ifølge loven har samme rettigheder (altså også kurderne). Denne politik sammen med statens sekulære og vestlige orientering er uforanderligt fastholdt i forfatningen.¹¹⁹

Udadtil opfatter Tyrkiet sig som talsmand for alle turkfolk. Med hensyn til Irak betyder det en interesse i situationen for det turkmenske mindretal, hvis bosættelsescentrum ligger i Kirkuk¹²⁰.

¹¹⁴ O'Leary, Carol: "The Kurds of Iraq: recent history, future prospects", i: Middle East Review of International Affairs, Vol 6. No 4, 2002, www.meria.idc.ac.il

¹¹⁵ Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 76-77

¹¹⁶ Der Spiegel: „Ölreiche Südpervenzen beraten Abspaltung“, Spiegel online, 30.09.2004

¹¹⁷ Jøder, armeniere og græsk-ortodokse kristne

¹¹⁸ Salih, Khaled: "EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem", DUPI report 2001/5, København, 2001 s. 23

¹¹⁹ Entessar, Nader: „Kurdish Enthonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992 s. 81; Salih, Khaled: "EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem", DUPI report 2001/5, København, 2001 s. 23

¹²⁰ Befolkningens sammensætning i Kirkuk er omstridt mellem turkmenere, arabere og kurdere. I begyndelsen af 2004 opnåede kurderne et kompromis, ifølge hvilket de kurdere, som blev fordrevet i løbet af Saddams tid, kunne vende tilbage til byen i en fair proces. Først senere skal byens indbyggere i en folkeafstemning træffe beslutning om byens videre fremtid. Se dertil: Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004 s. 54, 60; Janes Sentinel Security Assessment: "The Gulf States: Iraqi Kurdistan", 03.11.2004, www.janes.com, s.4

Ankara understøtter turkmenerne aktivt, bl.a. ved at hjælpe med til opbygningen af en turkmensk militærs.¹²¹

Staten af kemalistisk orientering opfattes i positiv betydning som allestedsnærværende og bevares af armeen. Af denne grund forekom der flere gange militærkup (1960, 1971, 1980), hvis politikken blev anset for at være for liberal eller for islamistisk, kort sagt som ikke forenelig med de kemalistiske forestillinger.¹²²

Især med hensyn til sine egne kurdere udviste staten lige fra begyndelsen en voldsom reaktion, fordi den altid opfattede disse som en trussel mod den egen tyrkiske nationalitet. Dermed reagerede den altid hurtigt og hårdt på enhver manifestation og understøttelse af kurdiske rettigheder.¹²³ Udover tvangsforflyttelse var det især den militære indgriben mod den kurdiske befolkning, som - især under militærherredømmet - var særligt streng og blev fulgt op af overtrædelser af menneskerettighederne.¹²⁴

Også i politisk mere liberale tider ændredes forholdet mellem staten og kurderne kun lidt. Således gik den venstreliberale regering under Ecevit bare ind for en mindre voldsom integration af kurderne (i tyrkisk sprogbrug bjerg-tyrkere). I 1991 anerkendte præsident Özal for første gang offentligt, at 1/6 af befolkningen består af kurdere, uden at dette har haft politiske følger.¹²⁵

Et yderligere element i beskyttelsen af staten danner retsvæsenet. Love gør bl.a. brugen af det kurdiske sprog strafbar. Det kan også blive straffet med fængsel at betegne sig selv som kurder eller at gå ind for kurdiske rettigheder. Som følge af denne holdning er ordene kurder og Kurdistan blevet slettet fra skolebøger, leksika og atlasser. Ordene gælder kun for kurderne i nabolandene. En offentlig brug af sproget er forbudt, det samme gælder for kurdiske kulturforeninger og politiske partier.¹²⁶

Som politisk instrument blev den kurdiske arbejderparti PKK¹²⁷ grundlagt af tyrkiske kurder i 1974 og allerede forbudt kort efter. Det ville i første omgang kun opnå en anerkendelse af det kurdiske sprog og kulturelle rettigheder. Derefter udviklede partiet sine mål videre til en kurdisk republik inden for Tyrkiet. Det er det eneste kurdiske parti, som åbent udtaler ønsket om på sigt at danne en kurdisk stat bestående af alle kurdiske områder i Tyrkiet, Irak, Iran og Syrien.¹²⁸

Mellem 1984 og 1999 førte PKK en guerillakrig. Den tyrkiske regering reagerede militært og har siden 1991 flere gange overskredet grænserne til Irak for at gribe ind.

¹²¹ Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 40, 45, 51

¹²² Salih, Khaled: "EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem", DUPI report 2001/5, København, 2001 s. 23

¹²³ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s.88, 104

¹²⁴ Ibid, s.90-91

¹²⁵ Ibid,s.101-103

¹²⁶ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992 s. 89-103; Salih, Khaled: "EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem", DUPI report 2001/5, København, 2001 s. 23-30

¹²⁷ Ser bilag 4

¹²⁸ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992,s.94

Fra 1997 har partiet med de iranske kurderes samtykke holdt en del af grænseområdet besat.¹²⁹ Samtidigt med forfølgelsen af PKK understøttede Tyrkiet de kurdiske partier i Irak under borgerkrigen 1993-1998.¹³⁰

Udover den indre politiske indflydelse fra kurdernes side så Tyrkiet sig også udenrigspolitisk konfronteret af kurderne. Således understøttede f.eks. den persiske shah kurdernes opstand for at påvirke krav om områder overfor Tyrkiet.¹³¹

Med hensyn til krigen mod Irak fik Tyrkiet i 2003 en strategisk rolle. Overraskende nok afviste det tyrkiske parlament kort før krigens begyndelse en invasion af Irak fra amerikanske tropper via Tyrkiet. Som følge deraf insisterede amerikanerne på, at Tyrkiet under ingen omstændigheder måtte gribe ind i Irak. Derpå bad Tyrkiet amerikanerne om at sørge for, at Kirkuk ikke blev besat af kurdere. Desuden gav Tyrkiet udtryk for sin bekymring om, at der kunne opstå et stærkt autonomt kurderområde.¹³² I fællesskab med Syrien bliver en uafhængig kurdisk stat afvist.¹³³

Tyrkiet er Iraks eneste naboland, som har en demokratisk tradition og er forankret i det vestlige system som NATO-medlem. Tyrkiet har i mange år tilstræbt et medlemskab i EU. Siden december 2004 er det fast aftalt, at der skal optages forhandlinger om medlemskab. Ønsket om medlemskab i EU har allerede haft følger for kurderne. Undervisning og radioudsendelser på kurdisk, som endnu for to år siden blev heftigt diskuteret, accepteres i dag.¹³⁴ Det betyder ikke, at alle beskyldninger om tortur eller forskelsbehandling af kurderne er ude af verden.¹³⁵

2.7. Kurdere i Iran.

I Iran er kurdernes historie forløbet på tilsvarende måde som i Irak og Tyrkiet. Der er forskelle for det første ved, at der i kurdernes bosættelsesområde også er andre mindretal i større omfang, og for det andet ved, at det kurdiske sprog er mere beslægtet med persisk end med tyrkisk eller arabisk. De kurdiske autonomibestrebelse skyldes også her ønsket om kulturel selvstændighed.¹³⁶

Lige fra begyndelsen har de pågældende irakiske regeringer brugt princippet del og hersk, idet man har udnyttet kurderledernes forskellige forestillinger og udspillet disse mod hinanden. Desuden udnyttes især fjendskaberne mellem kurdere og aseris. Da disse under ingen omstændigheder vil høre ind under en kurdisk regering, bliver de understøttet ved rivalitet med kurderne.¹³⁷

¹²⁹ Paech, Norman: „Die Rolle der UNO und des Sicherheitsrates im Irakkonflikt“, i: Aus Politik und Zeitgeschichte B 24-25/2003

¹³⁰ Heintze, Hans-Joachim: „Die Nachkriegsordnung des Irak und die Kurden“, i: Jahrbuch für internationale Sicherheitspolitik 2003, s.180

¹³¹ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s 85

¹³² Royal Institute of International Affairs : „Iraq in Transition-Vortex or catalyst?“, www.riia.org, September 2004, s.22-24

¹³³ RFE/RL, Irak Report Vol 7 No 1, 9 January 2004, www.rferl.org

¹³⁴ Kirisci, Kemal: „The December 2004 European Council Decision on Turkey: Is it an Historic Turning Point?“, i: Middle East Review of International Affairs, Vol 8 No 4 artikel 8, 2004, www.meria.idc.ac.il

¹³⁵ Ibid

¹³⁶ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992 s. 11-13

¹³⁷ Ibid, s. 12

Fra 1930 begyndte shahen med en „iraniseringspolitik“. Der fandtes kun iranere, kurderne blev betegnet som bjerg-iranere, brugen af det kurdiske sprog blev forbudt, forvaltningen i den kurdiske region blev besat med persere og aseris. Alligevel blev kurderne anerkendt i forfatningen som egen nation.¹³⁸

Efter slutningen af 2. verdenskrig var den iranske centralregering svækket, landet stod under sovjetisk og britisk besættelse. Sovjetunionen understøttede den nyopstående kurdiske nationalisme for at få større indflydelse i Iran. Som direkte følge af denne understøttelse opstod i 1946 den selvstændige kurderrepublik Mahabad. Efter at Sovjetunionen fik sin ønskede oliehandel med Iran og samtidigt erkendte, at de ikke kunne forme kurdernes autokratiske stammefyrster til en kommunistisk spydspids, holdt man op med at støtte kurderne. Dermed blev den i kurdernes historie eneste nationale selvstændighed afsluttet voldsomt af shahen efter 11 måneder.¹³⁹

I tiden indtil Khomeinis revolution fandt der kun sporadiske opstande fra kurderne sted. Shahen fortsatte sin nationale politik, som undertrykte kurderne. Derved integrerede shahen enkelte kurderestammer i sin politik, idet nogle stammer blev undtaget fra landreformen, så de derved beholdt deres finansielle grundlag. På den måde sikrede shahen sig deres loyalitet. Desuden udnyttede shahen kurderne fra 1960-1966, idet han understøttede de kurdiske opstande i Irak. På den måde blev de iranske kurdere afledt fra at forfølge deres mål i Iran, det nye Baath regime blev svækket, og Iran blev styrket i sine bestræbelser efter en regional dominans.¹⁴⁰ Helt åbenlyst frygtede shahen på dette tidspunkt ingen spill-over effekter fra opstande i nabolandet til det eget kurdiske mindretal.¹⁴¹

Efter revolutionen i 1978 håbede kurderne på at kunne realisere deres ønsker om selvstyre inden for den iranske stat. Men de måtte dog erkende, at dette ikke var muligt. Shahens etniske enhedstanke blev erstattet af en religiøs enhed under Khomeini. Han postulerede, at alle muslimer er troende på samme måde, og at den etniske nationalisme kun tjener til at spalte de muslimske lande. Da der ikke er nogen forskel i troen, kunne kurderne ikke opnå mindretalsstatus, denne blev og bliver kun indrømmet tilhængere af andre religioner.¹⁴²

Den nye forfatning anerkender stadig det kurdiske sprog. Ellers bliver sekulære etniske krav ikke realiseret, da disse står i vejen for den islamiske stats mål. På den måde bevares shahens centralistiske stat på et andet grundlag.¹⁴³

De sekulære kurdere står i vejen for målet om en samlet muslimstat. Dette har siden 1979 medført en ny forfølgelse af kurderne. Som alle sekulært orienterede partier blev også de kurdiske partier forbudt og fortrængt til udlandet, de sunnitiske moskéer blev ødelagt, og beboelsesområdet blev i nogen tid erklæret for militariseret

¹³⁸ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 13

¹³⁹ Ibid, s. 14-23

¹⁴⁰ Ibid, s. 26-28

¹⁴¹ Ibid, s.119

¹⁴² Hicks, Neil: „The Human Rights of Kurds in the Islamic Republic of Iran“, Human Rights Watch, 2000, s.3; Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 29-33

¹⁴³ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 29-33

spærrezone.¹⁴⁴ Den kurdiske opposition gik under jorden, iranske kurderledere blev ofre for den iranske statsterrorismes attentater.¹⁴⁵

Til trods for al forfølgelse begyndte til stadighed nye forhandlinger. Derved blev det tydeligt, at for de iranske kurdere drejede det sig ikke om uafhængighed, men om autonomi inden for staten. Der blev ikke sat spørgsmålstegn ved statens eksistens. Men regimets repræsentanter tolkede det anderledes, da det persiske udtryk for autonomi har betydningen uafhængighed og fraspaltning.¹⁴⁶ Efter at Irak-Iran krigen var brudt ud, valgte de iranske kurdere den irakiske side. I de efterfølgende kampe blev den kurdiske modstand i Iran endeligt slået ned. Derefter understøttede Iran de irakiske kurdere og benyttede dem i kampen mod Irak.¹⁴⁷

Selvom der siden 1997 til dels har fundet en liberalisering af det teokratiske system sted, ændrede den indenrigspolitiske holdning overfor kurderne sig ikke væsentligt. De kan udøve deres sprog og kultur, men bliver ikke rigtigt integreret i samfundet. Da kurderne ikke udgør det største mindretal, står de heller ikke øverst for den iranske regering. For eksempel udgør de tyrkiske aseris 25 % af befolkningen, er bedre integreret og mere velhavende end kurderne.¹⁴⁸

Udenrigspolitisk set har det iranske ønske om dominans inden for regionen ikke ændret sig med revolutionen. Blot står ønsket nu under et religiøst aspekt.¹⁴⁹ Dertil kommer faktumet, at perserne som ikke-arabere gennem hele historien har modsat sig forsøget på en arabisering. Det tydeligste udtryk herfor var overgangen til shiismen i det 16. århundrede som brud med den arabiske sunnisme. Iran står dermed i stadig konflikt med lande med panarabisk prægede regimer (Irak, Syrien).¹⁵⁰

Efter at Irak i slutningen af 80-erne havde afsluttet sine udrensningsaktioner mod kurderne, åbnede Iran sine grænser og optog ca. 1,5 mio. flygtede kurder, som flygtede væk fra Irak i tilslutning af operation Anfal. I stedet for at samle dem i lejre som i Tyrkiet, prøvede Iran at integrere dem og optage dem i samfundet.¹⁵¹

Efter slutningen af den 2. gulfkrig ydede det shiitiske Iran social nødhjælp over for den overvejende shiitiske befolkning i det sydlige Irak.¹⁵²

2.8. Kurderne i Syrien.

Kurderne udgør med ca. 1-1,5 million personer omkring 10 procent af Syriens befolkning. De lever hovedsagligt i den såkaldte Jazirah region, et bælteområde ved grænsen til Tyrkiet og Irak. I denne del af Syrien er de fleste råstoffer og den mest

¹⁴⁴ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 34-35

¹⁴⁵ Halve, Jens: „Kurden-Basiswissen“, Gesellschaft für bedrohte Völker, www.gfbv.de, November 1998

¹⁴⁶ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 39

¹⁴⁷ Ibid, s. 128-132

¹⁴⁸ Hicks, Neil: „The Human Rights of Kurds in the Islamic Republic of Iran“, Human Rights Watch, 2000, s.6

¹⁴⁹ Janes Sentinel Security Assessment: „External Affairs Iran“, www.janes.com, sep 2004

¹⁵⁰ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 113

¹⁵¹ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 155

¹⁵² Royal Institute of International Affairs : „Iraq in Transition-Vortex or catalyst?“, www.riia.org, September 2004, s.12-14

produktive del af landbruget.¹⁵³ Indtil slutningen af 50-erne nød de kulturelle friheder, men omkring 1962 begyndte en restriktiv kurderpolitik med styrkelsen af den panarabiske ideologi og i 1963 med det panarabiske Baath-partis magtovertagelse. Den panarabiske ideologi anerkender kun en samlet arabisk nation og afviser mindretals etniske og kulturelle selvstændighed.¹⁵⁴

I en særlig folketælling i 1962 blev næsten 120.000 kurdere erklæret for udlændinge og dermed frataget alle borgerrettigheder. Antallet af kurdere, der er frataget statsborgerskabet, ligger i dag på omkring 200.000. De kan ikke ansøge om pas, lade deres børn registrere og indskole, ikke gi forhold tile sig legalt, ikke blive ansat i statens tjeneste osv. Men de kurdere, som har statsborgerskabet, nyder heller ingen autonome kulturelle rettigheder.¹⁵⁵

De syriske kurdere har tætte forbindelser til Irak, både hvad familier og stammetilhørsforhold angår. På politisk niveau var der et tæt forhold mellem det syriske og det irakiske Baath-parti, som har fælles oprindelse.¹⁵⁶ Ved siden af det tætte politiske forhold var der også et stærkt økonomisk samarbejde. Således eksporterede Irak olie over en pipeline mellem Kirkuk og den syriske by Banyas til vesten, indtil denne blev lukket i 1980.¹⁵⁷

Også det *arabiske bælt*s politik rækker tilbage til 60-erne. Derved blev i Jazirah-regionen et 15 km bredt grænsestykke koloniseret af arabiske værnlandmand som er loyalt overfor regimet. Kurdere, som boede der, blev omflyttet med tvang.¹⁵⁸ Selvom præsident Assad i 1976 officielt erklærede projektet for afsluttet, blev arbejdet fortsat hemmeligt. Efterhånden bliver kurdiske landsby-, bjerg- og flodnavne i Syrien erstattet med arabiske.¹⁵⁹

Syrien har til stadighed været tilflugtsland for kurdiske partisanledere fra nabolandene Irak og Tyrkiet. Med den midlertidige understøttelse af PKK håbede man at opnå indrømmelser fra Tyrkiet i andre politiske spørgsmål (f.eks. adgangen til Eufrats vand).¹⁶⁰ Ved et samarbejde mellem det syriske hemmelige politi og PKK kunne man bedre overvåge sit eget kurdiske mindretal, som samtidigt blev holdt ude fra opstande.¹⁶¹

I det hele taget vides kun lidt om kurdernes opstande i Syrien. Historisk betinget er det de syriske kurderes hovedanliggende at få anerkendt deres nationale og

¹⁵³ Royal Institute of International Affairs : "Iraq: the regional fallout", Briefing Paper No. 2, www.riia.org, 2003, s.19

¹⁵⁴ Salih, Khaled: "EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem", DUPI report 2001/5, Kopenhagen, 2001 s. 20

¹⁵⁵ Human Rights watch: "Syria-the silenced kurds", Vol.8 No4, 1996, s. 1-10; Halve, Jens: „Kurden-Basiswissen“, Gesellschaft für bedrohte Völker, www.gfbv.de, November 1998; Bureau of Democracy, Human Rights and Labor: "Country Report on Human Rights Practices Syria", 2002

¹⁵⁶ Royal Institute of International Affairs : „Iraq in Transition-Vortex or catalyst?“, www.riia.org, September 2004, s.18-19

¹⁵⁷ Ibid, s.18-19

¹⁵⁸ Royal Institute of International Affairs : "Iraq: the regional fallout", Briefing Paper No. 2, www.riia.org, 2003, s.19

¹⁵⁹ Bureau of Democracy, Human Rights and Labor: "Country Report on Human Rights Practices Syria", 2002

¹⁶⁰ Janes Sentinel Security Assessment: „External Affairs Turkey“, www.janes.com, 02.02.2005, s.8

¹⁶¹ Salih, Khaled: "EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem", DUPI report 2001/5, Kopenhagen, 2001, s. 37

kulturelle identitet, ikke en uafhængighed fra Damaskus. I december 2002 forekom der 40 år efter Baath-partiets magtovertagelse for første gang en stille demonstration fra ca. 150 partimedlemmer fra det forbudte kurdiske parti Yakiti i Damaskus. De syriske sikkerhedsorganer stillede demonstranterne under husarrest.¹⁶²

Syriens forestillinger med hensyn til fremtidens Irak blev i 2004 ytret meget tydeligt af præsident Assad:

"The territorial integrity of Iraq, the freedom and the unity of Iraqis has to be preserved...We condemn any approach that can damage this aim. If there is no territorial integrity in Iraq, we cannot talk about stability in Iraq or in our countries.... We are not only against a Kurdish state, but any state that would break the integrity of Iraq."¹⁶³

2.9. Kurdere og De Forenede Stater af Amerika.

Generelt betragtede den amerikanske republik sig ved sin grundlæggelse som én nation, hvis statsfolk ikke blev tålt i de hidtidige hjemlande og derfor måtte søge et nyt hjemsted. Ud fra denne puritanske tanke udvikledes overbevisningen om at være et mønstergyldigt samfund, hvis mission ligger i at dominere, oplyse og civilisere verden. Selvom dette i begyndelsen giver materiel profit, drejer det sig altid om det mål at udbrede demokrati, velstand og den enkeltes ret til at virkeliggøre sig selv.¹⁶⁴

Denne tanke genfindes allerede i den amerikanske uafhængighedserklæring. Den bekendtgør ikke kun en ny nations fødsel, men fortsætter også filosofien om menneskelige friheder, der som en dynamisk kraft vil blive udbredt over hele verden. Den enkeltes ret generaliseres til menneskehedens naturlige ret, overholdelsen og udbredelsen af menneskerettighederne bliver til den amerikanske politiks bud.¹⁶⁵

"We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness. That to secure these rights, Governments are instituted among Men, deriving their just powers from the consent of the governed, that whenever any Form of Government becomes destructive of these ends, it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute a new Government, laying its foundation on such principles, and organizing its powers in such form, as to them shall seem most likely to effect their Safety and Happiness."¹⁶⁶

Kun en regering, som grunder på offentligt samtykke, kan sikre den naturlige ret til liv, frihed og stræben efter lykke.¹⁶⁷ Denne amerikanske nationalisme gælder generelt for alle, retten til national selvbestemmelse anerkendes og kan anses for at være del af den amerikanske politikopfattelse. For den amerikanske politik drejer det sig derfor om at finde en balance mellem nødvendigheden af en stærk, effektiv stat (centralmagt) og nødvendigheden af at beskytte den enkeltes rettigheder.¹⁶⁸

¹⁶² Royal Institute of International Affairs : "Iraq: the regional fallout", Briefing Paper No. 2, www.riia.org, 2003, s.19

¹⁶³ RFE/RL, Irak Report Vol 7 No 1, 9 January 2004, www.rferl.org

¹⁶⁴ Wehler,Hans-Ulrich: „Amerikanischer Nationalismus, Europa, der Islam und der 11. September 2001“, Vortrag Universität Bielefeld, 2002, www.cicero-rednerpreis.de

¹⁶⁵ US government: "Outline of American History", usinfo.state.gov

¹⁶⁶ US Declaration of Independance, www.usinfo.state.gov

¹⁶⁷ US government: "Outline of American History", usinfo.state.gov

¹⁶⁸ US Diplomatic Mission to Germany: "History: Leif Ericson to 1865 (Updated: April 2004)", internet 2005

Helt tydeligt kan man finde denne grundholdning i den amerikanske nationale sikkerhedsstrategi fra 2002:

The aim of US policy is to further a "distinctly American internationalism that reflects the union of our values and our national interest" in order to make the world "not just safer but better". It is the US role to take the lead globally and to lead the world "in this great mission".¹⁶⁹

Den amerikanske overbevisning om, at landet er verdens dominerende økonomiske, militære og kulturelle magt¹⁷⁰ bestemmer også landets udenrigspolitiske handlemåde over for kurderne og landene i Mellemøsten.

Halvdelen af det amerikanske olieforbrug dækkes af import, en stor del deraf kommer fra Mellemøsten. Amerika havde og har bl.a. derfor altid en national interesse i, at denne region forbliver stabil. Tilsvarende er de forskellige lande i regionen blevet understøttet på forskellige tidspunkter.¹⁷¹

Under Irak-Iran krigen (1982-1988) understøttede Amerika Irak for at inddæmme Irans teokratiske mullah-regime. Derefter blev Irak bekæmpet, efter at Irak havde annekteret Kuwait.¹⁷²

På samme måde forholdt Amerika sig over for kurderne. I begyndelsen af 60-erne prøvede irakiske repræsentanter første gang at vinde Amerika for deres interesser. I begyndelsen viste USA sig kun lidet interesseret i, at lade sig blande ind i kurdiske opstande indenfor det irakiske område.¹⁷³ Argumentet „autonomi for Kurdistan, demokrati for Irak“ troede man ikke på, desuden blev kurderne snarere anset for at være tabere, der både bekæmpede hinanden indbyrdes og centralstaten.¹⁷⁴

Efter at Baath-regimet i 1968 endeligt havde grebet magten, bestræbte sig på at få understøttelse fra Sovjetunionen og fulgte en panarabisk kurs, ændredes den amerikanske holdning. Via shahens Iran blev de kurdiske opstande understøttet med våben og penge helt til midten af 70-erne.¹⁷⁵ Amerikanere og kurdere aftalte som mål at styrte Baath-regimet. Samtidigt forpligtede kurderne sig til ikke at begynde nogen opstande i Iran og fik til gengæld garanti om, at det kurdiske mindretal i Iran ville blive ladt i fred.¹⁷⁶

Amerika ønskede denne regimeveksel, men ikke et militært nederlag for den irakiske stat, hvis statslige eksistens også fremover skulle sikres. Men denne hensigt blev aldrig formidlet kurderne så tydeligt.¹⁷⁷ Efter at Iran og Irak 1974 første gang enedes politisk, bortfaldt grunden for at understøtte kurderne. USA trak sin støtte tilbage, opstanden brød sammen.¹⁷⁸

Da Iran-Irak krigen i 1988 var afsluttet, begyndte det irakiske regime med sine overgreb mod kurderne. Kurdernes humanitære nødsituation, som opstod deraf,

¹⁶⁹ US government: "The National Security Strategy", www.whitehouse.gov

¹⁷⁰ Janes Sentinel Security Assessment, "North America-External affairs", www.Janes.com, Jan. 2005

¹⁷¹ Ibid

¹⁷² Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s.135-141

¹⁷³ Ibid, s. 119

¹⁷⁴ Ibid, s. 155

¹⁷⁵ Ibid, s. 119-121

¹⁷⁶ Ibid, s. 121

¹⁷⁷ Ibid, s. 122

¹⁷⁸ Ibid, s. 125-127

tvang USA til at gøre sin indflydelse gældende for kurderne. Først gjorde USA det kun med politiske hensigtserklæringer og gjorde opmærksom på, at man ikke ville blande sig i Iraks indre anliggender. Frygten for en opdeling af Irak ved en tydelig understøttelse af kurderne forhindrede et større engagement fra USA's side.¹⁷⁹ Først kurdernes katastrofale situation efter deres opstand i forbindelse med befrielsen af Kuwait fik bl.a. USA til at indrette den kendte flyveforbudszone og at opretholde den indtil 2003.¹⁸⁰

Som allerede nævnt afviste Tyrkiet kort inden krigens udbrud i 2003 det, at amerikanerne angriber Irak via Tyrkiet. Dermed var amerikanerne henvist til kurdernes understøttelse for at kunne starte en anden front. Som USA's forbundsfæller blev de nordirakiske kurdere til en stabilitetsfaktor i Irak efter krigen.¹⁸¹

Med hensyn til USA's forestillinger om et fremtidigt Irak har USA (ligesom Tyrkiet) lagt sig fast allerede i 2003, idet man forpligtede sig til at bevare Iraks enhed som stat.¹⁸² Mere præcist formulerer præsident Bush det i sin tale ved American Enterprise Institute d. 26.2.2003:

"We bring stability and unity to a free Iraq ...we did not leave behind occupying armies, we left constitutions and parliaments. We establish an atmosphere of safety, in which... local leaders could build lasting institutions of freedom.

The United States has no intention of determining the precise form of Iraq's new government. That choice belongs to the Iraqi people.we will ensure that one brutal dictator is not replaced by another. All Iraqis must have a voice in the new government, and all citizens must have their rights protected.

A new regime in Iraq would serve as a dramatic and inspiring example of freedom for other nations in the region"¹⁸³

¹⁷⁹ Entessar, Nader: „Kurdish Enthnonationalism“, Lynne Rienner Publishers, London, 1992, s. 152-153

¹⁸⁰ Ibid, s. 154-155

¹⁸¹ Heintze, Hans-Joachim: "Die Nachkriegsordnung des Irak und die Kurden", Jahrbuch für internationale Sicherheitspolitik 2003, s.180

¹⁸² ICG: "War in Iraq: What's next for Kurds", Middle East Report 10, 19.03.2003, s 1

¹⁸³ President Bush: "President Discusses the Future of Iraq", speech 26.2.2003, [www. whitehouse.com](http://www.whitehouse.com)

KAPITEL 3

3. ANALYSE

3.1. Kapitlets formål.

I dette kapitel bliver virkningerne af en kurdisk delstat (føderation) hhv. en uafhængig irakisk stat undersøgt. Som henvist under metoden anvendes derved neorealismens normeringsmålestok. De pågældende landes reaktioner betragtes under dette synspunkt. Resultaterne af de enkelte analyser bliver derefter sammenlignet med hinanden for at finde fællestræk og forskelle.

3.2. Virkninger på Irak.

Situationen i Irak er kendetegnet af overgangen fra et diktatorisk til et pluralistisk system. Den indenrigspolitiske situation er betinget af denne transformationsfase og er absolut at sammenligne med det neorealistiske princip, forstået således, at der er tale om et anarkis struktureret system indenfor hvis rammer aktørerne befinder sig i en selvhjælpsituation. Dermed kan de irakiske kurdere altså kun sætte deres interesser igennem, når de er stærkere end Iraks andre grupper (her er især shiit og sunni værd at nævne). Anderledes må de indgå alliancer.

De irakiske kurdere står foran spørgsmål om de skal integrere sig i et nyt, demokratisk Irak eller om de ville beslutte sig for deres nationale selvstændighed.

Da Iraks politiske udformning indtil videre ikke er afsluttet har alle deltager fortsat mulighed for at realisere deres forestillinger. For de irakiske kurder betyder det som minimum realiseringen af en føderal stat med et administrationscentrum i Kirkuk, alternativt en selvstændig stat med Kirkuk som hovedsted og dermed samtidig en sikker økonomisk basis. Som rational agerende gruppe i en konkurrencesituation afvejer de irakiske kurdere deres muligheder i forhold til de andre aktører inden i Irak. Derved opdager de irakiske kurder, at de befinder sig i en stærk position:

- De kan politisk forhindre modtagelsen af en endegyldig forfatning. Så længe denne ikke indeholder entydig bestemmelser vedr. en kurdisk selvbestemmelse kan det med sikkerhed antages, at de tre stemmer, der er nødvendig for at afværges denne forfatning, kan skaffes gennem de tre kurdisk beboede provinser. Kurderne får faktisk en veto i f.t. Iraks fremtidige udvikling; en løsning uden de irakiske kurdere indvilligelse bliver således en umulighed (maksimering af interesser).
- De irakiske kurder råder over militær evner, selv om den foreløbige forfatning søger at ophæve alle militser. Men da det tillades den kurdisk regionalregering at have stridskræfter, bliver de kurdisk Peschmerga militser ikke afskaffet. Deres kontrol forskydes blot væk fra partierne og hen til regionalregeringen. Da partier og regionalregering er tæt sammenknyttede, og da der ikke er uoverensstemmelser mellem dem vedr. spørgsmålet om national selvbestemmelse repræsenterer denne ordning ingen indskrænkelse. Dermed får

de irakiske kurdere et legitimeret magtmiddel, som de andre grupper ikke har noget, de kan sætte op imod i f.t. styrke og legitimitet. Det gælder også for den irakiske stat, dens militær evner er endnu ikke genopbygget. Det betyder at hverken andre grupper i Irak eller den irakiske stat selv kan forhindre de irakiske kurdere i at anvende deres militær midler for at sætte deres interesser igennem.

- Kurderne har klare politiske forestillinger om, hvorledes den kurdiske nations fremtid inden for Iraks grænser skal udformes. For første gang er der enighed om en fælles opnåelse af dette mål under kurdernes politiske ledelse. Derved er der på ingen måde tale om nogle nye ideer. Redegørelsen for den historiske udvikling viser, at de irakiske kurdere altid har kæmpet for at opnå en national selvbestemmelse inden for rammerne af en i vid udstrækning selvstændig og fra helstaten uafhængig delstat..
- Den foreløbige forfatning anerkender status quo af kurdernes situation og dermed også den faktisk eksisterende delstat, selv om Kirkuk bliver udelukket deraf. Alle grupper er principielt enige om, at de vil opbygge en føderal stat. Der er dog uenighed om, hvorledes den eksakte formulering af en føderation skal udformes eller begrebet skal tolkes. Dermed bliver de irakiske kurders minimalinteresser delvis tilgodeses.

De kurdiske forestillinger vedrørende delstatens omfang, deres medvirken i helstaten og dens udformning (eksempelvis sekulær eller islamistisk), deltagelse på den økonomiske basis osv. må sættes igennem de andre gruppers forestillinger. I denne sammenhang er den politiske pressionsmiddel i form af nødvendigheden af en kurdisk accept af en endegyldig forfatning af særlig betydning, da dette forhold tildeler kurderne stor politisk indflydelse, der kan benyttes for at sætte deres interesser igennem. I den forbindelse er kurdernes militære evner en supplerende faktor, der repræsenterer et trusselspotential mod bevarelsen af statens integritet. Det underbygger troværdig, at kompromiser ikke accepteres om hver pris, og det tillader kurderne i vid udstrækning at handle uafhængigt indenfor selvhjælpssituationen.

For at opnå en selvstændig stat er den militær styrke afgørende. Da Iraks nuværende indenrigs- og udenrigspolitiske stabilitet opretholdes takket være koalitionen tropper ville en voldsom stræben efter en selvstændig stat være ensbetydende med en konflikt med disse tropper. Uden en nærmere sammenligning, kan man roligt antage, at den kurdiske Peschmerga ikke ville overleve en konfrontation med de amerikanske styrker eller hele koalitionen. Kurdernes objektive overlegenhed relativiseres dermed, deres handlingsråderum indsnævres og den eksisterende ubalance af magt reduceres.

Yderligere skal anføres, at de irakiske kurdere mangler en økonomisk basis efter oil-for-food programmets bortfald, som indtil nu garanterede dem en vidtgående uafhængighed. Da kurderne ikke råder over væsentlige indkomster bortset fra smugleri, er de økonomisk afhængig af en føderal helstat, som muliggør en deltagelse i de statslige indtægter. Alternativet er opnåelsen af en selvstændig stat,

som inkluderer Kirkuks oliefelter. Derfor har de i flere år fastholdt krav om en hvis andel af olieindkomsterne (interesser og kapabiliteter).¹⁸⁴

Som rational handlende gruppe vil kurderne derfor prøve at balancere mellem de eksisterende grupper i Irak (samt amerikanerne) og at udnytte deres eksisterende magtfordel, som er givet gennem deres militær kapaciteter og deres politiske forhandlingsfordele. Så længe de kan realisere mål, der fremmer den nationale selvbestemmelse i en delstat gennem et samarbejde, er det overvejende en gevinst med et sådant samarbejde og uafhængigheden i en selvstændig stat må ikke tilstræbes på bekostning heraf. Skulle det slet ikke kunne lade sig gøre, at finde støtte til kurdernes forestillinger inklusive det centrale spørgsmål om Kirkuks status, kunne kurderne føle sig foranlediget til at udnytte deres nuværende styrke i f.t. de andre irakiske grupper.

De irakiske kurderes interesser er styret af opnåelsen af deres nationale selvbestemmelse. En understøttelse af kurderne udenfor Irak er i øjeblikket ikke i de irakiske kurderes interesse, da det ville medføre en opdeling af kræfterne og dermed true en evt. succes med at opnå national selvbestemmelse. Det gælder både for en løsrivelse og for en føderal delstat.

Sammenfattende bliver tydeligt at de irakiske kurderne har et klar politisk mål. Kompromiser med andre grupper er en mulighed, så længe det ikke hindrer, at den nationale selvbestemmelse kan realiseres på en sikker økonomisk basis. En central stat er accepteret, så længe dens kompetencer er begrænsede og den ikke er stærk nok at blande sig ind i de interne anliggender i en føderal kurdisk delstat. Kirkuks status er af afgørende betydning og kan udløse en løsrivelse. Den kurdiske handlingsplan lader sig indtil videre ikke begrænse af interne irakiske grupper eller den irakiske stat. Den har en afgørende indflydelse på Iraks statslige enheds opretholdelse. De irakiske kurderne kan dermed anses både som støttende og destabiliserende faktor for den videre irakiske statsdannelse og dermed Iraks overlevelse som udelt stat.

3.3. Virkninger på Tyrkiet.

Tyrkiets forhold til landets kurdiske mindretal er spændt, kurdernes eksistens inden for det eget landområde nægtes rent faktisk. Kemalismen som grundlag for den nationale selvforståelse anerkender kun tyrkerne som statsfolk. En anerkendelse af en selvstændig kurdisk nationalisme står derved i vejen for bevarelsen af den nationale identitet. Dermed udgør kurderne alene ved deres eksistens en fare for den tyrkiske stats ideologiske livsgrundlag som beskytter af alle tyrkisk beslægtede folk.

Netop PKK's voldelige adfærd bekræftede den tyrkiske stat i sin opfattelse om, at kurderne er en trussel for den statslige enhed og dermed for den tyrkiske stats overlevelse i det hele taget. Derfor var forfølgelsen af PKK også ud over landets egne grænser en handling til selvforsvar (opretholdelse af statens sikkerhed)

¹⁸⁴ Se bl.a. fordringer af 1963 (kapitel 2)

I løbet af sin historie har Tyrkiet også udenrigspolitisk været konfronteret med kurderespørgsmålet. På den måde udnyttede Iran kurdiske oprører i det ottomans - iranske og derefter det tyrkisk-irakiske grænseområde til Tyrkiets destabilisering. Kurderne har derved altid vist sig både internt og eksternt at være en trussel for sikkerheden og opretholdelsen af den tyrkiske stat.

De irakiske kurdere udfordrer Tyrkiet i to henseender. Den kurdiske nationalisme, den kurdiske stræben efter selvbestemmelse står over for det samme krav fra det turkmenske mindretal i Nordirak. Som turkmenernes talsmand skal Tyrkiet sikre deres fortsatte overlevelse som nation. Et synligt udtryk herfor er Tyrkiets støtte til turkmenerne ved opbygningen og vedligeholdelsen af en egen milit. Den er dog ikke stærk nok til for alvor at danne en ligevægt til de kurdiske peshmerga. Tyrkiet måtte derfor intervenere militært til deres beskyttelse, bør deres retter bliver såret gennem de kurdiske flertal.

Men mere afgørende er virkningerne ved en kurdisk føderation med en irakisk helstat eller ved en kurdisk uafhængighed. I begge tilfælde må Tyrkiet frygte, at landets egne kurdiske mindretal bliver styrket og igen kræver anerkendelse som tyrkisk statsfolk eller sågar større politisk medbestemmelse. Som allerede nævnt kunne Tyrkiet opfatte en opfyldelse af sådanne krav som eksistenstruende i to henseender. På den ene side ville bringe det bevarelsen af den statslige identitet i fare. På den anden side kunne det true statens territoriale integritet, da et selvstændigt Kurdistan kunne kræve områder for at integrere de tyrkiske kurdere i den nye, kurdiske stat.

For at sikre den nuværende tyrkiske stats overleve og sikkerhed (i formen af fastholdelse af statens territoriale integritet), måtte Tyrkiet ifølge den neorealistske teori udnytte deres overlegne position og gennemføre en militær operation mod de irakiske kurdere. I tilfælde af en føderation ville dette være problematisk, da det ville kræve en besættelse af en del af Irak. Da landet – i det mindste i en overskuelig fremtid – endnu vil være besat af amerikanske tropper, ville en konflikt med USA være uundgåelig. Det forskellige magtpotentiale mellem USA og Tyrkiet ville fornuftsbestemt ikke tillade en sådan aktion.

Situationen ser anderledes ud, hvis de irakiske kurdere ville beslutte sig for uafhængighed og ville miste USA's understøttelse. I så fald ville der ikke være noget til hinder for en militærintervention fra Tyrkiets side. Som begrundelse kunne Tyrkiet angive beskyttelsen af det turkmenske mindretal. Den „forebyggende“ anneksion af et uafhængigt Kurdistan forhindrer selve statens oprindelse og dermed forhindrer samtidigt, at det kurdiske mindretal i Tyrkiet får anledning til at gøre oprør. Faren for staten ville være ude af verden, dens overlevelse ville være sikret.

Denne argumentation synes dog at være for simpel og for lidt differentieret, da den ene og alene bygger på det argument, at det kunne udgøre en fare for bevarelsen af den tyrkiske stat, hvis det kurdiske mindretal bliver styrket. Derved bliver det overset, at Tyrkiet hidtil har „løst“ alle interne problemer med sit mindretal. En omfattende lovgivning forhindrer effektivt, at Tyrkiets opretholdelse bringes i fare. De irakiske kurdere faktiske uafhængighed siden 1991 har heller ikke ændret noget på denne situation. Den er åbenbart ikke blevet opfattet som tilstrækkelig stimulans for

yderligere krav fra de tyrkiske kurdere. I stedet for viser Tyrkiets, PUK' s og KDP' s fælles bekæmpelse af PKK- støttepunkter på irakisk side den tyrkiske kurdere tydeligt, at de irakiske kurdere er afhængige af Tyrkiets velvilje. Både de iranske og de tyrkiske kurdere må erkende, at de ikke kan støtte hinanden, hvad der indsnævrer deres handlingsmuligheder. En sammenslutning kan udelukkes, da kurdernes kapabilitet ikke er tilstrækkelig at kunne bestå overfor Tyrkiet. Handlinger i denne retning medfører altså ingen gevinst, er dermed rettet imod de egne interesser og skal dermed undlades.

Det sekulære Tyrkiet har brug for et intakt Irak, som også fremover kan danne en modpol til det teokratiske Iran. Et overgreb af fundamentalistiske tanker til Tyrkiet er en større trussel for opretholdelsen af den sekulære stat, end truslen fra kurderne. Dermed vinder et føderalt Irak med en vidtgående kurdisk selvbestemmelse udover truslen også en udlignende faktor. Inden i Irak kunne kurderne danne en modvægt til en muligvis shiitisk domineret rest af Irak, som ville blive understøttet af Iran. For Tyrkiet bliver de irakiske kurdere til en stødpudezone.

Derfor kunne Tyrkiet absolut have interesse i at understøtte de irakiske kurdere position og dermed styrke udviklingen af et føderalt Irak. Kun et så stærkt Irak som muligt er i stand til at opretholde magtbalancen mellem staterne fremover. Problempunkter som turkmenernes sikkerhed og Kirkuks status, som hidtil snarere talte for en tyrkisk intervention, kunne i denne forbindelse træde i baggrunden, da Tyrkiets sikkerhed stiger mere ved en understøttelse af kurderne. Det må vurderes højere end de fordele, kurderne ville få ved en føderation.

I tilfælde af en fragmentering og et uafhængigt Kurdistan gælder principielt samme argumentation. Den nydannede stat vil vel i stort omfang være økonomisk afhængig af Tyrkiet og kunne påvirkes til Tyrkiets fordel. Den øvrige rest af Irak ville formentlig komme under Irans indflydelse, så at betydningen af den opståede kurderestat som stødpudezone over for en stærkt Iran stiger yderligere. Udtrykt på en enkel måde har Tyrkiet brug for en sekulær kurdisk stat for at udligne Irans magtpotential. Også i en borgerkrig som følge af statens opløsning ville en understøttelse af kurderne danne en stødpude, som ville påvirke Tyrkiets sikkerhed positivt.

De mulige indenrigspolitiske følger for Tyrkiets overlevelse/ sikkerhed gennem de tyrkiske kurdere krav på ligestilling må bedømmes til at være mindre end indvindingen af sikkerhed ved en understøttelse af en kontrollerbar kurderestat. Et krav om oprettelsen af et samlet Kurdistan, som også de kurdisk beboede områder fra Tyrkiet indlemmes i, lader sig forhindre effektivt gennem en økonomisk kontrol af den kurdiske stat. Derudover begrænser de større tyrkiske kapabiliteter den kurdiske stats handlingsmuligheder og kræver dens tilpasning. En ændring af de territoriale grænser gennem en selvstændig kurdisk stat kan altså også forhindres effektivt uden militære midler.

Ved den hidtidige analyse er endnu et punkt ikke angivet. Tyrkiet har besluttet at blive et fuldt medlem af EU, tiltrædelsesforhandlingerne er blevet aftalt. Dermed gør Tyrkiet det tydeligt, at de økonomiske og politiske fordele ved en tiltrædelse til EU

overvejer alle andre gener. Med antagelsen af EU-lovgivningen er Tyrkiet tvunget til at overveje sin position over for sit eget kurdiske mindretal. Man kan allerede se første tegn på en liberalisering. Dermed svækkes argumentet om sikkerhedstruslen overfor den statslige integritet, både fra et føderalt Irak og fra en kurdisk stat yderligere. Som medlem af EU vil der for Tyrkiet opstå en alliance, som kan nemt udligne de regionale kræfter ved den tyrkiske periferi. En understøttelse af de kurdiske krav kunne skærpe Tyrkiets demokratiske politiske profil og påvirke forhandlingerne med EU positivt. Ved afvejningen af de tyrkiske interesser får kurderespørgsmålet således en underordnet prioritet. Samtidigt har dette problem mulighed for at påvirke overordnede interesser positivt.

En understøttelse af de irakiske kurdere og et vidtgående afkald på garantikrav for turkmenerne kunne fremme den irakiske demokratiseringsproces. Dette ville være efter amerikanernes smag og kunne forbedre forholdet til dem – og dermed give Tyrkiet yderligere fordele.

Sammenfattende kan man fastslå, at Tyrkiet ville foretrække en irakisk centralstat med fuldstændigt assimilerede kurdere uden særlig status og rettigheder, da denne ikke ville have nogen virkninger på Tyrkiets sikkerhed. Men denne tilstand er lidet realistisk. Med baggrund i relativ gevinstorientering tilbyder sig for Tyrkiet en støtte af en føderal stats udvikling; et føderalt Irak er i Tyrkiets interesse. En uafhængig kurdisk stat bliver officielt afvist, men Tyrkiet kan uden videre leve med en sådan udvikling uden at behøve at forhindre den militært.

3.4. Virkninger på Iran.

De iranske stats forestillinger om en mere betydningsfuld stilling inden for regionen har heller ikke ændret sig efter revolutionen. Iraks og Irans gensidige indblanding i nabolandets indre anliggender havde altid det formål at destabilisere den anden for at udvide egne interesser og egen indflydelse. I kampen om en fremtrædende politisk stilling har begge åbenbart betragtet den anden som hovedmodstander.

I denne kamp satsede især Iran på det kurdiske kort. Allerede shahen var åbenbart kun lidet bekymret for, at opstandene skulle gribe over fra Irak til Iran. Derfor synes det lidet overbevisende, at Irans kurdiske mindretal pludselig skulle benytte et føderalt Irak med kurdisk selvstyre som eksempel for nye egne opstande

Ligesom Irak anerkender Iran eksistensen af den kurdiske kultur, men afviser anerkendelsen som mindretal. Hvad det angår, er der heller ikke noget, som har ændret sig efter revolutionen. Var det under shahen ideen om at der kun findes persere, så var det siden revolutionen ideen om, at der kun findes muslimer.

Siden revolutionen anses alle sekulære bestræbelser for at være en fare, som er rettet mod bevarelsen af den teokratiske stat. Dertil hører også de sekulære kurdere med deres ønske om autonomt selvstyre, hvilket anses for en sikkerhedstrussel mod statens fortsat beståen. Dermed danner enhver form af de irakiske kurdere selvbestemmelse en fare for Irans ideologiske livsbasis, da ideen kan sprede sig ud.

Men siden kurdernes interne iranske modstand er brudt endeligt, synes kurderne i dag alt i alt at være bedre integreret i den iranske stat, end det er tilfældet i nabolandene. Udover at opstande er udeblevet i det nyere fortid, kan det bedst aflæses af den iranske stats bestræbelser på at optage flygtninge fra Irak og integrere dem i samfundet.

Den hidtidige erfaring viser, at de iranske kurdere vil opnå deres beskedne ønsker inden for den iranske stat. Derved handler de iranske kurdere rationelt og er sig bevidste, at de ikke kun skal konkurrere om en intern balance med den teokratiske stat, men også med gruppen af aserier. Så længe denne befolkningsgruppe ikke tilslutter sig idéen om en føderation, kan de iranske kurdere ønske ikke have succes. Men da aserier er betydeligt bedre integreret i staten, rummer et sådant ønske ingen relativ gevinst for denne befolkningsgruppe.

Under det teokratiske systems politiske betingelser har de iranske kurdere kun begrænsede politiske muligheder for at forfølge sekulære mål. Alle deres partier er forbudt og befinder sig i udlandet. Uden for denne ramme ville der kun være mulighed for en opstand, som de ville være nødt til at føre fra en svag position, uden oplagte partnere og uden magtmidler. Dette er ikke noget realistisk perspektiv for de iranske kurdere.

Denne situation kan ikke ændres hverken gennem en kurdisk føderal delstat eller en uafhængig kurdisk stat. Begge ville være ikke stærk nok at kunne støtte de iranske kurdere ved en oprør. En selvstændig kurderestat ville risikere at blive inddraget i en krig med Iran, når den blander sig ind i indre iranske anliggender. På denne måde risikerer de irakiske kurdere at tabe den lige vundne uafhængighed. Denne handling er rettet imod en kurdisk stats sikkerhed, truer dens overlevelse. Det er simpelthen ikke rational og dermed ikke en handlingsoption. Det gælder også for en føderal delstat, som ville bringer helstaten i fare gennem sådan en handling. Da denne garanterer den føderale delstats eksistens ville være en støtte af de iranske kurdere imod egne interesser, bringer helstatens og dermed også delstatens eksistens i fare.

Især de iranske erfaringer med den selvstændige kurderrepublik Mahabad viser, at der ikke er opstået en større transfer af kurdere fra andre regioner for at opfylde drømmen om kurdisk uafhængighed i denne republik. Omvendt betyder det, at en selvstændig kurderestat på Iraks område ikke nødvendigvis har territoriale virkninger på de omliggende nabolande. I denne sammenhang bør man også være opmærksom på, at de iranske kurdere kun ønsker at virkeliggøre deres hidtil beskedne ønsker inden for Iran.

Dvs. at de iranske kurdere ikke vil tilslutte sig en uafhængig kurdisk stat. De husker resultatet af deres sidste forsøg, som gjorde dem militært og politisk betydningsløs. Som allerede udført har hverken en føderal kurdisk delstat eller en selvstændig kurdisk stat en realistisk mulighed at fremtvinge en tilslutning. I den overskuelige fremtid kunne den sidstnævnte ikke opbygge tilstrækkelige militær eller økonomiske evner/ kapabiliteter for at kunne opnå det. Magtpotentialet vil blive for forskellig, forsøget indebærer faren at den kurdiske stat blive annekteret. Det udelukker denne

handlingsoption, Iran kan være sikker at de irakiske kurdere ikke vil indblande sig ind i Iran under ingen omstændigheder.

Derfor betragter den iranske stat velsagtens hverken et føderalt Irak eller en selvstændig kurdisk stat efter de irakiske kurderes forestillinger næppe som nogen trussel for Irans statslige integritet. Irans sikkerhed, dets eksistens som stat kan ikke bliver truet. Der er heller ingen nødvendighed for at forhindre et uafhængigt Kurdistan med vold. Irans kapabilitet er tilstrækkeligt til at udligne en sådan stat og at påvirke den i egen forstand.

For at opnå den ønskede dominans (maksimering af egne interesser) er det nok, hvis Irak eksisterer videre som svag, men central stat. Jo svagere Irak er, desto større er Irans politiske og økonomiske indflydelsesmuligheder. På det systemiske niveau ville følge en magtforskydning til fordel for Iran.

For at svække Irak kan Iran udnytte forbindelserne til shiitiske gejstlige eller til islamiske partier i Irak, influerer disse i sit stille sind og dermed samtidig Irak på det statslige niveau. Dertil kan også bidrage en støtte af de irakiske kurderes politiske optioner.

Et svagt Irak er ensbetydende med højere sikkerhed og indflydelse for Iran. Dette gælder så meget des mere, hvis der opstår en fragmentering af Irak. Det resterende Irak kunne blive fuldstændig afhængig af Iran eller slutte sig til den iranske stat.

Svækkelsen af Irak ved at understøtte kurderne kunne dog give yderligere virkninger. USA's bestræbelser på at udforme et levedygtigt, velfungerende og demokratisk Irak ville i det mindste lade sig relativere. Dermed kunne også amerikanernes anseelse i hele Mellemøsten blive svækket, projektet med et fungerende, pluralistisk system ville blive diskrediteret. Dette ville så styrke den egne position inden for systemet, selvom amerikanernes magtpotentiale rent faktisk ikke ville blive reduceret.

Desuden kunne føderalismen også blive realiseret for den shiitiske del af Irak ved Irans sydlige grænse. Shiitisk selvbestemmelse, diskret støttet af Iran, kunne for de shiitiske mindretal i de arabiske golfstater få lignende virkninger, som dem, der her diskuteres for kurderne. Det kunne medføre en eksempelvis øget religiøs indflydelse af Iran ikke mindst på Irak men også på andre stater med et shiitisk mindretal inden i Mellemøsten og dermed fremmer de iranske ambitioner at udvide deres stilling i regionen.

Iran har altså ingen grund til at frygte de irakiske kurderes optioner eller at forhindre et uafhængigt Kurdistan med vold. En føderation, hvor også det shiitiske flertal får en selvstændig delstat, er absolut i Irans interesse. Kurderne ønsker kunne derfor uden videre finde en talsmand i Iran, som kunne blive fristet til diskret at støtte de kurdiske bestræbelser politisk og økonomisk.

3.5. Virkninger på Syrien.

På grund af de få informationer om kurdernes situation i Syrien er analysen noget begrænset. Generelt baserer den syriske holdning over for kurderne på panarabismens idé. Derfor bliver kurderne ikke anerkendt som selvstændig nation

eller etnisk gruppe og stort set ignoreret. Tvangsflytning og isolation kendetegner kurdernes situation i Syrien.

For at gennemtrumfe deres ønsker om mere kulturel selvstændighed synes de syriske kurdere hidtil ikke at have anvendt vold. Eksistensen af ca. 200.000 kurdere uden indfødsret inden for det syriske statsområde tyder på, at der heller ikke findes nogen politiske muligheder for kurderne for at fremskynde deres anliggende.

Det kurdiske mindretal er ikke integreret i staten, deres loyalitet til staten er formentlig begrænset. På grund af den snævre sammenhæng mellem familier og stammer hen over grænserne vil ønsket om kulturel selvbestemmelse sandsynligvis blusse op igen. En udvidelse i retning af større ligeberettigelse inden for den syriske stat kan ikke udelukkes. Lige som for Tyrkiet og Iran er et føderalt Irak, som garanterer de irakiske kurdere en høj grad af selvstændighed og selvbestemmelse, således også et problem for Syriens politiske system.

At der i tidligere tid ikke er rejst krav om større ligeberettigelse i Syrien kan skyldes, at opstandene inden for Irak ikke havde nogen succes. Dermed bortfaldt en katalysator; de rationalt handlende syriske kurdere så bibeholdelsen af deres situation som den største fordel. Men et føderalt Irak ville for første gang være et tydeligt tegn på, at en succes er mulig. Selv hvis der ikke er fare for en bevæbnet opstand, udgør de syriske kurdere stigende politiske aktivitet en fare for bevarelsen af den panarabiske syriske stat. En anerkendelse af den kurdiske kultur strider imod den tanke, at der kun findes arabere som statsfolk. Hvis den syriske stat vil overleve med sin nuværende statsform og ideologi, kan den ikke gøre sådanne indrømmelser. Den videre undertrykkelse af de syriske kurdere er derfor rent selvforsvar rettet mod at bevare statens livsgrundlag.

Lige som i Iran og Tyrkiet danner enhver form af de irakiske kurdere selvbestemmelse en potential fare for statens ideologiske livsbasis, idet ideen kan udbreder sig over grænsen. Men som historien viser råder Syrien åbenbart over virkningsfulde indenrigspolitiske midler, som til dato har forhindret enhver større oprør (overvågning gennem efterretningstjenesten, forbud af partier osv.). Lige som de iranske må også de syriske kurdere indse, at de irakiske kurder kan ikke støtte dem pga. deres svaghed. Den syriske territoriale og politiske integritet er dermed ikke truet.

Ved siden af disse politisk-ideologiske virkninger kunne Syrien også økonomisk påvirkes af en kurdisk føderalstat eller uafhængig kurdisk stat. Som det blev vist i kapitel 2, var der tætte økonomiske forbindelser til Irak. Af særlig interesse er her olieeksporten fra Kirkuk. Hvis denne by skulle allerede komme under kurdisk kontrol i en føderal Irak, kunne de irakiske kurdere påvirke den syriske økonomi. Man kunne som hidtil undlade at genåbne pipelinen for at opnå syriske indrømmelser over for det kurdiske mindretal. Ud fra et syrisk synspunkt er dermed en føderal irakisk stat, hvori kurderne kontrollerer Kirkuk, også i økonomisk henseende en trussel mod den syriske stats overlevelse.

I tilfælde af en fragmentering og oprindelse af et uafhængigt Kurdistan bliver denne mulige trussel endnu større. Når de en uafhængig kurdisk stat ville opmuntre og støtte de syriske kurder, så kunne opstå aktioner som kunne række fra strejker over demonstrationer hen til målrettede anslag. Da de kurdiske mindretal er bosat i den del af Syrien, som råder over landets største økonomiske potentiale, kan en fare for den syriske økonomi ikke udelukkes. Syrien ville være tvunget at reagere militært for at afskære den kurdiske stats indblanding og dermed sikre den egen stats sikkerhed. For de irakiske kurdere betyder det, at de taber deres stat, idet de ikke kan bestå mod de syriske styrker. Da der er i modstrid med de irakiske kurders interesser vil de undgå enhver indblanding, hvad der betyder at de danner ingen trussel for den syriske stats fortsatte eksistens.

Omvendt ville netop en uafhængig kurderestat give Syrien en økonomisk indflydelsesmulighed. I manglen af andre transportveje kunne de irakiske kurdere se sig nødsaget til at reaktivere oliepipelinen via Syrien, da de ville være henvist til olieindtægterne. I dette tilfælde ville begge stater have mulighed for at få en "ligevægt" med ikke-militære midler og at garantere deres pågældende sikkerhed. Begge sider kunne træffe en aftale som garanterer den kurdiske stats økonomiske overleve mod afkald at blande sig ind i Syriens indre anliggender. Dermed fremmer de deres interesser.

På lignende måde som Tyrkiet er Syrien bange for den teokratiske Irans religiøse indflydelse, som står i en stadig modstrid med ideen af panarabisme. Dermed tjener en føderal Irak med en sekulær kurdisk delstat også for Syrien en stødepude, som kan reducere iransk indflydelse, da kurderne udligner shiitterne internt. Det gælder også for en uafhængig kurdisk stat, som kan reducere indflydelsen af en mulig radikal islamistisk rest af Irak. Når Syrien støtter de irakiske kurder fremmer man deres funktion som stødpude og øger dermed den syriske stats sikkerhed og overlevelse som panarabisk stat.

Uafhængigt af udviklingen synes de syriske muligheder for at kunne påvirke den yderlige udvikling i Irak at være ringe. De vil stort set være begrænset til politiske kontakter og skjult hjælp til sunnitterne og medlemmer af den gamle elite. En åben indblanding kunne være i overensstemmelse med den pan-arabiske ideologi (som vil forene de arabiske stater), men ville bringe Syrien i modstrid med Tyrkiet, Iran og USA. Syrien kan ikke sætte sig igennem deres kapabiliteter. Dermed er såvel de irakiske kurdere som Syrien sikker fra hinanden, deres interesse at sikre den egne overlevelse som stat/ føderal delstat forhindrer at de bringer sig i fare.

Alt i alt bør Iraks statslige enhed bevares ud fra et syrisk synspunkt. En centralstat ville være ønskelig, hvis denne sammenholder de grupper, som er i Irak, under en stærk centralregering og dermed forhindrer selvstændige, føderale stater. Det ville have de laveste følger for Syrien. Men Syrien kan også arrangere sig både med en føderal delstat samt vidtgående kurdiske selvbestemmelse og en uafhængig kurdisk stat. Begge ikke umiddelbar truer den syriske stats eksistens. Tværtimod er der endog fordele, som kan fremme begge parter interesser. Uafhængig om det er

muligt eller ej har Syrien dermed ingen anledning at forhindre en selvstændig kurdisk stat med vold.

3.6. Virkninger på USA.

Generelt er den amerikanske politik præget af en stærk kaldsbevidsthed. Alle folkeslag skal ligesom amerikanerne kunne leve i fred, frihed og demokrati og have ret til national selvbestemmelse.

Det betyder ikke, at amerikanerne giver afkald på at realisere egne mål og forestillinger. Netop realiseringen af de amerikanske værdier og interesser skal forbedre verden og gøre den til et sikkert og trygt sted. Det amerikanske engagement i Mellemøsten skal ses i dette lys. Sikringen af egne interesser (politisk og økonomisk) kræver en påvirkning af kræfterne i regionen for at opretholde status quo og dermed den eksisterende balance. Hvis de regionale kræfter ikke stræber efter forandringer i magtforholdene, er staternes sikkerhed, stabiliteten og dermed den amerikanske interesserers bevarelse garanteret, og indgriben fra amerikansk side er ikke nødvendig.

De iranske og irakiske forsøger at forandre systemets struktur i deres favør medførte således et amerikansk indgreb. Ligesom andre stater benyttede de sig i den forbindelse af de irakiske kurdere som værktøj i forsøget på at indskrænke Iraks kapabiliteter og dermed at reducere Iraks virkning på det systemiske niveau. En opdeling af Irak ville havde medført en stor forandring af regionens magtbalance. Det var ikke i amerikans interesse; de irakiske kurdere fik derfor kun en støtte, som ikke kunne bevirke at den irakiske stat kunne tabe konflikten. Allerede i Baath- regimens tidligste tid var en opdeling af Irak ikke en option for USA.

Enhver amerikansk påvirkning af regionen skete altså altid ud fra det synspunkt, at man ville bibeholde den aktuelle ligevægt mellem staternes kræfter. Det fremtvungne regimeskift i Irak og de dertil knyttede ændringer ved militær og administration medfører at Irak mister sin hidtidige funktion som magtfaktor i regionen. Efter at Irak har genoprettet sit suverænitet har USA en interesse i at støtte Iraks udvikling i retning af en handledygtig, demokratisk og udelt stat. Når dette kan opnås, kan også den hidtidige magtbalance genoprettes, hvilket ligeledes tjener amerikanske interesser. En sådan udvikling kunne også fremme en yderligere demokratisering af regionen. Disse forestillinger bliver påvirket af de irakiske kurdernes tilstræbte optioner, som tildels går imod disse forestillinger.

Det hidtidige forhold mellem Amerika og de irakiske kurder baserer vidtgående på princippet af interessemaksimering. Man må se den skiftende amerikansk støtte til de irakiske kurdere i lyset af dette. Så længe status quo i regionen ikke ændrede sig, udgjorde kurderne ingen faktor for stabiliteten i regionen og blev ignoreret. Det ændrede sig først for alvor, da der blev effektiv en stærk panarabisme i Irak, som tilstræbte en forandring af den regionale magtbalance. Kurderne blev benyttet for at inddæmme Iraks virke og at forhindre en mulig ekspansion af Sovjetunionen. Tilgængæld fik kurderne midlerne som de brugte for at forfølge deres nationale mål overfor den irakiske stat. På denne måde maksimerede begge sider deres interesser

og dermed deres relativ gevinst (idet de var nu bedre stillet end før). Endnu et eksempel herpå er den kurdiske støtte for amerikanernes invasion af Irak. På denne måde fik amerikanerne mulighed for at oprette en anden frontlinje, mens de irakiske kurdere kunne bevare deres indflydelsesområde (igen en maksimering af interesser).

Efter amerikanerne har fjernet Baath- regimet som begrænsede kurdernes politiske udvikling i Irak må de nu erkende de irakiske kurderes betydning som stabilitetsfaktor. I den forbindelse må en mulig kurdisk uafhængighed først og fremmest være et forhold, der må betragtes som værende i strid med de amerikanske forestillinger og interesser (holde den regionale magtbalance opret).

Ikke kun i fortiden har amerikanerne afvist denne ide. Når man kigger på den amerikanske præsidents tale (jf. kapitel 2) så siger han utvetydigt, at et fremtidigt Irak skal være udelt. Det indebærer et klart nej til alle kurdiske bestræbelser på at opnå uafhængighed.

Skulle de irakiske kurdere erklære sig indforståede med forfatningens forslag om uafhængighed i forhold til det videre forløb af Iraks statsdannelse, så opstår der ikke kun en men mindst to nye stater. Selvom begge kunne råde over olie og dermed have en økonomisk basis, så kan interne spændinger ikke udelukkes (kurder mod turkmener, shiitter mod sunnitter). Resultatet kunne være to svage, muligvis ustabile stater, deres indre ustabilitet kunne de overføre til hinanden og til nabostaterne.

Ordningsmagten USA ville ikke kun være konfronteret med en destabilisering af det forblivende Irak (inklusive mulighederne for en længere varende borgerkrig). Forestillingen at kunne holde magtbalancen på det systemiske niveau opret i sin oprindelige form ville heller ikke længere holdbar. Ideen om af en selvstændig kurderstat retter sig dermed imod Amerikas nationale interesser, som forudsætter en udelt Irak som faktor for en stabil region.

Når en kurdisk uafhængighed retter sig imod de amerikanske interesser, så opstår spørgsmålet om en sådan uafhængighed også udgør en trussel for USA. I den forbindelse belyses først den økonomiske side af sagen. Den amerikanske økonomi er uden tvivl afhængig af olieimporter. Men disse må ikke dækkes ud fra den betragtede region. Der findes også andre producenter. Derfor er konsekvenserne for den amerikanske økonomi ubetydelige selv hvis Irak fuldstændig skulle bortfalde som olieleverandør. Skulle en selvstændig kurdisk stat medføre at Irak ikke længere kan forsyne andre stater med olie, så kunne dette forhold ikke true Amerikas statslige eksistens.

I stedet for kunne amerikanerne indgå en olieleveringsaftale med den nye kurdiske stat (forudsat at den råder over Kirkuks oliefelter). Dette ville være en rationel og fornuftig handling, da den medfører en stabilisering af den kurdiske stat, regionen og samtidig kan amerikanerne få den brugte olie. Begge sider kan maksimere deres interesser, de relative gevinster for amerikanerne ville være overbevisende. Dermed tilbyder en kurdisk stat også nye optioner (for amerikanske interesser). Denne stat ville have en interesse at søge hegemonens nærhed, at tilpasse sig dens forestillinger og ønsker, og at støtte hegemonens politik og interesser. Den

vedvarende præsens af amerikanske interesser gennem en stedfortræder i regionen ville være sikret.

Selv under de bedste antagelser kunne en selvstændig kurdisk stat ikke indenfor en overskuelig fremtid udvikle militære eller økonomiske kapabiliteter, der kunne danne en trussel for Amerikas statslige eksistens på det systemiske niveau. Heller ikke den del af Irak, der ville forblive irakisk, kunne udgøre en fare for USA, med mindre den tog terroristiske midler i brug mod Amerika. Også her kunne denne stat støttes gennem økonomisk hjælp.

Ved en betragtning af det statslige niveau, må der konstateres, at en kurdisk stat ikke har nogen mulighed at influere på Amerikas territoriale integritet. Men den kurdiske stat kunne influere andre stater i regionen og forårsage forandringer, idet den kunne tjene som eksempel for andre mindretal. Disse mindretal kunne ligeledes forsøge at opnå selvstændighed. Dermed kunne demokratiet blive ensbetydende med løsrivelse og kunne som en følge heraf blive afvist som model for andre stater i og udenfor regionen. I stedet for en demokratisering kunne der opstå det modsatte nemlig en undertrykkelse af mindretal i forøget omfang. I et sådant tilfælde ville den langsigtede amerikanske interesse i en udvidelse af demokratiet ikke længere kunne opnås.

Da de nationale interesser danner handlingsrammen for regeringen udgør en indsnævring af denne ramme en vis trussel. På denne måde er en selvstændig kurdisk stat en trussel for USA, da målet, at skabe en udelt irakisk stat som kunne tjene som eksempel for yderlige demokratiseringer, ikke længer kan opnås. Det amerikanske mål at udbrede demokrati, ville mærkeligt nok bringes i fare ved en demokratisk legitimeret, selvstændig kurderestat.

På den anden side er Irak en selvstændig stat dens ret til at udforme sin egen statslige fremtid bliver anerkendt fra Amerikas side. En legitimeret løsrivelse som udtryk af en demokratisk proces er ikke ønsket, men er i overensstemmelse med den amerikanske selvopfattelse. Løsrivelsen kunne derfra formodentlig accepteres.

Set fra en amerikansk synsvinkel er en selvstændig kurdisk stat ikke en ideal løsning. De nyopståede stater ville være svage, den nyopståede balance ville formodentlig være modtagelig for forskydninger og den tilstræbte sikkerhed i regionen måtte muligvis opretholdes gennem en vedvarende tilstedeværelse af amerikanske styrker. Derudover ville demokratiseringsprojektet i det mindste blive forsinket.

Når amerikanerne vil forhindre oprettelsen af en selvstændig kurdisk stat, så synes det kun muligt gennem anvendelse af militær magt. Men hvis denne stat ikke lader til at udgøre en sikkerhedstrussel for USA, som bringer dens eksistens i fare, og samtidig tilbyder amerikanerne andre optioner for at gennemføre deres interesser i regionen, fremkommer denne option meget usandsynlig. Den indebærer simpelthen ingen gevinst.

Den anden option er en føderal, demokratisk stat, som beskytter de enkelte nationens rettigheder og giver dem selvstændighed, hvilket stemmer overens med den amerikanske selvopfattelse. Realiseringen af en sådan stat stemmer principielt overens med USA's politiske interesser.

Struktur og orientering af en føderal irakisk stat vil efter amerikanernes forventning være pro vestlig. USA ville få en potentiel partner inden for regionen, som kunne hjælpe USA med at bevare stabiliteten. Den kurdiske option af oprettelse af en føderal stat indebærer ingen sikkerhedstrussel for amerikanerne. Tværtimod fremmer det amerikanske interesser. USA har dermed ingen grund til at forhindre sådan udvikling. Det er mere sandsynlig at både de irakiske kurdere og alle andre mindretalsgrupper i Irak bliver støttet af amerikanerne på deres vej mod løsrivelse og hen til en føderal helstat.

Sammenfattende kan siges, at amerikanerne ganske vist står positiv overfor tanken om nationale selvbestemmelse, men de afviser tanken om en selvstændig stat for de irakiske kurdere. Selvom en selvstændig kurdisk stat ikke er en sikkerhedstrussel for Amerika, har dens oprindelse potentialet at hæmme de amerikanske interesser, uden dog at forhindre dem fuldstændigt. Det er derfor simpelthen ikke i overensstemmelse med Amerikas primære prioriteringer, men der er dog heller ingen anledning for amerikanerne til at sætte voldsomme forhindringer i vejen for en sådan stats opståen. Derimod er en føderal Irak inklusiv en vidtgående selvstændig kurdisk delstat i USA's interesse. Kurderne kan derfor regne med amerikansk støtte i dette øjemed.

3.7. Sammenlignende analyse.

3.7.1. Uafhængighed.

Generelt antages at et selvstændigt Kurdistan ville være en militær og økonomisk svag stat. Staten ville kunne have et økonomisk fundament med olieforekomsterne rundt om Kirkuk. På det systemiske niveau ville denne stats relative evner være begrænset, ligeledes dens muligheder for at afbalancere andre. Omvendt ville det for de etablerede naboer være let at påvirke et sådant Kurdistan. Den nye stat ville derfor altid være tvunget til at bevare sin statslige eksistens og sine interesser enten med stadigt skiftende Kooperationer eller ved varigt at indgå en alliance med en stat, som bedst kan garantere dets interesser/dets overlevelse. Det gælder ikke kun i forhold til militær evner men også vedrørende økonomiske interesser, som kunne udnyttes for at stabilisere det gensidige forhold (f.eks. med Tyrkiet og Syrien). Alle tre nabolande ville derved principielt komme på tale, deres interesser er allerede blevet vist.

På det systemiske niveau udgør et uafhængigt Kurdistan altså ingen afgørende sikkerhedsrisiko for nogen af de omtalte stater, som de ville være nødt til at forhindre med vold. Et uafhængigt Kurdistan kunne ikke kun accepteres. Det kunne derudover tilbyde yderligere muligheder at øge den egen indflydelse eller at nytte staten som støttepude imod andre interesser i regionen. Som allerede i fortiden ville nu ikke kun en enkelt kurdisk række instrumenteres gennem naboerne for de enkelte staters hensigter, men en kurdisk stat i helheden.

Det gælder også principielt for USA. En svag kurdisk stat ville søge den dominerende magts nærhed for at sikre sig dennes understøttelse. Hvad det angår, kunne USA sågar have interesse i et uafhængigt, demokratisk Kurdistan, som vedvarende ville

give mulighed for en amerikansk indflydelse i regionen. Men imod dette taler, at Kurdistans evner til at understøtte USA ville være så begrænsede, at man ikke kunne opnå nogen ægte burden sharing. USA ville være nødt til at se sig om efter mere potente partnere i regionen.

Især amerikanerne føler sig bundet af tanken om stabilitet. Det betyder, at de bl.a. søger efter en balance af kapabiliteter på det statslige niveau i regionen, som tilgodeser amerikanske nationale interesser. I fortiden betød dette, at man afpassede støtten til forskellige stater i takt med at balancen skiftede. En selvstændig kurdisk stat producerer yderligere en eller to småstater, hvilket ville betyde en enorm forandring af den hidtidige magtbalance. De nye stater er tvunget at balancerer hinanden og at forsvar deres nationale interesser mod mulige interessekonflikter med deres naboer. Da disse naboer har de større kapabiliteter, kunne der opstå en situation, hvor de forsøger at forandre deres egen stilling. Denne mulige ustabilitet truer de amerikanske interesser, da netop stabilitet i regionen har altid både tidligere og i dag har været blandt amerikanernes vigtigste mål. Samtidig har en selvstændig kurdisk stat potentialet at forsinke projektet af regionens transformation i retning af mere demokrati. En selvstændig kurdisk stat er derfor ikke umiddelbart at foretrække ikke kun for amerikanerne.

På statsligt niveau ser et uafhængigt Kurdistans indflydelse tilsvarende ud. Som tidligere påvist anser alle nabolande det nationale kurdiske mindretal for at være en potentiel trussel imod opretholdelsen af den statslige integritet og dermed som et generelt sikkerhedsproblem.

Men der er også fremført argumenter for, at faren for øgede interne stridigheder, som resultat af en kurdisk selvbestemmelse i Irak, skal relativiseres. De enkelte mindretal må tage den kurdiske stats svaghed til efterretning. De vil ikke kunne forvente hjælp fra den kurdiske stat til eventuelle opstande for at opnå mere selvstyre eller anerkendelse som mindretal. Enhver støtte fra et uafhængigt Kurdistans side kunne tjene som et påskud for nabostaterne til at annektere den nydannede stat, for derigennem at fjerne truslen mod deres sikkerhed. Det kurdiske mindretal i nabolandene ville være nødt til at erkende, at et uafhængigt Kurdistan ikke øger deres magt. Derfor ville en opstand for at realisere deres egne mål slet ikke komme i betragtning.

Dertil kommer, at kurderne hidtil aldrig har kæmpet for at nå deres mål udenfor den stat, som husede dem. Derfor synes det tvivlsomt, at der skulle eksistere en fælles kurdisk nationalisme, som omfatter alle kurdiske stammer og forener dem, og som kunne fremme territoriale udskillelser. Den manglende attraktivitet af republikken "Mahabad" støtter denne antagelse.

Der er sandsynligvis ikke nogen trussel mod nabolandenes statslige integritet. Et uafhængigt Kurdistan ville derfor hverken på det systemiske eller det statslige niveau være et problem for landene i regionen, som virkelig kunne true deres sikkerhed og eksistens. Det samme gør sig også gældende for USA.

Virkeliggørelsen af det kurdiske ønske om uafhængighed bliver afvist pga. sine påvirkninger af omverden. Men det synes samtidigt, som om ingen af de

pågældende stater ville være indstillet på at bruge militære midler for at forhindre en sådan stat. De pågældende indre irakiske grupper mangler de nødvendige midler for at forhindre en løsrivelse.

Sammenfattende kan man derfor sige, at ingen af de pågældende stater støtter ideen om kurdisk uafhængighed. Selvom naboerne måske kunne leve med en sådan udvikling, så ville den næppe blive accepteret af USA. Med undtagelse af Irak ville nabostaterne i regionen næppe føle at deres territoriale integritet var truet. En uafhængig kurdisk stat viser sig dermed ikke som en sikkerhedstrussel. I stedet for tilbyder den udfoldelsesmuligheder for forskellige interesser i regionen

3.7.2. Føderation.

Ved bevarelsen af Iraks statslige enhed, ændrer det systemiske niveau sig kun, hvad angår den nye irakiske stats styrke. På grund af USA's interesser må man gå ud fra, at en sådan stat kan regne med amerikansk støtte for i det mindste at kunne opretholde den hidtidige magtbalance.

Da det er uklart, hvordan Iraks fremtidige politiske orientering vil se ud, er alle udsagn i denne henseende ren spekulation. Hvis Irak skulle udvikle sig i retning af en teokratisk stat efter Irans forbillede, ville man næppe kunne forestille sig en amerikansk støtte. Samtidigt ville en sådan stat for kurderne nok være en grund til at forlade det statslige forbund, da en nationale selvbestemmelse ikke kan blive en realitet under disse betingelser.

De hidtidige henvisninger tyder på, at Iraks politiske kræfter ønsker en demokratisk stat (også kurderne). Ved oprindelse af en demokratisk, stabilt og handledygtigt Irak må man gå ud fra, at der på det systemiske niveau i første omgang ikke ville opstå nogen forandringer i magtforholdene og dermed i den regionale stabilitet.

En national selvbestemmelse inden for en egen føderalstat, inklusive deltagelse i den centralstatslige autoritet (f.eks. administration, udenrigspolitik, præsidentskab osv.) ændrer ikke noget ved det. På det statslige niveau anerkender grupperne, som deltager i den irakiske statsdannelse, værdien af en føderal struktur principielt, og kan dermed næppe nægte de irakiske kurdere deres delstat. Det er også gyldigt for USA.

Nabostaterne er mere kritisk indstillet over for dette princip. Principielt drager tankegangen af en føderal stat naboregeringernes autoritet i tvivl og kan opmuntre de kurdiske mindretal udenfor Irak at kræver for mere politisk medvirken. Men alle nabostater råder over virkningsfulde indenrigspolitiske magtmidler som står imod dette krav. Yderligere har de irakiske kurdere ingen anledning at blande sig ind i andre staters indenrigspolitiske anliggende, da det er rettet imod deres interesser. På det statslige niveau kan en fare for nabostaternes statslige integritet dermed udelukkes. En vidtgående selvstændig kurdisk delstat i en føderal opbygget Irak danner ingen alvorlig trussel for regionens stabilitet.

Den sammenlignende betragtning tydeliggør, at de frygtede virkninger på regionens sikkerhed gennem en national selvbestemmelse af de irakiske kurdere er mindre end

formodet. Kun i tilfælde af en fragmentering kunne der opstå en labil tilstand gennem de nyopstående småstater. Denne tilstand ville dog på længere sigt kunne lade sig stabilisere gennem USA's og nabolanden indflydelse, f.eks. idet de stiller de nye, svage stater på et solidt økonomisk fundament ved at yde finansiel hjælp til dem.

En kurdisk stat behøver ikke nødvendigvis at medføre krig eller militær intervention fra sine naboers side. Afhængigt af de pågældende staters kapabilitet og interesser dannes nye alliancer, som opretter en ny balance mellem kræfterne i regionen. Ifølge neorealismen kunne der i sidste ende endog opstå en ny ligevægt mellem de regionale kræfter, dog på et ændret og muligvis mindre stabilt niveau.¹⁸⁵ Kampe imellem de ny fremkommende stater kan dog ikke udelukkes, hvis de føler sig truet på deres interesser. På baggrund af analysen og antagelsen at al handler rationalt kan det dog vidtgående udelukkes.

I det følgende må man undersøge, hvilke konklusioner vedrørende de irakiske kurderes adfærd og regionens videre sikkerhedspolitiske udvikling, der kan drages ud fra denne analyse.

¹⁸⁵ Ser citat Waltz i kapitlet 1

KAPITEL 4

4. KONKLUSION

Den gennemførte analyse baserede på den antagelse, at de irakiske kurderes nationalisme stræber efter en form for national selvbestemmelse. Derved er et føderalt Irak med en vidtgående selvstændig kurdisk delstat og en uafhængig kurdisk stat tænkelige.

Analysen af disse optioner med hensyn til deres sikkerhedspolitiske virkninger på regionen viser ved første øjekast ingen forandring ved de irakiske kurderes situation. Stadigvæk afviser alle implicerede nationer en uafhængig kurdisk stat, De Forenede Nationer anerkender stadigvæk ikke kurderne som nation. De irakiske kurdere befinder sig i en situation, hvor de er henvist til sig selv. Deres loyalitet gælder stadigvæk først og fremmest den egen nation, bestræbelserne efter national selvbestemmelse fortsættes stadig. Derved er målene og forestillingerne de samme som dem, der i fortiden har forhindret alle overenskomster om mere selvbestemmelse. Især forestillingerne om det kurdiske bosættelsesområdes omfang, inklusive byen Kirkuk, danner en afgørende prøve for de irakiske kurdere og deres omverdens fremtid.

Hvis man går ud fra, at alle aktører handler fornuftsbetonet for at maksimere deres interesser eller gevinster, har analysen vist, hvilke sikkerhedspolitiske konsekvenser kurdernes forestillinger kunne have for deres omverden. Derved blev det tydeligt, at disse konsekvenser ville være mindre graverende, end man først skulle tro. De implicerede stater ser sig derved ikke truet, hverken gennem en føderalt eller en selvstændig kurdisk stat, i en sådan grad, at de ville føle sig tvunget til brugen af militære midler for at forhindre en sådan udvikling. Man ville endog kunne arrangere sig med et uafhængigt Kurdistan.

Dette gør det tydeligt for kurderne, at de befinder sig i en fuldstændigt ny og enestående situation. For første gang i deres historie behøver de ikke at være bange for med vold at blive hindret ved deres bestræbelser efter national selvbestemmelse. De er derfor frie i deres afgørelser, er ikke nødt til at rette sig efter andre og kan tilsvarende aktivt forfølge de alternativer, som står til rådighed.

Indenrigspolitisk er de i stand til at kunne påvirke statsdannelsesprocessen. Dette sker fra en stærk position, som ikke kun støttes af deres militære kapabilitet. Vigtigere er det, at de irakiske kurdere optræder sammen i spørgsmålet om deres nationale selvbestemmelse. Derved har de større politisk vægt og spillerum for at handle.

Selvom den foreløbige forfatning ikke helt tager hensyn til kurdernes ønsker og forestillinger, fastholdes dog deres momentane status quo og dermed en vis grad af føderal selvstændighed. Ikke mere, men heller ikke mindre. Da alle grupper bekender sig til føderalismens princip, og de tidligere oppositionspartier har anerkendt den faktiske delstat Kurdistan, kan kurderne i første omgang forhandle alt på dette grundlag.

Dertil hører – udover spørgsmålene om kurdernes politiske deltagelse i helhedsstaten – også formuleringen af det, som skal forstås ved en føderation, og hvilken status Kirkuk skal have i fremtiden. Dermed bliver grænserne tydelige for det, kurderne er parate til at acceptere. Det omfatter ingen underskridelse af den hidtidige tilstand og i det mindste en løsning for Kirkuk, hvor ingen af de implicerede taber ansigt.

Hvis det ikke skulle være muligt at opnå enighed her, har de irakiske kurdere to alternativer. Det første er at udnytte den veto-ret, der rent faktisk er blevet indrømmet dem, og forhindre godkendelsen af en ny forfatning, som ikke svarer til deres forestillinger. Dermed kan der fremtvinges yderligere forhandlinger, indtil deres forestillinger er opfyldt. Det andet alternativ er fraspaltning og grundlæggelse af en selvstændig stat. Legaliteten af et sådant skridt kan udledes af et veto som resultat af en folkeafstemning.

Alternativet med en kurdisk fraspaltning udgør for første gang en politisk brugbar trussel. Tidligere kunne den ikke troværdigt bruges mod en stærk irakisk stat. Men Irak af i dag har endnu ikke genopbygget sin statsmagt, og nabolanden og USA's lyst til at reagere militært på en fraspaltning er lidet udpræget. Dermed er dette alternativ fra kurdernes side for første gang troværdigt.

Allerede truslen om fraspaltning kan derfor fremtvinge indrømmelser, som hidtil næppe var tænkelige for de irakiske kurdere. Det gælder ikke kun for de grupperinger, som deltager i statsdannelsen i Irak. Især amerikanerne befinder sig her i en position, hvor de er nødt til at understøtte den kurdiske nationalisme, hvad enten de vil eller ej. Ellers kunne de finde sig selv i en situation, hvor de med vold er nødt til at sikre Iraks statslige enhed.

For de irakiske kurdere betyder det, at de på en eller anden måde kan få understøttelse selv til deres ekstreme krav. Det er en situation, de hidtil aldrig har befundet sig i. Opnåelsen af national selvbestemmelse får her for første gang et realistisk grundlag.

Dermed står de irakiske kurdere i sidste ende foran det spørgsmål, hvem der kan eller vil forhindre en selvstændig stat. Bortset fra Irak er alle betragtede stater utvivlsomt i stand til det, men viljen synes lidet udpræget i den nuværende situation. Derfor opstår der spørgsmålet, hvorfor de irakiske kurdere ikke virkeliggør deres drøm. I sidste ende går deres realistiske beregninger ud på at opnå størst mulig gevinst (af selvbestemmelse) inden for en føderal stat, hvormed samtidigt risikoen for at mislykkes minimeres. Dette støttes af udtalelserne om, at de irakiske kurdere ikke tilstræber nogen selvstændig stat.

Hvis det indenrigspolitiske mål om en føderal delstat, som omfatter Kirkuk, ikke lader sig opnå gennem forhandlinger, kan man endnu stræbe efter en selvstændig stat og skyde skylden for, at man river sig løs, over på de andres manglende vilje til at opnå enighed. Både den opstående kurdiske stat og den resterende Irak har olie og råder dermed over en økonomisk basis. Politisk skal begge arrangere sig med deres omverden. Derved er kun afgørende med hvem der kan sikres den egne overlevelse. Ud fra de irakiske kurdere synsvinkel er dette problem løseligt.

Dermed er det for de irakiske kurdere ikke længere en utopi at opnå en uafhængig stat, men en realistisk mulighed. Ud fra kurdernes synspunkt er de sikkerhedspolitiske konsekvenser for regionen acceptable, og de udgør ingen hindringsgrund ved stræben efter en selvstændig stat i deres øjne.

KAPITEL 5

5. PERSPEKTIVERING

Den kurdiske nationalisme er ikke noget nyt fænomen. Dens virkninger på regionen er hidtil altid blevet begrænset af den stærke statslige modstand. Den 3. golfkrig har fjernet en af de faktorer, som begrænsede den kurdiske nationalisme inden for Irak. Denne er blevet undersøgt ud fra neorealismens pessimistiske verdensbilledes synspunkt med hensyn til følgerne for regionen.

Redegørelsen af den kurdiske nationalisme viser, at beredskabet til en voldelig frigørelse helt generelt fremmes ved undertrykkelse og udelukkelse fra den politiske udformningsproces. En indblanding udefra giver derved ikke nødvendigvis en stabilisering af situationen. Tvært imod kan det medføre, at de hidtil kontrollerede kræfter, som stræber efter selvbestemmelse og uafhængighed, nu frit kan udfolde sig. Negativ følger for bevarelsen af statslige integritet og dermed stabilitet af en region ikke kan udelukkes.

Analysen tydeliggør, at enhver form for kurdisk nationalisme udgør en potentiel risiko både for den undersøgte region sikkerhedspolitiske konstruktion og de betragtede stater. Meget konsekvent afviser alle stater især tanken om en egen kurdisk stat. Men analysen viser også, at en militær intervention for at forhindre det er meget lidt sandsynlig.

Dermed har kurderne fået et forholdsvist stort spillerum, som de kan bruge til gevinstmaksimering. Drevet frem af deres ønsker vil Irak derfor formentlig bevæge sig i retning af en føderal struktur og derved blive „inddelt“ langs med de etniske og religiøse grænser. Dette ville ikke kun give kurderne, men også shiitterne og sunnitterne mulighed for at danne hver sin føderative delstat, hvor de kan virkeliggøre deres forestillinger om national selvbestemmelse. Hvordan denne føderalisme bliver udformet kan man momentant ikke sige noget om.

I en føderal helstat kunne foreløbigt de positive egenskaber, som nationalismen fremmer, f.eks. loyalitet over for ens egen nationalstat (her dannet gennem føderal delstater), overføres til helstaten, da denne muliggør de enkelte delstater. På denne måde kunne der opstå et nyt, stærkt Irak, som også kurderne kunne identificere sig med, og hvor de kunne integrere sig for at bevare det. De etniske og religiøse grupperes nationalisme ville dermed vise sig at være et stabiliserende og ikke et ødelæggende element, som kan fremme demokratiet. Sådant en stat kunne også positivt påvirke regionens stabilitet.

Ethvert andet forsøg på at løse kurderespørgsmålet i Irak giver dem anledning til at virkeliggøre deres hidtil største chance for uafhængighed. Som følge deraf ville man inden for rammerne af robust selvhjælpspolitik hverken kunne udelukke borgerkrig i resterende Irak eller indblanding og påvirkning fra nabolanden side. Desuden kunne andre lande i Mellemøsten se sig foranlediget til at tage mindre hensyn til amerikanske ønsker. En ny magtbalance på et mindre stabil og lavere niveau er den sandsynlige følge.

Dermed er det i det mindste foreløbigt nødvendigt, at amerikanerne forbliver i Irak. Kun de kan fylde det magtvakuum, de selv har forårsaget og have en udlignende indflydelse på de enkelte interesser. Amerikanerne genoplever en erfaring fra Vietnam-krigen, som viser sin almindelig og vedvarende betydning, nemlig at opnåelsen af en militær sejr er irrelevant uden en efterfølgende politisk sejr.

I det hele vurderes at der vil opstå en føderal Irak, da det tilgodeser en maksimering af alle pågældende aktørers interesser. En destabiliserende virkning af de irakiske kurderes nationalisme kan derfor vidtgående udelukkes. Tværtimod bliver de indlemmet i en ny stat, som dermed kan virke som en stabiliserende faktor på og i regionen. I denne fald ville være den hidtidige konflikt med Baath- regimet fjernet, en faktisk kurdisk selvstændighed etableret og dermed et urocentrum opløst. Regionen kan dermed anses som stabiliseret; den sikkerhedspolitiske virkning af de irakiske kurderes nationalisme kan udnyttes positiv.

Som en mulig lære for fremtidige handlingsoptioner bør man være opmærksom på, at hvis en region skal ordnes på ny, kræver det kendskab til strukturer, aktører samt den regionale politiks spilleregler og egendynamik. Ellers er der fare for, at dette forehavende mislykkes på grund af de eksisterende interne konflikter, især når de baserer på eller inkluderer enkelte gruppers nationalisme.

BIBLIOGRAFI

1. Barzani: "Kurdistan and Iraq", www.krg.org, 28.01.2005
2. Baylis, John & Smith, Steve: "The globalization of world politics", Oxford University Press, 3rd edition, New York, 2005
3. Brockhaus, Enzyklopädie multimedial, Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG, Mannheim, 2001
4. Bureau of Democracy, Human Rights and Labor: "Country Report on Human Rights Practices Syria", 2002
5. Cordesman, Anthony: „Cleaning Up the Mess - The Failures of the CPA and the US“, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org, juli 2004
6. Cordesman, Anthony: „Iraq - What is to be done“, Center for Strategic and International Studies, www.csis.org, may 2004
7. CPA: "An historic review of CPA accomplishments", www.cpa-org.com
8. CPA: "The Iraqi Interim Government - Key Facts", www.cpa-org.com
9. CPA: "Law of Administration for the State of Iraq for the transitional Period," www.cpa-iraq.org/government/TAL.html
10. Der Spiegel: „Ölreiche Südprovinzen beraten Abspaltung“, www.Spiegel.de, 30.09.2004
11. Entessar, Nader: "Kurdish Ethnonationalism", Lynne Rienner Publishers, London, 1992
12. Fearon, James/ Wendt, Alexander: "Rationalism vs. Constructivism: A Skeptical View", i: Handbook of International Relations, London bl.a. 2002
13. Fürtig, Henner: „Der Irakkrieg - Katalysator für die Demokratisierung des Nahen Ostens?“, Deutsches Orient Institut, DOI-Focus Nr. 11, November 2003
14. Halve, Jens: „Kurden-Basiswissen“, Gesellschaft für bedrohte Völker, www.gfbv.de, November 1998
15. Heintze, Hans-Joachim: "Die Nachkriegsordnung des Irak und die Kurden", Jahrbuch für internationale Sicherheitspolitik 2003
16. Hicks, Neil: "The Human Rights of Kurds in the Islamic Republic of Iran", Human Rights Watch, 2000, www.hrw.org
17. Hollis, Martin/ Smith, Steve: "Explaining and understanding International Relations", Oxford, 1990
18. Human Rights watch: "Syria - The Silenced Kurds", Vol.8 No 4, 1996, www.hrw.org

19. ICG: "War in Iraq: What's next for Kurds", International Crisis Group, Middle East Report 10, 19.03.2003, www.crisisweb.org
20. Janes Sentinel Security Assessment: „External Affairs - Iran“, www.janes.com, September 2004
21. Janes Sentinel Security Assessment: „External Affairs - Turkey“, www.janes.com, 02.02.2005
22. Janes Sentinel Security Assessment: "North America-External affairs", www.Janes.com, Januar 2005
23. Janes Sentinel Security Assessment: "The Gulf States - Iraqi Kurdistan", www.janes.com, 16.11.2004
24. Jerichow, Anders: „Arabien - Palads eller parlament“, Akademisk Forlag A/S, Viborg 2002
25. Kirisci, Kemal: "The December 2004 European Council Decision on Turkey: Is it an Historic Turning Point?", i: Middle East Review of International Affairs, Vol 8 No 4 artikel 8, www.meria.idc.ac.il, 2004
26. Meyers, Reinhard: „Theorien internationaler Politik“, i: Woyke, Wichard: „Handwörterbuch internationale Politik“, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn, 1995
27. Morgenthau, Hans J.: "The Nature and Limits of a Theory of International Relations", i: Czempiel, Ernst-Otto: „Die Lehre von den internationalen Beziehungen“, Darmstadt, 1969
28. Morgenthau, Hans J.: "Politics among nations", New York, 1948 i: Petersen og Skak: "Teorier om internationale politik", Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1998
29. O'Leary, Carol: "The Kurds of Iraq: recent history, future prospects", i: Middle East Review of International Affairs, Vol 6 No 4, 2002, www.meria.idc.ac.il
30. Paech, Norman: „Die Rolle der UNO und des Sicherheitsrates im Irakkonflikt“, i: Aus Politik und Zeitgeschichte B 24-25/2003, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 2003 (også: www.bpb.de/publikationen)
31. Perthes, Volker: „Bewegung im Mittleren Osten“, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, SWP Studie S 32, www.swp-berlin.org, Berlin, September 2004
32. Petersen, N. og Skak, M.: "Teorier om internationale politik", Dansk Udenrigspolitisk Institut, København, 1998
33. Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004
34. President Bush: "President Discusses the Future of Iraq", speech 26.2.2003, www.whitehouse.com

35. Rahimi, Babak: "Ayatollah Ali al-Sistani and the Democratization of Post-Saddam Iraq", i: Middle East Review of International Affairs, Vol 8 No 4 Artikel2, 2004, www.meria.idc.ac.il
36. Rand Corporation: "America's Role in Nation-Building - From Germany to Iraq", www.rand.org
37. RFE/RL, Irak report Vol 7 No 1, 9 Jan 2004, www.rferl.org
38. Royal Institute of International Affairs : "Iraq: The Regional Fallout", Briefing Paper No. 2, www.riia.org, 2003
39. Royal Institute of International Affairs : „Iraq in Transition - Vortex or catalyst?“, www.riia.org, September 2004
40. Salih, Khaled: "EU's tyrkiske dilemma og Tyrkiets kurdiske problem", DUPI report 2001/5, Kopenhagen, 2001
41. Smyth, Gareth: "Kurdish Leader Rules Out Kirkuk Compromise", 29.01.2005, www.krg.com
42. UN resolution 1546, 8.6.2004, www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions04.html
43. US Diplomatic Mission to Germany: "History: Leif Ericson to 1865 (Updated: April 2004)", www.usembassy.de, 2005
44. US government: "Outline of American History", www.usinfo.state.gov
45. US government: "The National Security Strategy", www.whitehouse.gov
46. US government: "US Declaration of I", www.usinfo.state.gov
47. Waltz, Kenneth N.: "Theory of international politics", New York 1979
48. Wehler, Hans-Ulrich: „Amerikanischer Nationalismus, Europa, der Islam und der 11. September 2001“, Vortrag Universität Bielefeld, 2002, www.cicero-rednerpreis.de
49. Wendt, Alexander: "Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics", i: International Organization 46, 1992
50. Wendt, Alexander: "Social Theory of International Politics", Cambridge bl.a. 1999

KORTMATERIALE

Udvikling af kurdernes fordeling over tiden

Den kurdiske udstykningsjord

Indvandring af etnier i området

Kurderne under den ottomaniske rig

Kurderne efter WWI, til tiden af Sèvre-kontrakten

Fordeling af kurderne i dag

Indflydelse af no-fly zone i 1991

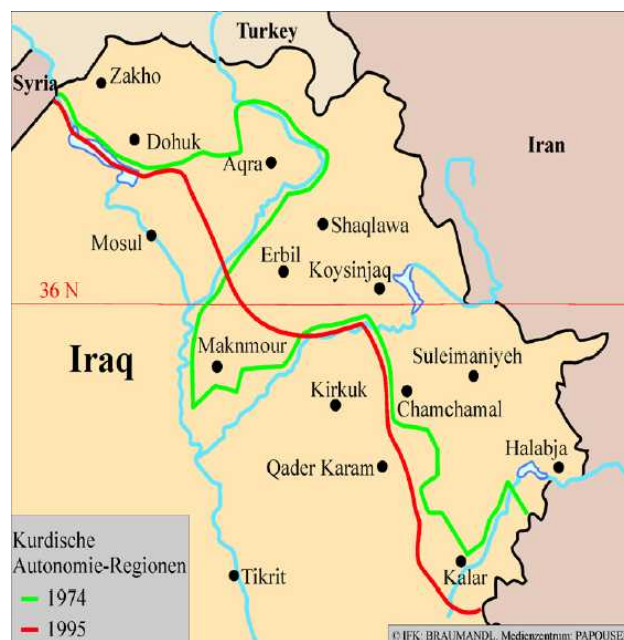
Kilde: www.arte-tv.com/de/geschichte-gesellschaft/mit-offenen-karten

Etnisk fordeling af befolkningen

Kilde: www.krg.com

Kurdiske autonomi-regioner i Irak

Kilde: Posch, Walter: "Kurdische Unabhängigkeitsbestrebungen und die irakische Verfassung", Schriftenreihe der Landesverteidigung 03/2004, Wien, 2004, s. 89

Området som kontrolleres af de begge store kurdiske partier

Kilde: www.arte-tv.com/de/geschichte-gesellschaft/mit-offenen-karten

DEFINITIONER

Suverænitet

Begrebet betegner friheden til udøvelsen af magt inden for nationen. Suverænitet omfatter også statens uafhængighed af andre stater. I demokratiske samfund består suveræniteten deri, at alle statslige magtanvendelse er legitimeret gennem folk og at folk bestemmer statsform og regering gennem valg.¹⁸⁶

Føderalisme

Begrebet betegner et organisationsprincip af stater (og organisationer) som har selvstændige og ligeberettigede dele. Disse er sammensluttet til en fælles helhed. Ideelt set er kompetencer mellem forbund og organisationens dele velordnet. Mest bliver begrebet føderalisme brugt i forbindelse med suveræne stater, som indrømmede en visse politiske autonomi til geografisk indskrænkede dele af deres statsområde. Denne autonomi er festlagt i forfatningen og må ikke fratages uden videre. Både de såkaldte delstater og statens centralmagt har egne politiske organer og kompetencer som kan agere inden i den givne forfatningsramme uden at de andre dele må give medhold.¹⁸⁷

Autonomi

Stater eller områder anses som autonom, når de er selvstændige indadtil og overdrager deres udenrigspolitiske repræsentation andre stater eller en centrale magt. En autonom region må ikke være en ligeberettiget del af det hele.¹⁸⁸

Uafhængighed

Som overordnende begreb betyder det, at et land, en delbefolkning eller en organisation regerer sig selv eller danner en egen suveræn stat, i stedet at blive regeret af andre.¹⁸⁹

Etnie

Etnie mest bruges som synonym for folk, stamme eller nation. Det betegner menneskegrupper som danner sprogligt, kulturelt, socialt, historisk og genetisk en enhed og grupperes medlemmer er sig bevidst om det. Eventuelt har en etnisk gruppe egne institutioner og afgrænser sig af andre etnier.¹⁹⁰

Dermed er etniske mindretal grupper, der lever i en stat, i denne en andre gruppe danner flertalen og statens befolkning. I modsætningen til nogle nationale mindretal har en etniske mindretal ikke en "moderland", hvori denne etnie danner den

¹⁸⁶ Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG, 2001

¹⁸⁷ Ibid

¹⁸⁸ Ibid

¹⁸⁹ Ibid

¹⁹⁰ Brockhaus encyklopædi, 19. udgave, Mannheim 1988

statsbærende nation. I forhold til Irak danner kurderne dermed ikke en etnisk men nogle nationale mindretal, fordi kurderne er en anerkendt del af statens befolkning.¹⁹¹

Nation¹⁹²

Begrebet betegner rammen inden i denne mennesker tillægger sig, ved siden af kulturelle, først og fremmest politiske selvstændighed (suverænitet). Det sker under henvisning på en historie, tradition, kultur og sprog, der antages som fælles. Nationen repræsenterer dermed en social organisationsform ud af dens eksistens vokser en følelse af fællesskab. Den sociale bindekraft af nationens organisationsform er derfor meget større end den der kan opstå ud af økonomiske og politiske overbevisninger.

En nation baserer altså meget på forestillinger og kan dermed optages til mangfoldige og modsættende mål. Afhængig af disse har nationen ved siden af udenrigspolitiske funktioner også indenrigs- og socialpsykologiske funktioner. Nationer kan homogenisere mennesker og deres politiske mål.

Såfremt nationen danner rammen for et politisk handlingsprogram, som udkastes med henblik på en mulig fælles fremtid og som legitimeres gennem de fælles egenskaber. Enkelte befolkningsdeles placering kan derved være omstridt imellem forskellige nationer. Det kan delvis forløbe i modsætning eller i overensstemmelse med andre placeringsmuligheder (eksempelvis religion). En placering gennem nationen får mest den højeste loyalitet.

Der eksisterer altså ingen entydig definition af begrebet nation. Begrebet tit bruges for at udtrykke en af de efterfølgende påstande:

- Nation forstås som etniske tilhørsforhold og homogenitet som nogle folk. Hvis en folk tror at have en historisk ret til et eget livs rum og opstiller kravet derefter så fører det til grænsekonflikter og såre andre personers ejendomsret.
- Nation forstås som homogenitet af sprog og tradition, som bevares gennem historien. Det er ikke muligt at definere denne opfattelse gennem territoriale grænser.
- Nation forstås som en politisk sammenslutning som stat. I denne fald er nationen den politiske suveræne og organiserede statsnation. Territorial sammenhang kan men ikke må være til sted. Hvis territoriale, etniske eller kulturelle kramper mangler viser sig disse stater som ustabil (Jugoslavien).
- Nation som territorial sammenslutning (territorialstat). Disse nationer definerer sig over staternes territorium og i mindre omfang gennem etnier eller sprog.
- Nation som en religiøs sammenslutning. Religionen danner det konstituerende element.

¹⁹¹ Brockhaus encyklopædi, 19. udgave, Mannheim 1988

¹⁹² Brockhaus encyklopædi, 19. udgave, Mannheim 1988

INFORMATIONER OM KURDISKE OG IRAKISKE PARTIER¹⁹³**Baath Parti**

Det Arabiske Socialistiske Renæssance Parti (*Hizb al-Baath al-Arabi al-Ishtiraki*) blev grundlagt i Syrien i 1940 som en panarabisk nationalistisk bevægelse. Baath betyder genfødsel. Partisti forhold tilernes ideologiske krav var en forening af alle arabiske lande. Vestens demokrati blev afvist.¹⁹⁴

I 1950erne steg utilfredsheden blandt den irakiske intelligentsia og militær, derved fik den irakiske del af den panarabiske nationalistiske bevægelse stor tilslutning blandt irakerne og denne del af bevægelsen voksede derfor hurtigt. Bevægelsen kom til magten i Irak første gang i 1963. Da den panarabiske idé ikke var i stand til at forene Irak med andre arabiske stater mistede den efterhånden sin tiltrækningskraft.

Da partiet erobrede magten tilbage i 1968 var bevægelsen en meget mere lukket kraft pga. den dominerende indflydelse af en gruppe af sunnit araber fra Tikrit. Som Tikriter blev Saddam Hussein partiets leder og Iraks præsident i 1978.¹⁹⁵ Derefter udgjorde parti og stat en enhed. Magten koncentrerede sig mere og mere på gruppen fra Tikrit, senere på Saddams familie og venner. Gennem partiet udviklede der sig en personkult omkring Hussein og en total kontrol med befolkningen. Det var kun muligt at avancere socialt og karrieremæssigt, når man var partimedlem. Ca. 1,5 af de 24 millioner iraker var partimedlemmer.¹⁹⁶

I 1973 dannede det irakiske Baath parti en alliance med det irakiske kommunistiske parti (ICP) og etablerede den nationale front (NPF). To kurdiske smågrupper, det kurdiske demokratiske parti og det kurdiske revolutionære parti, blev optaget i bevægelsen i 1974. Efter kommunisterne trak sig tilbage i 1979 blev NPF effektivt et andet navn for Baath partiet. Efter USA besejrede Irak i 2003 blev Baath-partiet opløst, mens det oprindelige parti stadig eksisterer i Syrien.¹⁹⁷

Kurdistan Democratic Party (KDP)

Kurdistan Demokratiske Parti (KDP) blev grundlagt i 1947 af Mullah Mustafa al-Barzani med det formål at etablere en kurdisk stat i det nordlige Irak. Traditionelt har partiet været en organisation med en stor bevæbnet milit, kendt som Peschmerga (ca. 30-40.000 medlemmer), som baserer på de traditionelle stammer. I 1975 overtog Barzanis søn Massoud Barzani partiets ledelse.¹⁹⁸ I partiets ledelse valgte Barzani at stole på familien og en meget begrænset kreds af nære venner.¹⁹⁹

¹⁹³ En hurtig oversigt over partier uden nærmere beskrivelse kan findes på www.broadleft.org/iq.htm

¹⁹⁴ www.politikerscreen.de/direct.asp?page=/lexikon/lexikon_detail.asp

¹⁹⁵ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Internal Affairs Iraq", www.janes.com, 16-Nov-2004

¹⁹⁶ www.politikerscreen.de/direct.asp?page=/lexikon/lexikon_detail.asp

¹⁹⁷ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Internal Affairs Iraq", www.janes.com, 16-Nov-2004

¹⁹⁸ Ibid

¹⁹⁹ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", www.janes.com, 03-Nov-2004

En serie af delinger og rivaliteter beskædigede bevægelsen. To smågrupper allierede sig med det regerende NPF i 1974. Oprettelsen af det rivaliserende PUK forårsagede en større skade. Den personlige animositet mellem Barzani og PUK's leder Talabani resulterede i mangeårige kampe, som hæmmede den kurdiske modstand. På trods af disse tilbageslag var KDP stadig den største kraft, der rettede modstand mod regeringen under opgøret i 1991.²⁰⁰

I følge KDP er partiets formål at forbinde demokratiske værdier og social retfærdighed, således at alle kurder kan være ligestillet med den øvrige befolkning. KDP lægger stor vægt på at individets rettigheder og ytringsfrihed garanteres. Partiet understøtter tanken om et selvstændig Kurdistan, som baserer på den nuværende tilstand. KDP kan acceptere at en central regering i Bagdad er ansvarlig for statens forsvar og udenrigspolitik så langt partiet har en påvirkende medbestemmelsesret i den centrale regering.²⁰¹

KDP har mest kontrol over det nordlige område af Irak langs grænsen til Tyrkiet. Partiet fik 51 % af stemmerne ved det kurdiske valg i 1992.²⁰²

Patriotic Union of Kurdistan (PUK)

Kurdistan's Patriotiske Union (PUK) blev grundlagt i 1977 som et resultat af en sammenslutning af tre venstre kurdiske bevægelser under ledelsen af det tidligere KDP medlem Talabani. Partiets topledelse sammensætter sig mere ud fra den lokale intelligentsia i stedet for den stamme baserede struktur KDP er bygget på.²⁰³

PUK er orienteret mod venstre og inkluderer kommunistiske og marxistiske intellektuelle. Partiet billiger officielt en demokratisk udvikling og bakker op om demokratiet i en føderal stat som en model for et fremtidig Irak. Bl.a. stræber PUK efter selvbestemmelse for kurderne, introduktion af de universelle menneskerettigheder, frihed og ligestilling og introduktion af et socialdemokratisk samfund i Kurdistan.²⁰⁴

PUK søger for en holdbar løsning af det kurdiske spørgsmål i et føderalt Irak. Lige som KDP ønsker PUK at være den dominerende politiske kraft i en kurdisk delstat. PUK har også en milits med ca. 30-40.000 mænd.²⁰⁵ Partiet accepterer at spørgsmål om udenrigspolitik eller nationalt forsvar kommer under en central regerings ansvar, så længe PUK har en påvirkende medbestemmelsesret i denne. PUK har bevæget sig væk fra sine kommunistiske rødder og påstår at understøtte demokratiet i en føderal forfatning for hele Irak.²⁰⁶

²⁰⁰ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Internal Affairs Iraq", www.janes.com, 16-Nov-2004

²⁰¹ Jane's World Insurgency and Terrorism: "Kurdish Democratic Party", www.janes.com, 08-Jan-2003

²⁰² Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", www.janes.com, 03-Nov-2004

²⁰³ Ibid

²⁰⁴ Patriotic Union of Kurdistan, www.puk.org/web/htm/about.html

²⁰⁵ Ibid

²⁰⁶ Jane's World Insurgency and Terrorism: "Patriotic Union of Kurdistan", www.janes.com, 08-Jan-2003

PUK plejer gode kontakter med Iran og kontrollerer området langs grænsen til Iran. Partiet fik 49 % af stemmerne ved det kurdiske valg i 1992.²⁰⁷

Kurdistan Islamic Union (KIU)

Det er den største islamiske organisation i det irakiske Kurdistan og den er også kendt som Yekgirtu. Officielt er den grundlagt i 1994. Dens formål er at oprette et islamistisk præget samfund. Som del af den islamiske bevægelse i Kurdistan deltog partiet i det kurdiske parlamentsvalg i 1992, og er den tredje største gruppe efter KPD og PUK. KIU råder ikke over egne militser KIU finansieres af saudiarabiske organisationer og engagerer sig hovedsagelig i almenntilgængeligt arbejde. Størstedelen af partiets tilhænger bor på landet.²⁰⁸

I partiets program betegner KIU sig som et politisk parti, som søger at tilvejebringe løsninger for alle politiske, sociale, økonomiske og kulturelle spørgsmål af den kurdiske befolkning. Disse løsninger skal opnås ud fra en islamisk synsvinkel som kan realisere loven, frihed og sociale retfærdighed.²⁰⁹

Islamic Movement in Kurdistan (IMK)

Bevægelsen er grundlagt i 1987 af islamiske lærde. Bevægelsen har en lille bevæbnet milits bestående af nogle hundrede mænd og er baseret i Halabja. Den har gode forbindelser med Iran og PUK og har repræsentanter i den PUK ledede administration.²¹⁰

Det er en fælles islamisk bevægelse, der har til formål at implementere et islamisk system på baggrund af koranen. Samtidig påtænker IMK at introducere et føderalt system for Kurdistan og Irak.²¹¹

Iraqi Turkoman Front

Fronten blev grundlagt i 1995 da seks Turkoman partier formede en koalition. Fronten understøttes af Tyrkiet. KDP ser Frontens politiske arbejde som en tyrkisk indblanding i kurdiske anliggender. Fronten beklager sig over, at dens repræsentanter blev udelukket af det nye byråd i Kirkuk.²¹²

Fronten anser sig som mægler og advokat af alle turkmener i Kurdistan, som danner den tredje største befolkningsgruppe. Frontens hjemmeside viser at de tillægger deres virke i Irak overdreven betydning. Fronten anser regionens råstoffer for at være turkmensk ejendom.²¹³

²⁰⁷ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", www.janes.com, 03-Nov-2004

²⁰⁸ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", www.janes.com, 03-Nov-2004

²⁰⁹ KIU, www.kurdiu.org/english

²¹⁰ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", 03-Nov-2004

²¹¹ IMK, www.imk-news.org/english.htm

²¹² Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", 03-Nov-2004

²¹³ Turkoman front, www.unpo.org

Turkoman National Association

Etableret i november 2002. Det er en paraply organisation som omfatter: the Turkoman Cultural Association, Turkoman Brotherhood Party, Turkoman National Liberation Party, Iraqi Turkoman Union Party and Kurdistan Turkoman Democratic Party. Hver parti har sit eget program men i forbindelse med deres nationale skæbne og interesser vil de arbejde sammen og dermed danne en bredere front. Sammenslutningen vil oprette og fremme venlige relationer og søge en fredelig koeksistens med de kurdiske partier i gensidig respekt. Et irakisk Kurdistan som resultat af KDP's arbejde er accepteret.²¹⁴

Assyrian Democratic Movement (ZOOWA)

Bevægelsen omfatter forskellige etniske mindretal bestående af chaldæer, assyrer og syrer såvel som af forskellige kristne trosfællesskaber. Bevægelsens formål er at KDP og PUK anerkender dem som selvstændig. Det skulle indskrives i den regionale kurdiske forfatning i 2002, men det lykkedes ikke.²¹⁵

ZOOWA's politiske formål er rettet mod en føderal stat, hvori bevægelsens tilhænger kan udøve deres nationale egenart.²¹⁶

Kurdistan Toilers' Party (KTP) og Kurdistan Socialist Democratic Party (KSDP)

Understøtter PUK og er medlem af den regionale regering i Sulaymaniyah, der er ledet af PUK.²¹⁷

Conservative Party

Del af den PUK- ledede regeringskoalition i Sulaymaniyah. Partiet repræsenterer kurdiske stammeledere og er domineret af Surchi familien.²¹⁸

Kurdistan National Democratic Union (YNDK)

Partiet havde et tæt samarbejde med PKK i 1990erne. Begge organisationer udgav fælles resolutioner, som opfordrede turkomaner og assyrer til at tilslutte sig PKK's kamp mod de tyrkiske besættelsesstyrker. Partiet er fjendtlig mod tyrkisk politik i regionen. Man har bevæget sig væk fra PKK og frem til et samarbejde med KDP.²¹⁹

²¹⁴ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", 03-Nov-2004

²¹⁵ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", 03-Nov-2004

²¹⁶ www.zowaa.org/aboADM.htm

²¹⁷ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", 03-Nov-2004

²¹⁸ Ibid

²¹⁹ Ibid

Iraqi National Accord (INA)

Det Irakiske Nationale Valgforbund (I.N.A.) blev etableret i 1990. Medlemmerne er først og fremmest officerer i militær og sikkerhedsinstitutioner. Partiets formænd er Iyad Alawi, som også var interimregeringens chef. Partiet understreger vigtigheden at etablere en demokratisk regering i overensstemmelse med forfatningen, som respekterer menneskerettigheder og tror på pluralisme, ligeberettigelse af alle borger, retsstaten og den dømmende magts uafhængighed.²²⁰

Iraqi National Congress (INC)

Iraks Nationale Kongres (INC) blev grundlagt i 1992 og var Saddams modstanderes første vigtige forsøg at forene deres kræfter. Ikke kun sunnitiske og shiitisk arabere skulle bringes sammen men også kurdere, forskellige politiske retninger inklusive demokrater, tidligere militære officerer, islamiske fundamentalister og sekulære grupper. Partiets ledelse bestod i et tre-mænds-råd: General Hassan al-Naqib (sunnitisk araber), Massoud Barzani (kurder), Muhammad Bahr al-Ulum (shiitisk præst) og Ahmed Chalabi som bestyrelsesformand. INC var baseret i London og Kurdistan og finansieret af UK og US.²²¹

INC bestod af 17 partier og organisationer inklusive den arabiske nationale bevægelse, som sammenfatter seks pan-arabiske og Baath partier med basen i Damaskus, samt Supreme Council of the Islamic Revolution in Iraq (SCIRI), som arbejder fuldstændig adskilt fra resten af INC.²²²

Efter krigens afslutning var INC en del af interimregeringen. INC's kandidater deltog i det almindelige valg ultimo januar 2005 som en del af den forenede irakiske alliances liste.²²³

Supreme Council for the Islamic Revolution in Iraq (SCIRI)

Partiet "Supreme Council for the Islamic Revolution in Iraq (SCIRI)" er også kendt som "Supreme Assembly of the Islamic Revolution in Iraq (SCARI)". Den blev grundlagt i 1982 som en paraply organisation for shiit grupper, der var imod regeringen. Gruppen understøttes gennem Iran.²²⁴

Som PUK og KDP råder gruppen over en egen milits (Badr korps, 4000-8000 medlemmer). SCIRI har gode kontakter til kurderne og har aftaler med begge partier vedr. Saddams bekæmpelse.²²⁵

²²⁰ Iraqi National Accord "I.N.A.", www.wifaq.com/intro_english.html

²²¹ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Internal Affairs Iraq", www.janes.com, 16-Nov-2004

²²² Ibid

²²³ Federation of American Scientists, www.fas.org/irp/world/para/inc.htm

²²⁴ Ibid

²²⁵ Supreme Council for the Islamic Revolution in Iraq, www.sciri.org

Hizb al-Dawa al-Islamiyya (Al Dawa)

Hizb al-Dawa al-Islamiyya (Den Islamiske Stemmes Parti), almindelig kendt som Al-Dawa, er et shia islamistisk parti med tæt forbindelser til Irans klerikale regime. Al-Dawa blev grundlagt i 1960'erne. Det blev understøttet af den populære irakiske shia præst Ayatollah Mohammed Baqr al-Sadr. Efter at han var blevet tvunget til at søge asyl i Iran fik han et godt forhold til Khomeni.²²⁶

Efter gruppens mislykkede attentat på den daværende udenrigsminister Aziz i 1980, forfulgte regimet Al-Dawa og henrettede Sadr. Det medførte at gruppen udførte mord- og bombeattentater rettet mod regimet. Gruppen var med til at sti forhold tile INC men senere distancerede den sig fra denne gruppe. Al-Dawa er tæt knyttet sammen med SCIRI.²²⁷

Sadr Movement (Jamaat al-Sadr al-Thani)

Sadr-bevægelsen fremkom for kort tid siden og er en mere løst sammensat gruppe end et egentligt parti. Bevægelsen ledes af Muqtada al-Sadr, der er den ældste søn af Ayatollah Muhammad Sadiq al-Sadr, som blev myrdret i 1999.

Siden Saddams regime kollapsede blev Muqtada den mest prominente kritiker af den amerikanske okkupation af Irak. I modsætning til det traditionelle shia fællesskab (Hawza) afviser han adskillelsen mellem religion og politik. Muqtada al-Sadr har ingen betænkeligheder ved at tillade politiske aktiviteter såsom attentater mod amerikanerne og irakiske sikkerhedsstyrker i Najaf i 2004 (militsstyrken er på ca. 1800 mænd). Tilhænger af Sadr-bevægelse (Jamaat al-Sadr al-Thani), favoriserer en islamistisk republik i Irak, som ikke nødvendigvis skal være identisk med det iranske eksempel.²²⁸

Iraqi Communist Party (ICP)

Det irakiske kommunistiske parti (*Al-Hizb al-Shuyyui al-Iraqi*) blev grundlagt i 1934 og blev en vigtig aktør i Iraks politik, der var præget af monarkiet. Imellem 1974 og 1979 var ICP en del af NPF og formede en koalition med Baath-partiet. Koalitionen blev opløst da Baath-partiet begyndte at gå imod kommunistiske aktiviteter. Umiddelbart derefter forlod kommunisterne landet eller flyttede til kurdisk kontrollerede områder.²²⁹

Iraqi Workers' Communist Party (IWCP), Kurdistan Communist Party (KCP)

IWCP blev formeret ud fra fire små kommunistiske grupper i 1993. Begge partier er på flere områder uenig med PUK og beklager sig over at PUK hindrer dem i at udføre deres politiske arbejde. De klager også over at deres partimedlemmer udsættes for terrorangreb udført af PUK. De tre kommunistiske partier var alle imod den amerikanske ledede krig.²³⁰

²²⁶ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Internal Affairs Iraq", www.janes.com, 16-Nov-2004

²²⁷ Ibid

²²⁸ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", 03-Nov-2004

²²⁹ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Internal Affairs Iraq", www.janes.com, 16-Nov-2004

²³⁰ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Iraqi Kurdistan", 03-Nov-2004

Constitutional Monarchy Movement

Iraks "Constitutional Monarchy Movement (CMM)" prøver at genoprette det irakiske monarki. CMM tror at Irak har brug for en konge, som kan genforene Iraks splittede samfund, fordi han vil være hævet over politiske gruppeinteresser.²³¹

Workers' Party of Kurdistan (PKK)²³²

Grundlagt i 1978 som en marxistisk-leninistisk gruppe der består hovedsageligt af tyrkiske kurder og som fandt sine tilhænger på landet og blandt lokale arbejdere. Ligesom det var sket i Vietnam ønskede man, at der skulle opstå en uafhængig, demokratisk kurdisk stat gennem en folkerevolution. I begyndelse af 90erne udvidede PKK kampen og udførte terroristiske aktiviteter i byerne.

Efter den politiske leder Abdullah Ocalan blev arresteret i 1999 prøvede han et fredsinitiativ. Partiet erklærede derfor i januar 2000, at indtil videre man kun ville anvende politiske midler for at nå deres mål (forbedrede rettigheder for kurder i Tyrkiet).

I april 2002 ændrede PKK sin navn til „The Kurdistan Freedom and Democracy Congress (KADEK) og erklærede, at de ikke vil gennemføre voldelige aktiviteter i forsøget på at fremme de kurdiske rettigheder. På trods af denne erklæring var partiets væbnede del ikke beredt til at afgive deres våben, som de hævdede at skulle bruge til selvforsvar.

Ultimo 2003 forsøgte partiet atter et politisk "facelift" og ændrede deres navn til Kongra-Gel (KGK). Selvom partiet fremhævede sine fredelige intentioner fortsatte det med at gennemføre angreb og nægtede at lade afvæbne deres væbnede andel.

Kurdish Democratic Party of Iran (KDPI)²³³

Partiet "Kurdish Democratic Party of Iran (KDPI)" blev grundlagt efter den 2. verdenskrig som et forsøg på en reetablering af Kurdistan. Partiet blev ødelagt efter et kurdisk oprør var nedkæmpet i 1966-67.

Partiet blev genetableret efter 1973. Det er den største og bedst organiserede af de iranske kurderes oppositionsgrupper og den arbejder ud fra baser i Irak mod det islamistiske regime i Iran.

KDPI anvendte guerilla taktikker og kæmpede bl.a. imod den revolutionære garde såvel som regeringsstyrker i 80erne og 90erne. Da partiet er forbudt i Iran operer det nu udenfor andet. Bl.a. forsøgte KDPI at opnå en kurdisk autonomi gennem forhandlinger med den iranske regering. Det resulterede i et attentat mod partiets ledelse i Berlin og Wien.

²³¹ Jane's Sentinel Security Assessment: "The Gulf States-Internal Affairs Iraq", www.janes.com, 16-Nov-2004

²³² Federation of American Scientists, www.fas.org/irp/world/para/inc.htm

²³³ Federation of American Scientists, www.fas.org/irp/world/para/inc.htm